

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra slavistiky – sekce polonistiky

Kristýna Jarošová

III. ročník – prezenční studium

Obor: Polština se zaměřením na hospodářsko-právní a turistickou oblast

**Vybrané problémy při překladu polských filmových dialogů do češtiny na
příkladu polského filmu *Výslech***

**Selected problems with translation polish film dialog to czech demonstrated
on polish films *Interrogation***

**Problemy translaticzne przy tłumaczeniu listy dialogowej na język
czeski na przykładzie filmu polskiego *Przestuchanie***

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Marie Sobotková, CSc.

OLOMOUC 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny.

V Olomouci 26. 3. 2012

Podpis

Děkuji prof. PhDr. Marii Sobotkové, CSc. za odborné vedení mé bakalářské práce; děkuji také doc. PhDr. Ivaně Dobrotové, Ph. D. za cenné připomínky k mé bakalářské diplomové práci. Další poděkování patří Mgr. Magdaleně Zakrzewské za pomoc při finalizaci polské dialogové listiny.

Podpis

Obsah

1.	Úvod	str. 5
2.	Kinematografické souvislosti	str. 6
2. 1.	Historie vzniku filmu <i>Výslech</i>	str. 6
2. 2.	Režisér Ryszard Bugajski a jeho díla	str. 7
2. 3.	Kino morálního neklidu	str. 9
2. 4.	Stručný obsah filmu	str. 11
3.	Translatologické souvislosti	str. 13
3. 1.	Titulky a práce s programem SubEdit Player	str. 15
3. 2.	Polská dialogová listina filmu <i>Przestuchanie</i>	str. 17
3. 3.	Český překlad polské dialogové listiny filmu <i>Výslech</i>	str. 48
4.	Analýza problémů překladu textu	str. 76
4. 1.	Překlad písně	str. 76
4. 2.	Překládání rodných jmen z cizího jazyka	str. 77
4. 3.	Dialekty	str. 79
4. 4.	Vulgarismy	str. 83
4. 5.	Slangová slova	str. 84
4. 6.	Recepce filmu v českém prostředí	str. 87
5.	Recepce filmu českým divákem	str. 87
5. 1.	Metoda výzkumu	str. 87
5. 2.	Výzkum o znalostech a oblíbenosti filmu	str. 88
5. 3.	Projekce filmu	str. 90
5. 4.	Ohlasy diváků	str. 94
6.	Závěr	str. 96
7.	Anotace diplomové práce	str. 98
8.	Seznam použité literatury	str. 102
9.	Seznam příloh	str. 105
10.	Přílohy – CD ROM	

1. ÚVOD

Hlavním úkolem bakalářské práce na téma Vybrané problémy při překladu polských filmových dialogů do češtiny na příkladu polského filmu *Výslech* bylo přeložit polské dialogy do českého jazyka a poté upozornit na problémy související s jejich překladem. Znamý polský snímek *Výslech* (*Przesłuchanie*) je považován za vynikající filmové ztvárnění času komunismu, a je proto znám i ve světě, kde je hodnocen jako jeden z nejlepších polských filmů zmiňovaného období. Z tohoto důvodu byl pro bakalářskou práci zvolen právě tento film.

Protože není k dispozici psaná dialogová listina filmu *Výslech* v polském jazyce, bylo nutné nejprve pořídit přepis dialogů z poslechu. Již po prvních minutách filmu bylo zřejmé, že není možné zachytit všechna slova, jež vysloví herci ve filmu, proto se stanovený úkol jevil jako obtížnější.

Prvním krokem byl tedy po výpisu všech polských dialogů jejich překlad do češtiny. Při zkracování dialogů nastal problém s tím, že by potenciální diváci nemuseli titulům porozumět. Z tohoto důvodu bylo nutné podrobněji popsat problémy překladu z polského jazyka do jazyka českého v páté kapitole nazvané *Analýza problémů překladu textu*.

Poslední část bakalářské práce (šestá kapitola s názvem *Výsledky výzkumu o recepci filmu Výslech*) zahrnuje výsledky výzkumu o porozumění filmu Ryszarda Bugajského *Výslech*, percepci titulů českými diváky a vymezení hlavního poselství filmu, jež obecnstvu nabízí.

2. KINEMATOGRAFICKÉ SOUVISLOSTI

Režisér Ryszard Bugajski zobrazil období komunismu ve *Výslechu* věrohodně a přesvědčivě i tím, že používal různá polská nářečí a polský slang z 50. let 20. století, tj. jazyk, jakým mluvili obyčejní lidé té doby. Jelikož hlavní dějová linie filmu zachycuje události z doby komunismu, zvláště 50. léta 20. století, bylo nezbytné alespoň stručně zmínit toto období a nastínit také klíčové historické události Polska v 80. letech 20. století, a to především kolem roku 1982, kdy film vznikl. Bylo tedy nezbytné se začít zabývat jak historickým obdobím polského komunismu, tak pracovními postupy režiséra Bugajského, jeho interpretací událostí *Výslechu*, tak i realizací příběhu hlavními představiteli, aby bylo možné nalézt cestu k tomu, co doopravdy mělo být filmem řečeno, a titulky mohly být precizně zpracovány.

2.1. Historie vzniku filmu *Výslech*

Vzhledem k tomu, že byl film natočen v roce 1982, musíme si uvědomit složitou politicko-ekonomickou a kulturní situaci v Polsku. Narůstaly zde od roku 1970 jak sociální nepokoje, tak i tvrdá politické represe a cenzura kultury. Události, které proběhly v této historicko-politické etapě, měly silný vliv na formování umění v Polsku. Politická krize zde vyvrcholila 13. 12. 1981 zavedením výjimečného stavu, tj. „stanu wojennego“. Nová vláda, jež nastolila tvrdý komunistický režim, vytvořila „Vojenskou radu národní spásy“, která převzala veškerou výkonnou moc v zemi. Představitelé opozice byli pozatýkáni a uvězněni v internačních táborech. „Vojenská rada národní spásy“ také přerušila činnost všech společenských organizací, včetně odborových svazů. *„Výjimečný stav s sebou přinesl omezení jako zákaz odborů a ostatních nezávislých organizací, včetně kulturních, zákaz stávkování, omezení osobní svobody, zavedení policejní hodiny, cenzuru poštovních balíků, telekomunikační a tiskovou blokaci a zastavení výjezdů za hranice. Reakce byly různé, od stávek, pouličních bojů a nelegální litografie až po nápisy na zdech, rozsvěcování svíček v oknech, poslouchání zakázaného rádia Solidarita, BBC a Svobodné Evropy a bojkot*

komunistického tisku a televize.“¹⁾ Bugajski se k této situaci ve *Výslechu* postavil podobně jako ostatní a řekl: „*Byl to můj manifest. Ukázal jsem svůj postoj k realitě, která mne obklopovala větší část mého života a která se tak dalece vzdalovala od mých potřeb, od mých představ o tom, jak to má doopravdy být. Můj film je manifestem člověka, který chce být volný, bez ohledu na cenu, kterou musí zaplatit. Nemyslím si, že to byl film, který je možné udělat jen v Polsku. Boj za svobodu jednotlivce je všude, ale v demokratických zemích nemá takové drastické formy.*“²⁾

2. 2. Režisér Ryszard Bugajski a jeho díla

Ryszard Bugajski, filmový a televizní režisér, scenárista, prozaik a překladatel se narodil 27. dubna roku 1943 ve Varšavě. Studoval filozofii na Varšavské univerzitě a režii na filmové škole v Lodži (Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. Leona Schillera w Łodzi), kterou dokončil v roce 1973. Svou filmovou kariéru započal již v roce 1970 jako asistent tvůrce animovaných filmů Daniela Szczechury. Asistentem režiséra celovečerního filmu *Iluminace* (Iluminacja) Krzysztofa Zanussiho se stal roku 1973. O tři roky později nastoupil do Studia X filmového štábu Andrzeje Wajdy. Debutoval v roce 1979 ve filmu *Žena a žena* (Kobieta i kobieta) spolu s Januszem Dymkiem. V roce 1980 natočil televizní film *Hodina didaktiky* (Zajęcia dydaktyczne) a o dva roky později, v roce 1982, vznikl film *Výslech* (Przesłuchanie). Uznávaným režisérem, scenáristou a také spisovatelem se stal právě díky tomuto filmu. Děj *Výslechu* se odehrává ve věznici v době stalinizmu a je pravdivým obrazem toho, jak nelidské prostředky výslechů užívali komunističtí úředníci v této době. Film se dostal na plátna až roku 1989, kdy se 13. prosince 1989 konala oficiální premiéra. Bugajski byl kvůli *Výslechu*

¹⁾ IWANOWICZ, J.: *Polský videoart v době totality*. Brno: 2007.

²⁾ Zbroiowisko. 2010. *Ryszard Bugajski - Przesłuchanie* [online]. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.zbroiowisko.pl/viewtopic.php?f=90&t=36&p=36&hilit=przes%C5%82uchanie#p36>>

propuštěn z Filmového studia X Andrzeje Wajdy. Pronásledován komunistickými úřady se svou rodinou emigroval v roce 1985 do Kanady. V Severní Americe natočil celovečerní film a mnoho epizod televizních seriálů. Do Polska se vrátil natrvalo až na konci devadesátých let. V roce 1995, kdy ještě bydlel v Kanadě, natočil film *Hráči* (Gracze). Hlavním tématem tohoto filmu bylo období prezidentských voleb v roce 1990 a útok na Lecha Wałęsu. Scénář napsal Jan Purzycki, který je také televizním režisérem, spisovatelem, sociálním aktivistou, vysokoškolským pedagogem, ale byl i poradcem prezidenta Lecha Wałęsy.

V roce 1997 se Bugajski stal hlavním režisérem *Wiadomości*, večerních zpráv veřejnoprávní televize TVP. Jeho televizní seriál *Witkacyho děti* (Dzieci Witkacego) byl uveden na obrazovky v roce 2001. O rok později natočil televizní film *Po kom jsem* (W kogo ja się wrodziłem). O následujícím filmu Bugajského se píše na webových stránkách <http://www.fdb.cz> toto: „*Filmový projekt z roku 2005 s názvem „Solidarita, solidarita...“ (Solidarność, solidarność...) vznikl v produkci polské státní televize TVP za účelem uctění 25. výročí vzniku Nezávislých samosprávních odborů Solidarity, jež zásadně ovlivnily politický vývoj v Evropě. Každá z třinácti filmových miniatur je individuální uměleckou výpovědí na dané téma a často nese typické rysy tvorby každého z režisérů. Společně pak tvoří nadřazený celek, v němž pořadí jednotlivých filmů není náhodné. Jejich sled vytváří narační strukturu tak, aby se postupně otevíraly nové perspektivy na historické události. Komponované dílo rovněž poukazuje na význam těchto událostí pro dnešek a zachycuje aktuální stav polské společnosti. Řada režisérů (Filip Bajon, Jacek Bromski, Robert Gliński, Feliks Falk, Ryszard Bugajski, Jerzy Domaradzki, Andrzej Jakimowski, Jan Jakub Kolski, Juliusz Machulski, Krzysztof Zanussi, Andrzej Wajda, Piotr Trzaskalski a Małgorzata Szumowska) se s tématem Solidarity vyrovnala po svém. Například na otázku - Co se stalo s naší Solidaritou, odpovídá „raperským“ videoklipem Bugajski“³⁾*

³⁾ VLČEK, Petr. 2010. *Solidarita, solidarita...* [online]. Filmová databáze. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.fdb.cz/film/64874-solidarita-solidarita-solidarnosc-solidarnosc.html>>

Jeho posledním natočeným filmem je snímek z roku 2009 *Generál Nil* (General Nil). Ryszard Bugajski je také režisérem divadelních inscenací. V této oblasti debutoval roku 1979 dramatem Stanisława Grochowiaka *Na tamté straně svíček* (Po tamtej stronie świec). Z dalších titulů jeho divadelních aktivit připomeňme hru *Smrt kapitána Pileckého* (Śmierć rotmistrza Pileckiego), kterou vytvořil podle vlastního scénáře v roce 2006 a za kterou získal několik ocenění. Jednou z nich byla cena národního Festivalu polského rozhlasu a polské televize *Dvě divadla* v Sopotech (Festiwal Teatru Polskiego Radia i Teatru Telewizji Polskiej – Dwa Teatry). Dalším oceněním byla zvláštní cena poroty na nezávislém filmovém festivalu WorldFest v Houstonu. Kromě režírování se také Bugajski, jak už je výše zmíněno, věnoval i psaní knih. Jako spisovatel vydal tři romány, a to *Výslech* (Przesłuchanie) v roce 1982, *Přiznávám svou vinu* (Przyznaję się do winy) v roce 1983 a *Sůl a pepř* (Sól i pieprz) v roce 2000. Zabýval se také překládáním dramát z cizích jazyků. V roce 2008 mu byla udělena medaile za zásluhy o kulturu Gloria Artis.

2.3. Kino morálního neklidu

Film *Výslech* bývá z pohledu filmové historie řazen do období Kina morálního neklidu svým tématem a dobou vzniku; tento film byl vytvořen ve Filmovém sdružení X, jež je typické pro danou éru, jak o tom píše např. publikace Dobrochny Dabert s názvem *Kino morálního neklidu: kolem vybraných problémů poetiky a etiky* (Kino moralnego niepokoju: wokół wybranych problemów poetyki i etyki).

Výslech je Dabert detailně analyzován a poté i jednoznačně zařazen do období *Kina morálního neklidu*. Autorka knihy použila *Výslech* jako jeden z filmů, u kterých zkoumá toto období z několika úhlů pohledu. Dabert například rozdělila hlavní hrdiny filmů v kapitole s názvem *Člověk hledající hodnotu* na neposlušného hrdinu, rezignujícího hrdinu a na hrdinu jdoucího ve stopách autority. V tématu neposlušného hrdiny je zmiňován *Výslech* v souvislosti

s charakterem Antoníny Dziwisz, která symbolizovala vzpouru duchovně obohaceného člověka. Postava byla zprvu sociálně nezralá, po prožití vězeňské situace, výslechů a mučení se její osobnost vyvíjí. Dochází k tomu, že Antonína chce zachránit vlastní lidskost a důstojnost, a proto všechen nátlak vydrží. V další kapitole, autorkou nazvané *Velký výprodej hodnot*, jsou hrdinové typologicky hodnoceni jako zdánlivé autority, oportunisté (lidé bezohledně využívající situaci) a konformisté (lidé přizpůsobující se převažujícím či dominantním názorům), dále rozlišuje cyniky, autoritářské hrdiny, nejednoznačné hrdiny nebo cizí hrdiny. V této kapitole se ale o typologii hlavních postav filmu *Výslech* bohužel Dabert nezmínila.

K definici období Kina morálního neklidu jsou v této bakalářské práci použity hned dva zdroje. Prvním je webový portál Česko-slovenské filmové databáze www.csfd.cz, kde se uvádí: „*Tzv. film morálního neklidu byl silný proud v polské kinematografii, který se vyznačoval nespokojeností autorů se stavem věcí v zemi na konci 70. a začátku 80. let. Tento proud v sobě často obsahoval sociální témata a mimo jiné i konfrontoval vedoucí pracovníky s podřízenými.*“⁴⁾ Druhým zvoleným webovým portálem je www.leccos.com, kde je definice následující: „*Debutanti 70. let, vesměs s televizní a dokumentární zkušeností, dokázali osobitě a dynamicky reagovat na zostření společenské situace Polska tohoto období. Nejvýznamnějšími reprezentanty „kina morálního neklidu“, kteří od konce 70. let varovali svými střídavě realistickými a dokumentárně laděnými filmy před devalvací základních společenských hodnot, byli F. Falk (Předtanečník, Šance), K Kieślowski (Jizva, Amatér, Náhoda), A. Holland (Venkovští herci, Osamělá žena), Wojciech Marczewski (* 1944, Noční můry, Zimnice). Kritický pohled na politické a mocenské křivdy z nedávné minulosti podali ve svých filmech A. Wajda (Člověk z mramoru, Člověk ze železa) a Ryszard Bugajski (Výslech). Podnětné návraty do 50. let představují rovněž filmy Janusze Zaorského (* 1947, Matka Králů), F. Falka (To byl jazz) a Jerzyho*

⁴⁾ Česko-Slovenská filmová databáze. 2011. *Krzysztof Kieslowski* [online]. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.csfd.cz/tvurce/3435-krzysztof-kieslowski/?fanclub-page=3>>

Domoralského (1943, Velký běh). Složitá politická a ekonomická situace na přelomu 80. let se negativně promítla do polské kinematografie. Některé filmy se z ideologických důvodů nemohly promítat, někteří nadějní režiséři odešli pracovat do zahraničí (R. Bugajski, A. Holland, Jurek Bogajewicz), jiní se uchýlili k únikovým tématům.“*⁵⁾ Po přečtení definic můžete tedy nakonec sami zvážít, zda je možné a vhodné zařadit *Výslech* do Kina morálního neklidu.

2. 4. Stručný obsah filmu *Výslech*

Hlavními postavami filmu jsou Antonína Dziwisz, kterou hrála Krystyna Janda, a Tadeusz Morawský, jehož roli exkluzivně ztvárnil Adam Ferency. Krystyna Janda a Adam Ferency vytvořili dvě psychologicky složité, ale přesto pro diváka realistické postavy. Antonína, ve filmu nazývaná Toňa, je kabaretní zpěvačkou. Jednoho večera po vystoupení se pohádá se svým manželem, čehož využijí dva její „obdivovatelé“ a v baru ji opijí. Alkoholem omámená Toňa je odvezena na policejní komisařství, kde je zavřena do cely. Toňa si nejprve myslí, že je zde zadržena omylem, ale ve chvíli, kdy začne její výslech, je všechno jinak. Toňa je vyslýchána mladým policistou Morawským a starším majorem (v podání Janusze Gajose), kteří Toňu nutí, aby udala své kolegy z kabaretu. Morawský si po několika jejích výsleších začne uvědomovat, že něco není v pořádku a že Toňa doopravdy nemá ve vězení co dělat. Nejprve jí začne vysvětlovat, že bez komunistického režimu bychom nemohli vůbec existovat, ale po sexuálním sblížení s Toňou začíná bojovat s myšlenkami, že komunismus není zcela bezchybný. Toňa se po setkání s manželem, který jí oznámí, že se s ní chce rozvést na základě toho, že mu policie sdělila, že ho podváděla, zhroutlí a v cele si podřeže žíly. Dostává se do nemocnice, kde se stane milenkou Morawského. Otěhotní, ale Morawského neudá, později přeruší s Morawským další styky. Po porodu je dítě Toně odebráno. Vrací do cely, kde se dozví, že

⁵⁾ Leccos. 2011. *Polská kinematografie* [online]. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://leccos.com/index.php/clanky/polska-kinematografie>>

zemřel Stalin. Morawský si ji zavolá k poslednímu výslechu, kde jí oznámí, že jejich malá dcera je v dětském domově. Když se Toňa vrací po rozhovoru s Morawským do cely, Morawský se zastřelí. Toňa se po propuštění z vězení vydává do dětského domova, kde jí vychovatelka sděluje, že její dceru chodí navštěvovat manžel. Toňa se tedy nakonec vrací se svou dcerou domů ke svému manželovi.

Z děje tohoto dramatu vyplynulo několik zásadních otázek. Stálo Toně za čisté svědomí neudat své kolegy a prožít hrůzostrašnou tyranii? Kdo z postav byl větší nelida a ubožák – Morawský, manžel Toni, její nová kamarádka z cely Mira, která ji udala, nebo si takovouto otázku vůbec nemůžeme pokládat? Vyvstává celá řada dalších otázek, mohou být různé, ale lze je spíše zařadit k okruhu možných obecnějších úvah o zlu a odpovědnosti za ně.

3. TRANSLATOLOGICKÉ SOUVISLOSTI

V této kapitole se budeme zabývat problematikou translatologie. Translatologie je podle Edvarda Lotka: „*empirická a integrovaná vědecká disciplína, která zkoumá konkrétní projevy procesu translace (překladu) i jeho obecné principy. Tento studijní obor se dnes zpravidla člení na dějiny překladu, obecnou teorii překladu, teorii tlumočení, překladatelská porovnávací studia a didaktiku překladu a tlumočení.*“⁶⁾

V Lotkově definici se objevuje slovo translace, tj. překlad, tedy převod textu z výchozího jazyka do cílového jazyka překladatelem. Dále pak můžeme o překladu říci, že je překódováním informace z jednoho znakového systému do druhého. Překlad je ale také jinojazyčnou existencí sdělení obsaženého v originále. Další definici termínu překlad uvádí Jan Jeništa: „*Překlad je proces přetvoření slovesného díla v jednom jazyce ve slovesné dílo v jiném jazyce při zachování nezměněného obsahu (významu).*“⁷⁾ Jeništa dále použil rozdělení překladu na dva typy: 1) Překlad jako proces (překládání), činnost překladatele, která vede ke vzniku textu (překladu). 2) Překlad jako výsledek tohoto procesu, označení samotného přeloženého textu. Samozřejmě existují různé klasifikace překladu. Ruský lingvista Roman Jakobson, jeden ze zakladatelů pražského lingvistického kroužku, uvádí následující taxonomii – vnitrojazykový překlad, intersémiotický překlad a mezijazykový překlad.

1) Vnitrojazykový překlad může vytvářet buď doslovné opakování překladu, a nebo složitější popis vyjádření textu, tzv. parafrázi.

2) Intersémiotický překlad je na rozdíl od vnitrojazykového překladu zachycením znakového systému (pro pochopení slova „znakový systém“ můžeme uvést např. čtení matematických symbolů nebo chemických značek).

⁶⁾ LOTKO, E.: *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Olomouc: 1999. s. 106.

⁷⁾ JENIŠTA, Jan. 2009. *Překlad a překládání* [online]. Katedra slavistiky FF – sekce polonistiky [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://polonistika.upol.cz/>>

3) Druh mezijazykového překladu je vyjádření informace zachycené výchozím jazykem prostřednictvím jazyka cílového. [K tomuto problému též <http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%99eklad>]

Dagmar Knittlová uvádí: „*V rámci mezijazykového překladu rozlišujeme čtyři typy, z nichž mohou být některé nežádoucím extrémem, ale někdy mohou mít praktické využití.*“⁸⁾ Podle Knittlové je první interlineární překlad někdy označován za extrém doslovného překladu, protože nerespektuje gramatický systém cílového jazyka. Druhým typem je doslovný překlad (někdy označován jako otrocký překlad), který na rozdíl od interlineárního textu respektuje gramatický systém cílového jazyka. „*Výsledný text může být sice gramaticky správný a přirozený, ale výběr a spojení lexikálních jednotek má nádech nežádoucí cizosti.*“⁹⁾ Třetím typem překladu je překlad volný. Tento typ jen okrajově respektuje výchozí text a z tohoto důvodu je text ochuzen o estetické obsahy. Poslední typ nazývaný „komunikativní překlad“ je používán především při překladu veřejných nápisů, přísloví a idiomů.

Závěrem ještě můžeme překlad rozdělit i na osm typů, kterými jsou překlad adekvátní, autorský, autorizovaný, doslovný, doslovný – věrný – otrocký, počítačem podporovaný, umělecko-literární a volný překlad.

Také slovo překladatel má různé definice. *Podle Levého je „překladatel pod tlakem svého hlavního cíle: interpretovat, tj. učinit srozumitelnou cizí knihu pro čtenáře své země. A poněvadž interpretuje knihu z cizího jazyka, směřuje zcela přirozeně k vysvětlení věcí obtížných nikoliv z důvodu jazykových, ale proto, že autor dal přednost oslabenému, nepřímému vyjádření, nechtěl vyjevit svou ideu v její plnosti.“*¹⁰⁾ Anton Popovič definuje překladatele jako: „*účastníka komunikace zprostředkujícího jazykově nepřipravenému příjemci textu originálu. Je komunikátor, příjemce cizojazyčného textu, dekodovatel, zároveň kódovatel, vysílatel textu v jiném jazyce. Subjekt překladatele se promítá do textu překladatele jako textový subjekt. Realizuje se jako výrazový idiolekt překladatele*

⁸⁾ KNITTLOVÁ, D., aj.: *Překlad a překládání*. Olomouc: 2010, s. 16.

⁹⁾ *Ibid.*: s. 17.

¹⁰⁾ LEVÝ, J.: Jiří. *Bude literární věda exaktní vědou?* Praha: 1971, s. 27.

v příslušném systému výrazových posunů. Systém výrazových posunů tvoří poetiku překladatele.“¹¹⁾ Díky těmto definicím si můžeme představit překladatele jako člověka, který převádí texty z výchozího jazyka do jazyka cílového. Tři hlavní fáze překladatelské činnosti jsou: pochopení předlohy, interpretace předlohy a přestylování předlohy.

1) Pochopení předlohy spočívá ve filozofickém porozumění textu, v rozpoznání ideově-estetických kvalit a pochopení celků se záměrem autora.

2) U interpretace předlohy musí mít překladatel jasno, co chce svým překladem říci. Jeho vlastní idea se nesmí postavit proti ideji díla. Překladatel by se také měl pohybovat v mezích přístupu literárního historika.

3) A v neposlední řadě může překladatel přinést nový pohled na dílo tím, že se některé z jeho aspektů objeví nebo zdůrazní.

Existuje i etika činnosti překladatele. Překladatel má totiž dodržovat mravní krédo, jež sleduje prohloubení mezikulturních vazeb a kontaktů, má propagovat kulturu jiného národa, musí popularizovat určitý umělecký směr autora a hlavně je povinen kultivovat mateřský jazyk.

3. 1. Titulky a práce s programem SubEdit Player

Z teoretické části definic translatologie, překladu a s nimi spojenými okolnostmi je jasné, že filmové titulky mají rozdílný charakter, pokud jde o text literární nebo odborný. Titulky se jednoznačně vyskytují jen v oblasti audiovizuálních médií. Knittlová použila v knize *Překlad a překládání* citaci Kateřiny Vlasákové, která se ve své práci zaměřila na odlišnost filmového překladu od překladu literárního díla: „*Překladatel musí respektovat nejen obecné translatologické zásady, ale i odlišný charakter díla, musí se vypořádat s obdobnými problémy jako při překladu uměleckého textu, ale ještě navíc řešit nástrahy spojené s polysémotickým charakterem tohoto typu textu. Do překladu filmu, podobně jako je tomu u překladu opery nebo dramatu, je třeba zahrnout i*

¹¹⁾ POPOVIČ, A.: *Original-překlad: interpretační terminologie*. Bratislava: 1983, s. 163.

¹²⁾ KNITTLOVÁ, D.,aj.: op. cit., s. 200.

informace předávané neverbálně.“¹²⁾ Vlasáková upozorňuje i na to, že při práci dochází k velkým jazykovým ztrátám, čímž se text zjednodušuje a je možné vložit titulky do filmu přes určitý počítačový program. S Vlasákovou souhlasí i Popovič: „Při překladu filmového dialogu rozeznáváme dvě základní operace: 1) tzv. hrubý překlad dialogové listiny, 2) úpravu dialogů a tvorbu textu dialogů pro dabing. V obou případech je nutná neustálá korespondence s obrazovou částí sémantické informace komunikátu. Vzájemná podmíněnost slova a obrazu a tím i podmínka zpětné kontroly, vytváří specifický druh ekvivalentu v překladu. Jde o ekvivalent ne slovní, ale o ekvivalent, na jehož pozadí je obraz, mimojazyková skutečnost. Nositeli základní jazykové sémantické informace jsou titulky. Titulky zprostředkují pouze třetinu původní jazykové komunikace. Titulky jsou limitované délkou, časovým trváním a frekvencí.“¹³⁾

Po dokončení překladu byly dialogy převedeny do titulkové verze, která byla vložena do programu SubEdit. Tento program byl zvolen po přečtení recenze z webové adresy subedit-player.software.informer.com: „SubEdit Player je videopřehrávač umožňující přidat titulky na stopy videa, ať už pro filmy nebo videosoubory. Tento program zahrnuje několik textových nástrojů, které vám umožní nastavit vzhled titulků: barvu, velikost, průhlednost a umožní vám vložit dialogy v synchronizaci s videem. V SubEdit Playeru můžete psát titulky přímo, nebo titulky importovat z jiného programu. Text upravíte pomocí režimu náhledu a opravíte pravopisné chyby. SubEdit Player je opravdu jednoduchý a účinný program, jehož grafické rozhraní je zcela srozumitelné a zábavné.“¹⁴⁾

Při práci s titulky v programu SubEdit Player bylo zjištěno, že se s touto recenzí nedá plně souhlasit. Vkládání textu se jevílo jako bezproblémové, ale k dispozici byl pouze určitý limitní počet znaků, které se vešly na jeden řádek, a proto se musely věty rozdělit, a tudíž zkrátit a zjednodušit. Časově může v některých částech filmu nastat zmatek, jelikož někdy herci mluvili příliš rychle

¹³⁾ POPOVIČ, A.: op. cit., s. 243.

¹⁴⁾ Software.informer.2011.SubEdit-Player [online]. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://subedit-player.software.informer.com/>>

a přeložené věty nebyly programem přijaty. V SubEdit Player byl totiž dán časový limit mezer mezi pochody titulků.

3. 2. Polská dialogová listina filmu Przesłuchanie

Zespół Filmowy „X“ przedstawia

Piosenka: „Warszawo, kochana Warszawo, tyś treścią mych marzeń, mych snów. Radosnych przechodniów twych lawą błysnie rozgwarem i wrzawą. Ty wołasz mnie, wołasz stęskniona, upojnych piosenek twój szum. Jak bardzo dziś pragnę zobaczyć cię znów, o moja Warszawo wyśniona. Jak bardzo dziś pragnę zobaczyć cię znów, o moja Warszawo wyśniona.“

Tonia: „Dziękuję za piosenkę chłopaku, dziękuję za serce i śpiew.“

Krystynę Jandę, Adama Ferencego, Janusza Gajosa, Agnieszkę Holland, Annę Romantowską oraz Bożenę Dykiel, Olgierda Łukaszewicza w filmie

Mąż Toni - Konstanty: „Podoba ci się?“

Przesłuchanie

Film polski 1982

Scenariusz Ryszard Bugajski

Przy współpracy Janusza Dymka

Produkcja Tadeusz Drewno

Zdjęcia Jacek Petrycki

Reżyseria Ryszard Bugajski

Kobieta: „Obudź Tonię, bo dziś idziemy na próbę.“

Tonia: „Zgadnij, kotku, co mam w środku, co się dzieje w duszy mej. Przytul główkę swej malutkiej...“

Chłopak: „Hej mammo.“

Tonia: „... trochę dobrej, trochę złej. Jestem trzpiotką, płotką, plotką, albo dziwny ze mnie ptak. Zgadnij, kotku, co mam w środku, a gdy zgadniesz powiem - tak. Tak. Tak. Tak. Tak. Zgadnij, kotku, co mam w środku, co się dzieje w duszy mej. Przytul główkę swej malutkiej, trochę dobrej, trochę złej. Jestem trzpiotką, płotką, plotką, albo dziwny ze mnie ptak. Zgadnij, kotku, co mam w środku, a gdy zgadniesz powiem - tak. Tak. Tak. Tak. Tak.“

Na plakacie napisane: „34. rocznica wielkiego października“

Żołnierz w białym: „Co jest, Tonia, co jest, no?“

Tonia: „Nic.“

Hitler: „Gdzie jest moja broda? Gdzie jest moje broda, no?“

Mąż Toni - Konstanty: „Kochani, w tych warunkach. Ale tu zimno.“

Hitler: „Gdzie jest moje broda, no?“

Mąż Toni - Konstanty: „Toniu. Jezu, zimno tu, ale. Ubieramy się, Toni, szybko do domu.“

Tonia: „Nie pójde do żadnego domu, rozumiesz?“

Mąż Toni - Konstanty: „Ależ, co ty? Ubieraj się, nałóż to na siebie.“

Tonia: „Odejdź ode mnie. Proszę cię, no.“

Mąż Toni - Konstanty: „Co się stało?“

Tonia: „Idź sobie dalej obściskować Dziunię.“

Mąż Toni - Konstanty: „Dziunię? Co ci przyszło do głowy?“

Tonia: „Widziałam, widziałam.“

Mąż Toni - Konstanty: „Co? Ubieraj się.“

Tonia: „Nigdzie nie pójde! Nie pójde do żadnego domu! Widziałam, co robiłeś na widowni z Dziunią. Widziałam!“

Mąż Toni - Konstanty: „Kochanie, to przecież twoja najlepsza przyjaciółka.“

Tonia: „Nie dla wszystki przyjaciółek jesteś taki, nie dla wszystkich!“

Mąż Toni - Konstanty: „A daj spokój, nie rób sceny.“

Tonia: „Widziałam, że zalecasz się do Dziuni. No proszę cię, no.“

Mąż Toni - Konstanty: „Kochanie.“

Mąż Toni - Konstanty: „Słuchaj, bo pójde do domu sam.“

Tonia: „To idź. Nie potrzebuję tego futra, nie potrzebuję!“

Mąż Toni - Konstanty: „Tonia, do widzenia.“

Pierwszy mężczyzna: „Pani Tonia? To dla pani. Proszę pani, jesteśmy z kolegą wielbicielami pani talentu. Czy dałaby się pani zaprosić na kieliszeczek wódki? Staszek, chodź poznasz panią Tonię.“

Drugi mężczyzna - Staszek: „Bardzo panią prosimy, nech pani pójdzie z nami.“

Pierwszy mężczyzna: „No, pani Toniu.“

Żołnierz: „Cyrk Trumanillo.“

Pierwszy mężczyzna: „To co, weźmiemy taksówkę?”

Tonia: „Dobrze. Kazik, ja już wychodzę, dobrze? Cześć.”

Kazik Olcha: „Jutro na próbie spotkamy się.”

Jeden ze dwóch mężczyzn: „Kto to jest?”

Tonia: „Mój przyjaciel, Kazik Olcha.”

Drugi mężczyzna Staszek: „Pij, dziewczko, pij. Pijemy.”

Tonia: „Ale ja już nie mogę. No, nie mogę. O Jezu, ja nie, ja jestem pijana. A słuchaj, czy ty znasz mojego męża? Powiedz mi. No, posłuchaj mnie. Znasz mojego męża?”

Pierwszy mężczyzna: „Tak, znam.”

Tonia: „Mój mąż jest tym najwspanialszym facetem.”

Drugi mężczyzna - Staszek: „Pijemy. Pijemy.”

Tonia: „Za mojego męża.”

Drugi mężczyzna - Staszek: „Na zdrowie.”

Tonia: „Idziemy chłopcy, naprawdę, no. Ada, to nie wypada, tak być nie może, trudna rada. To nie wypada. Chłopcy, strasznie wam dziękuję, żeście ze mną przyszli, naprawdę, chłopcy. Naprawdę, bo gdyby nie wy, to ja bym się chyba dzisiaj zapłakała. On się ze mną pokłócił, za co? No za co? Wiecie on jest straszny, on się martwi. Bo ja wyszłam bez niego. Czy pamiętacie? Widok, Widok 6. Halo. Halo. Halo. Szybko, szybko.”

Pierwszy mężczyzna: „Jedziemy?”

Tonia: „Tak.”

Tonia: „Widok 6, Widok 6.”

Jeden z mężczyzn: „No, dojechaliśmy. No, chodź malutka. Chodź. Chodź już”

Mężczyzna: „Po co tyle pić, no?”

Tonia: „Pa, chłopcy, pa.”

Milicjant: „Nazwisko i imię. Nazwisko!”

Tonia: „Zostaw.”

Milicjant: „Rozbierz ją!”

Kobięcy głos: „Pobudka! Wstawać już!”

Tonia: „Proszę pani, czy pani nie widziała takiej czerwonej torebki. Taka czerwona, ze skórki, torebka z taką... z takim białym paseczkiem, wie pani...”

Kobieta: „Tu zabierają torebki.“

Kobieta 2: „Stawaj do szeregu, bo cię celowo upolują.“

Tonia: „Ale no, ale która jest godzina? Która jest... proszę pani.“

Kobieta 3: „Równaj tam. Śpiesz się zaraz.“

Tonia: „... czy Pani wie jak zadzwonić, zatelefonować, bo mój mąż nie wie, że tu jestem. A pani...“

Kobieta 4: „Uspokój się, uspokój.“

Tonia: „Ale ja jestem artystką. Ja występuję wieczorem w teatrze i proszę pani, ja występuję wieczorem, jeżeli ja się spóźnę na spektakl...“

Kobieta 5: „Do szeregu.“

Kobieta 6: „Melduję celę gotową do apelu. Stan 31, obecność 31.“

Tonia: „Ja bardzo przepraszam. Ty, słuchaj, cicho bądź.“

Milicjant 2: „Puśćcie mnie.“

Tonia: „Cicho bądź. Posłuchaj, ja się nazywam Dziwisz Antonina. Powiedz komuś, żeby przyszedł ze mną porozmawiać, słyszysz? No, proszę cię. No, proszę cię. Cicho bądź, albo cię ugryzę.“

Milicjant 2: „Cicho bądź, to kretenka, no.“

Kobieta 6: „Cicho. Uspokuj się.“

Milicjant 3: „Na literę D. Nie. Nie.“

Tonia: „Wypuszczają mnie, obudź się. Wypuszczają. Wypuszczają mnie.“

Milicjant 3: „Na literę D.“

Tonia: „Karmen Kelner?“

Kobieta 7: „Dwanaście, drugie piętro.“

Tonia: „Dobrze, nic się nie bój. Wszystko powiem. Cześć. Wpuszczają mnie. Dziwisz Antonina. Cześć.“

Milicjant 3: „Nie wiesz, że nazwiska nie wolno mówić na głos?“

Tonia: „Przepraszam.“

Milicjant 3: „Stój!“

Tonia: „Dzień dobry.“

Milicjant 3: „Melduję doprowadzenie Dziwisz Antoniny.“

Tonia: „Bardzo się cieszę, że pan zechciał się ze...“

Major: „Tam jest stołek.“

Tonia: „Powiem panu, że właśnie strasznie się cieszę, że pan mnie zawołał, poprosił. Ja już kilkakrotnie prosiłam różnych ludzi, strażników, żeby ktoś zaprowadził mnie do jakiegoś oficera, w każdym razie do kogoś.“

Major: „Nazwisko i imię.“

Tonia: „Antonina Dziwisz, urodzona 1. kwietnia 1926 roku we Lwowie.“

Major: „Córka Jadwigi i Stanisława, tak?“

Tonia: „Tak, to ja.“

Major: „Dobrze, zaczyna.“

Tonia: „Ja przede wszystkim chciałabym się od pana dowiedzieć, czy mój mąż został zawiadomiony, bo wie pan, ja jestem zupełnie niewinna. Na pewno mnie z kimś pomyliliście i po prostu, wie pan jak to jest, no, przecież ja sama wiem, że potem nie wiadomo, kogo szukać, bo to nie wiadomo, jakie to nazwisko, wie pan, kto to jest, no.“

Major: „No, to opowiedzcie mi teraz o sobie.“

Tonia: „Ale konkretnie, o czym?“

Major: „O wszystkim.“

Tonia: „No, chyba nie chce pan, żebym opowiadała, jak całowałam się z chłopakami w czwartej klasie.“

Major: „Dlaczego nie, proszę bardzo mówcie.“

Tonia: „Ale o czym?“

Major: „O tym całowaniu.“

Tonia: „Nie, wie pan, może mi naprawdę powie, o co chodzi. Ja jestem naprawdę niewinna, wie pan. Naprawdę chciałabym wam pomóc, tylko nie wiem. Siedzę tu tak długo, a nikt nie chce ze mną rozmawiać, nikt w ogóle nie chciał nic ode mnie, żadnych wyjaśnień. Ja, naprawdę, szkoda czasu.“

Major: „Czasu jest dosyć, nie martwcie się.“

Tonia: „Naprawdę nie wierzy mi pan, że jestem niewinna? Przecież. Przepraszam.“

Major: „No, proszę, po kolei wszystko tak, jak u księdza na spowiedzi.“

Tonia: „Był rudy i miał duży nos. Interesuje to pana?“

Major: „Tak, kto?“

Tonia: „No, ten którego całowałam.“

Major: „Wy jego czy on Was?”

Tonia: „Co to za różnica? Wszystko jedno.”

Major: „Kiedy staciliście cnotę?”

Tonia: „Dawno, ale naprawdę nie wiem, do czego jest to panu wszystko potrzebne, co to w ogóle ma wspólnego z moim aresztowaniem?”

Major: „Kto to był?”

Tonia: „Kto? A ten. Powstaniec.”

Major: „Żyje?”

Tonia: „Nie. Umarł od zatrutego bimbrow, który podrzucili Niemcy.”

Major: „Zgwałcił Was?”

Tonia: „Dlaczego miał gwałcić? Tak samo tego chciałam jak on.”

Major: „Lubicie te rzeczy, nie?”

Tonia: „A pan nie lubi?”

Major: „Słuchaj, byłeś tu u nas w łaźni? Możemy ci zrobić taką kąpiel, że popamiętasz do końca życia”.

Tonia: „Ja naprawdę nie rozumiem, dlaczego mam o tym mówić, przecież to są moje intymne sprawy.”

Major: „Żadne twoje, żadne intymne, na każde pytanie mam dostać jasną, zgodną z prawdą odpowiedź. Hm, jazda. Nazwiska wszystkich mężczyzn, z którymi spałeś.”

Tonia: „Nie pamiętam nazwisk. W czasie powstania i po wojnie nikt nie mówił sobie nazwisk.”

Major: „Jak się nazywał ten powstaniec?”

Tonia: „Nie wiem, nie pamiętam. Nie wiem. Miał pseudonim Dzik. Nic więcej nie pamiętam.”

Major: „Dalej.”

Tonia: „Potem nas przenieśli do Pruszkowa. Tam mieszkałam w takim... na strychu pewnego domu. Tam mieszkał taki chłopak, który, ja nie pamiętam, jakie miał nazwisko. Nie wiem, Marian Ły... Ły... Łysiak, czy Ły..., Ły..., nie pamiętam nazwiska. Kiedyś weszłam na strych, tam hodował gołębie. Wyciągał jajka z gniazd, no i weszłam i...”

Major: „No dalej, dalej.”

Tonia: „No nie wie pan. Co było dalej?”

Major: „No dalej, jak się wyniosłaś z tego Pruszkowa.”

Tonia: „Dalej był w Łodzi. Taki nazywał się Tarasini, no, to znaczy prawdziwe nazwisko to był Górka, a wszyscy znali go...”

Major: „Następny.”

Tonia: „No potem to był już mój mąż, Konstanty Dziwisz.”

Major: „Zdradzałaś go?”

Tonia: „Nie, z resztą, co to pana obchodzi?”

Major: „Pytam.”

Tonia: „Nie, naprawdę mogę panu powiedzieć wszystko, tylko muszę wiedzieć do czego.”

Major: „Majora Lewańskiego znasz?”

Tonia: „Znam.”

Major: „Spałaś z nim?”

Tonia: „Nie.”

Major: „On twierdzi coś przeciwnego.”

Tonia: „No, jeżeli pan wie lepiej to...”

Major: „Walutę od niego kupowałaś?”

Tonia: „Nie.”

Major: „Znaleźliśmy u ciebie w domu 10 złotych dwudziestodolarówek.”

Tonia: „Ale, jeżeli zamknęliście mnie w związku z tą walutą, to wogóle nie ma żadnego sensu. Ja nigdy nie miałam żadnego związku z walutą. Ja tego faceta znam tylko z widzenia.”

Major: „W domu u niego byłaś?”

Tonia: „Byłam raz.”

Major: „Co tam robiliście?”

Tonia: „Piliśmy kawę, zaprosił mnie na kawę.”

Major: „No, a jak już wypiliście ten likier miętowy i zjedliście pączki od Pomianowskiego, to co było dalej? Kto kogo zaczął rozbierać, ty jego czy on ciebie?”

Tonia: „Kto panu powiedział o tych pączkach?”

Major: „A majora Olchę znasz?”

Tonia: „Znam.“

Major: „Dobrze?“

Tonia: „Nie wiem, chyba tak sobie.“

Major: „No?“

Tonia: „No, organizował występy naszego zespołu w jednostkach wojskowych i... tak samo go znam dobrze jak wszyscy moi koledzy z zespołu“.

Major: „Koledzy z nim do łóżka nie chodzili.“

Tonia: „Ja też z nim nie chodziłam.“

Major: „Ja tu mam zeznanie kaprala Sokołówko, który twierdzi, że zastał cię z majorem w sytuacji niedwuznacznej 15. lipca 1950 roku. Czytać?“

Tonia: „To było tylko raz.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Panie majorze, skończył pan już?“

Major: „Tak. Podpisz to.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Mogę ją przyprowadzić?“

Major: „Mówę, że tak. Jeżeli jeszcze raz przyłapię cię na jakimś kłamstwie, to cię strzelę w pysk w ten sposób, że popamiętasz do końca życia.“

Tonia: „Niczego nie będę podpisywała.“

Major: „Co to znaczy? Dlaczego nie podpiszesz?“

Tonia: „Nic nie będę podpisywać.“

Major: „Przecież to jest zeznanie. Poruczniku, jeszcze raz od początku, cały życiorys.“

Tonia: „Wypuście mnie?“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Gdyby to ode mnie zależało, takich jak wy stawiałbym pod ścianą i strzelał w tył głowy.“

Tonia: „Gdzie mnie pan prowadzi?“

Milicjant 3: „Do lepszej celi, stamtąd się szybciej wychodzi. Na górę.“

Tonia: „Cześć. Jak masz na imię? Bo ja Tonia.“

Mirosława Szajnert: „Mira Szajnert.“

Tonia: „Słuchaj, powiedz mi, co jest za tym oknem?“

Mirosława Szajnert: „Szpital.“

Toni: „A za co cię zamknęli?“

Mirosława Szajnert: „A panią?“

Tonia: „Mnie? Za to że się całowałam z chłopakami w podstawówce. Jak długo tu jesteś?”

Mirosława Szajnert: „Półtora roku.”

Tonia: „Cholera. Mordują kogoś w szpitalu, czy co? Dzień dobry.”

Mirosława Szajnert: „Meluduję celę gotową do apelu, stan dwie, obecne dwie.”

Milicjant 3: „Życzenia są?”

Mirosława Szajnert: „Nie ma.”

Tonia: „Dzisiaj dziękujemy. Dzień dobry. Dzień dobry. Dzień dobry. Dzień dobry.”

Chłopka Honorata: „Niech będzie pochwalony. Jakaś półka wolna jest? A ta prycza wolna?”

Toni: „Nie, ta jest zajęta, ale możesz się na niej położyć. Jak masz na imię, bo ja Tonia.”

Chłopka Honorata: „Honorata.”

Tonia: „Jezus Maria. Skąd ty to masz?”

Chłopka Honorata: „Od nas ze wsi.”

Tonia: „Ojej.”

Chłopka Honorata: „Częstujcie się.”

Tonia: „Masz? Chcesz? No, co ci jest?”

Mirosława Szajnert: „Nie jestem głodna.”

Tonia: „Masz, ma Pani, Pani chce? Proszę, jeszcze chleb. Proszę.”

Chłopka Honorata: „Jedz! Trzeba się dobrze odżywiać. Jak człowiek się dobrze naję, to tu wszystko przetrzyma. No, co się gapisz. Częstuj się. Mnie jest wszystko jedno i tak mam czapę.”

Tonia: „Co ty mówisz? A co zrobiłaś?”

Chłopka Honorata: „Przyjechał do nas taki zasrany sekretarzyk, ziemię mierzyć. Gdzie tam mierzyć, zabrać mi ziemię. Zaczaiłam się na niego z siekierą. No, oddałabyś ziemię, swoją ziemię? Na której twoi tatusiowie pracowali? No, musiałam go zarąbać, musiałam.”

Kobieta pierwsza: „Skąd pani to wie?”

Witkowska: „No, pokazał mi „Trybunę Ludu“. Byli tam generałowie Tatarski, Kirchmayer dożywocie, Łutnik i Nowicki płukownicy piętnaście lat, a Roman dwanaście lat.“

Kobieta prwa: „Sami zasłużeni ludzie.“

Tonia: „Co to jest?“

Chłopka Honorata: „Jak to co? Pszenica.“

Kobieta prwa: „A co Spychalski, Gomułka? Pozwolili na taki skandal?“

Witkowska: „Nic podobnego. Gomułka i Spychalski też siedzą. To była jedna szajka szpiegowska.“

Tonia: „Co ty robisz? Przecież tu nic nie wyrośnie.“

Milicjant 3: „Na literę D, na literę D.“

Witkowska: „To po was.“

Tonia: „Panie strażniku, ja strasznie pana proszę, niech pan mnie nie bierze na przesłuchanie. Ja jestem taka strasznie zmęczona.“

Witkowska: „Nie wygłupiajcie się. Wstawajcie i idźcie! Wszystkie będziemy mieć kłopoty przez was.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Do jakich organizacji politycznych należeliście przed wojną, w czasie wojny i po wojnie?“

Tonia: „Ja nie należałam do żadnych organizacji.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Bzdury. Musieliście należeć do przedwojennego harcerstwa.“

Tonia: „Nie, ja nie należałam do harcerstwa. Z resztą mnie to nigdy nie interesowało.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Waszym pierwszym kochankiem był akowiec.“

Tonia: „No był akowiec, ale to chyba lepiej niż by to był esesman.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Powieм wam dlaczego, bo was ciągnęło w stronę reakcji, w stronę podziemia reakcyjnego, w stronę sił prawicy społecznej, a przecież pochodzicie z rodziny proletariackiej, no i? Gdzie wasza świadomość klasowa?“

Tonia: „Ja, czy pan mógłby mnie poczęstować papierosem?“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Nie. Myślicie tylko o własnej dupie. Nazreć się, wyspać, wziąć gacha do łóżka. To jest wasza moralność, wasz stosunek do życia, gdy inni pracowali dla ojczyzny ludowej, wyście byli zwykłym pasożytem.“

Tonia: „Ale ja przecież pracowałam od 16 roku życia, tylko...“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Merdanie dupą nazywacie pracę? Spadliście z księżycy? Jaki ustrój u nas panuje? Co to jest władza ludowa? W jakim kraju żyjecie?“

Major: „Nazwisko, imię, data urodzenia.“

Tonia: „Antonina Dziwisz, urodzona 1. kwietnia 1926, córka Stanisława.“

Major: „Siedź prosto. Jak było z Olchą? Jak było z Olchą?“

Tonia: „Mówiłam już.“

Major: „Mało.“

Tonia: „Kiedy nic więcej nie wiem.“

Major: „Mów wszystko z detalami, albo wrócisz do celu.“

Tonia: „Był upał, my...“

Major: „Siedź prosto. Głowa do góry.“

Tonia: „Nasz zespół występował w jednostce wojskowej. Było gorąco, byliśmy zakwaterowani w namiotach. Było mi gorąco, więc wyszłam żeby... I zobaczyłam nagle ognik papierosa. Podeszłam, żeby przypalić sobie papierosa. I to był... i to był Kazimierz Olcha i powiedział, żebyśmy się wykąpali, bo było gorąco i nie mieliśmy kostiumów, więc kąpaliśmy się nago, ale, ale było zupełnie ciemno. Potem nagle znaleźliśmy się w ciężarówce.“

Major: „Kiedyś mówiłaś, że było to na trawie.“

Tonia: „Potem nasze kostiumy, nasze rzeczy...“

Major: „Na trawie czy w samochodzie?“

Tonia: „Nie, mówię, że było w samochodzie. Nie.“

Major: „Mnie wystarczy. Raz mówisz tak, raz inaczej. Zakochałaś się w nim?“

Tonia: „Nie.“

Major: „Kiedy zdecydowałaś się na stosunek: w samochodzie czy przed?“

Tonia: „Dlaczego pan babrze się w moich prywatnych sprawach?“

Major: „Brakowało ci tych rzeczy, czy twój mąż jest do niczego w łóżku?“

Tonia: „Niech pan zostawi mojego męża.“

Major: „Więc po co? Dla pieniędzy? Olcha płacił ci dolarami?“

Tonia: „Nie.“

Major: „Skąd Olcha miał dolary?“

Tonia: „Nie wiem! Nie wiem! Nie wiem!“

Major: „Siedź prosto, głowa do góry. Za co Olcha płacił ci dolarami? Za miłość, czy za coś innego?“

Tonia: „Jestem niewinna. Dlaczego ja nie mogę dostać kartki, dlaczego nie mogę dostać ołówka. Ja chcę, ja chcę napisać list do mojego męża! Dlaczego ja nie dostaję paczek i listów od mojego męża?“

Major: „Masz. Tu. Podpisz.“

Chłopka Honorata: „Jezus Maria.“

Ktoś: „Zabili ją?“

Witkowska: „Tak prędko się nie umiera. Nie, w porządku. Złamań nie ma żadnych, nic tylko zemdlą. Wstawaj, wstawaj. Usiądź. Dobrze. Usiąść trzeba. No już, już. Siadaj, siadaj.“

Chłopka Honorata: „Zobacz, złociutka, ostatni kawałeczek, czosnkowa, no. Zobacz.“

Witkowska: „Ale zostawcie ją, nie będzie teraz jadła.“

Chłopka Honorata: „Ale musi jeść, musi mieć siłę.“

Witkowska: „Otwórz oczka. No, trzymaj. Już dobrze jest? Dobrze?“

Tonia: „Tak.“

Milicjant 3: „Na literę SZ.“

Tonia: „Trzymaj się.“

Tonia: „Proszę Pani, czy Pani coś podpisała?“

Witkowska: „Jak to czy podpisałam? Każdy podpisuje.“

Tonia: „No tak, ale ja jestem niewinna.“

Witkowska: „To nie ma znaczenia. Winna czy niewinna, ale podpisać musicie.“

Tonia: „Ale przecież ja nic złego nie zrobiłam.“

Witkowska: „Ale stąd nie można wyjść bez winy. To się po prostu nikomu nie może udać.“

Tonia: „Ale nie, mnie się uda, dlatego że ja tu jestem przez pomyłkę.“

Witkowska: „Jak to przez pomyłkę?”

Tonia: „No, tak. To oni mnie po prostu z kimś pomylili i oni się zorientują.”

Witkowska: „Ale władza ludowa nie myli się nigdy. Ja wam radzę, przyznajcie się do wszystkiego póki czas, dlatego, że w przeciwnym wypadku was mogą zlikwidować. Tak jak zlikwidowali płukownika Wereszczyńskiego, który odmawiał zeznań, a rodzinie powiedzieli, że umarł na serce.”

Tonia: „Ale ja nie mam się do czego przyznać.”

Witkowska: „W takim razie musicie sobie szybko wymyślić jakąś winę.”

Tonia: „Ale dlaczego ja mam kłamać? Ale dlaczego ja mam coś wymyślać? Po co są komu potrzebne jakieś fałszywe zeznania?”

Witkowska: „Zrozumcie, to nie jest wasza sprawa. Musicie zrozumieć, że władza wie, co robi. Musicie zrozumieć jedno, że toczy się ostra walka klasowa i że wróg czai się wszędzie, nawet tam, gdzie się nikt nie spodziewa i musimy być czujni. I każda metoda walki, jeśli prowadzi do zwycięstwa, jest dobra, każda. To musicie zrozumieć.”

Tonia: „Ale ja tu siedzę w więzieniu, zupełnie niewinnie. Co mnie to wszystko obchodzi?”

Witkowska: „Słuchajcie, ale zawsze tak nie będzie, za pięć, dziesięć lat, kiedy pokonamy wszystkich wrogów naszych, metody zmienią się. Wtedy będzie zupełnie inaczej, chyba chciałabyście też, żeby wasze dzieci żyły w innym, sprawiedliwym, bezpiecznym świecie. Tylko nie można tego osiągnąć bez ofiar. No, po prostu nie można.”

Tonia: „Jezus. I pani zgodziła się być taką ofiarą. Siedzieć w więzieniu niewinnie?”

Witkowska: „Ja jestem szpiegiem amerykańskim.”

Tonia: „Prawdziwym szpiegiem?”

Witkowska: „Ale nie subiektywnie. Ja całe życie, zawsze, zawsze byłam komunistką. Ja jestem szpiegiem obiektywnie i udowodniono mi to zresztą. Przyznałam się natychmiast.”

Tonia: „Ale ja nie rozumiem, co to znaczy?”

Witkowska: „To było tak, że towarzysze z komitetu centralnego polecili mi, żebym oprowadziła, obwiozła po Polsce pewnego Amerykanina. On się podawał

za komunistę, a potem się okazało, że jest po prostu na usługach wywiadu. Ja mu pokazywałam wszystko. Pokazywałam budujące się huty, kopalnie, lotniska. Pokazywałam mu wszystko, a on przekazywał informacje do Waszyngtonu i ja mu w tym pomagałam.“

Tonia: „Ale przecież pani nie robiła tego specjalnie, pani nie wiedziała, że on...”

Witkowska: „No właśnie mówię subiektywnie nie jestem szpiegiem, ale obiektywnie wykonywałam szpiegowską robotę i muszę ponieść za to karę.“

Tonia: „Kostek, Kostek, Kostek, Kostek!“

Witkowska: „Może byście się umyła wreszcie. Cholera jasna, przestańcie wychlapywać tę wodę, nie jesteście sama w tej celi, nie?“

Mirosława Szajnert: „Umyj się, proszę cię. Umyj się. Uczesz włosy. Zrozum, naprawdę, im chodzi tylko o to, żebyśmy się zachowywały jak zwierzęta, nie jak ludzie.“

Tonia: „Ale odczep się ode mnie, no odczep się, no.“

Mirosława Szajnert: „Zachowujesz się tak, jak oni chcą.“

Tonia: „Boże, Boże, Boże.“

Mirosława Szajnert: „Rok temu robiłam dokładnie to samo.“

Tonia: „Odczep się ode mnie powiedziałam ci, no.“

Chłopka Honorata: „Zmarnowałyście tyle wody. Tak, mówi. Ty lepiej, mów do tej, sprzedaj wszystko, ziemię, krowy, konia, mówi i do Brazylii pojedziemy. Tam dom postawimy, dzieci będziemy mieli, mówi, bo tutaj te cholery to ci wszystko zabiorą.“

Tonia: „O Jezus, a ja bym pojechała do Brazylii.“

Chłopka Honorata: „Jeden z Oszowa, co we Francji był, to mu tam nic nie smakowało.“

Kobieta pierwsza: „Dlaczego?“

Chłopka Honorata: „Chleba czarnego nie było. No, taki miluni na śniadanie, kto to będzie jadł?“

Tonia: „A ja bym jadła białe bułki.“

Chłopka Honorata: „Ale ja taka głupia, żeby ziemię zostawiać, tę na której tatusiowie pracowali całe życie? O, taka głupia to ja nie jestem, żeby mnie tam okradli. A on się wściekł. Poszedł do stodoły. Upił się. Dwa dni nie wstawał.“

Tonia: „Słuchajcie, ale słuchajcie, a opowiadałam wam, jak byłam, jak pojechaliśmy z Kazikiem Olchą na - do Ostródy na występy?“

Mirosława Szajnert: „O tym nie.“

Tonia: „To wam opowiem. No. Słuchajcie. Któregoś dnia, mówię, nagle jest decyzja jedziemy do Ostródy na występy. Więc Kazik Olcha, Dziunia, nasz garderobiany oczywiście, ale to już po występie, myśmy się starsznie upili, kompletnie. Ja pijana. Dziunia potyka się o własne nogi i Kazik Olcha kompletnie pijany. No więc idziemy, patrzymy: jakiś pole. Na polu stoją czołgi, samochody, jakieś armaty. Dziunia mówi, oczywiście kompletnie pijana, że ona chce wejść do czołgu. No to, jak ona chce wejść do czołgu, to i ja chcę wejść do czołgu, nie? No co, nigdy nie byłam w czołgu, nie? No więc wchodzę do tego czołgu.“

Milicjant 3: „Nie siadać tam na pryczy.“

Tonia: „I słuchajcie, no. To opowiem wam dalej. I wchodzę do tego czołgu, ale jak jestem już w czołgu. No to, strzelać, nie? No dlaczego, ja byłam taka pijana, to mówię: trzeba strzelać. Kazik mówi: no, to ładować. Pokazał nam, jakie tam, wiecie, jakieś tam są, nie wiem. No, wiecie, są tam jakieś takie dzwignie, jakieś wajchy. Strzelamy – sru – strzeliło tak na cały plac. Patrzymy: jakiś alarm. Gwizdy, strzały. Żołnierze zaczynają biegać, wsiadają do jakiś ciężarówek. Tu ktoś się ubiera, wiecie, zapinają pasy. Myśleli chyba, że jakaś wojna wybuchła. Wreszcie wyłazimy. Patrzymy. Pocisk okazało się był ostry i walnął prosto w latrynę i jak się gówno rozprysnęło się wszędzie, ale tak że ci żołnierze w gównie latali i do tych ciężarówek wsiadali. No, kurcze a my oczywiście z Dziunią tak śmierdziałyśmy przez dwa tygodnie, żeśmy w ogóle na scenę nie mogły wejść.“

Milicjant 4: „Korczyński nie będzie sypał Gomułki.“

Mąż: „Do ściany.“

Milicjant 4: „Korczyński nie będzie sypał...“

Tonia: „Masz papierosa? Ja chciałam złożyć sprostowanie do mojego poprzedniego zeznania.“

Major: „Proszę bardzo.“

Tonia: „Z tego co poprzednio powiedziałam mogło wynikać, że ja sypiałam z mężczyznami ot tak sobie, a to nieprawda. Każdy z tych mężczyzn dużo dla

mnie znaczył. I opowiadałam panu o szczegółach i zapomniałam o tym najważniejszym.“

Major: „O miłości.“

Tonia: „Uczuciach. To znaczy za wyjątkiem tego gołębiarza, bo jego po prostu było mi żal.“

Major: „Znowu coś kręcisz.“

Tonia: „Nie, naprawdę.“

Major: „No, więc tak. Wynika z tego, że poza gołębiarzem ze wszystkimi z którymi spałaś, coś cię łączyło, bo oni dla ciebie bardzo dużo znaczyli.“

Tonia: „Tak.“

Major: „Czy możesz mi powiedzieć, jak wiele znaczył dla ciebie Olcha?“

Tonia: „Nie, ja...“

Major: „Znaczy chwileczkę, co byś, na przykład, była w stanie dla niego zrobić?“

Tonia: „Ja powiedziałam, wszystko, co miałam powiedzieć, a teraz chcę się dowiedzieć rzeczy najważniejszej: dlaczego zostałam aresztowana?“

Major: „Proszę bardzo. Czy wiesz, co to jest najwyższy wymiar kary?“

Tonia: „Nie.“

Major: „Na pewno.“

Tonia: „No.“

Major: „Czapa. Przypuśćmy, że miałabyś do wyboru - Olcha albo kula w łeb. Co byś wybrała?“

Tonia: „Wolałabym żyć.“

Major: „Czyli, Olcha aż tyle dla ciebie nie znaczył. Zrozum, przecież jeżeli ty nam pomożesz, to my ci też pomożemy. Możemy na przykład wystąpić do sądu o złagodzenie ci kary.“

Tonia: „Ale kary za co?“

Major: „Słuchaj, musisz nam powiedzieć o Olsze wszystko: z kim się spotykał, o czym rozmawialiście, wszystko - najdrobniejsze szczegóły.“

Tonia: „Ale ja z nim rozmawiałam tylko o moich osobistych sprawach, jeżeli panu będę opowiadała o moich intymnych sprawach, to przestaną być intymne.“

Major: „Ale przecież opowiadałaś mi, jak sypiałaś z każdym po kolei. No i to też były intymne sprawy. Jak się powiedziało A, tak trzeba powiedzieć B.“

Tonia: „Ale byłam głupia, poza tym, to, co powiedziałam nie może nikomu zaszkodzić, najwyżej mnie.“

Major: „Skąd wiesz, że Olsze zaszkodzi to, co mi powiesz?“

Tonia: „No, ja nie wiem, jak pan to wykorzysta.“

Major: „Daję ci słowo, że wszystko zostanie między nami. Mąż się też nie dowie.“

Tonia: „Niech pan się odczepi od mojego męża.“

Major: „Dobrze. Będę z tobą szczery, ale szczerść za szczerść, dobrze?“

Tonia: „To prawda, trochę bujałam, ale skąd mam wiedzieć, że pan teraz mówi prawdę?“

Major: „Daję ci słowo, że powiem ci wszystko, całą prawdę.“

Tonia: „Jeżeli tak, to zgoda.“

Major: „Słowo?“

Tonia: „Słowo.“

Major: „Więc, tylko ostrzegam, że to jest sprawa najwyższej wagi państwowej. Olcha został zdemaskowany przez organa bezpieczeństwa. Jest oskarżony o najcięższe zbrodnie: zdrada ojczyzny, szpiegostwo na rzecz krajów zachodnich, sabotaż.“

Tonia: „Kazik?“

Major: „Tak, tak.“

Tonia: „Ale przeciw to niemożliwe.“

Major: „A jednak“

Tonia: „Ale naprawdę niemożliwe.“

Major: „Został aresztowany ze wszystkimi swoimi współnikami.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Dobra. Okoliczności zawiązania spisku.“

Tonia: „Ale przecież ja już panu tłumaczę, że nie było żadnego spisku.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Słuchajcie. Ze spiskiem mamy do czynienia wtedy, kiedy na przykład w pokoju rozmawiają trzy osoby, gdy wchodzi czwarta, przerywają rozmowę, zatem te trzy osoby należą do spisku.“

Tonia: „Ale kiedy nikt nie przerywał rozmowy, kiedy ja wchodziłam do pokoju.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Bo wy też należeliście do spisku, do tego samego, do którego należał Olcha.“

Tonia: „Ale do jakiego spisku? My po prostu byliśmy grupą przyjaciół, która się przyjaźni, pije razem wódkę, opowiada sobie razem dowcipy. No, nie miał pan takich przyjaciół? A poza tym gdyby pan znał Kazika, to pan by zrozumiał, że to po prostu wesoły, wspaniały chłopak, który lubi żyć, lubi pić wódkę, lubi dziewczyny. No i poza tym, on jest moim przyjacielem.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Nazywacie przyjacielem zdrajcę ojczyzny?“

Tonia: „No, wierzę bardziej jemu niż Wam.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Już za to należy Wam się kula w łeb. Ale to jeszcze nie wszystko, braliście udział w zniszczeniu obiektów wojskowych.“

Tonia: „Jakich obiektów?“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Zapomnieliście o incydencie na poligonie w Ostródzie?“

Tonia: „Kto panu to powiedział?“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Przyznajecie się, czy nie?“

Tonia: „Witkowska, tak? Proszę pana, ja opowiadałam w celi jakąś wymyśloną, zupełnie, wie Pan, taką śmieszną historyjkę, żeby było milej, żeby wytrzymać.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Mamy na to żelazne dowody.“

Tonia: „No dobrze. No. Wyleciał dół z gównem. No bo tak się stało, i co to ma...“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Latryna jest tak samo ważna dla wojska jak karabiny. Osłabialiście potencjał obronny naszej ojczyzny, czyli działaliście na rzecz imperializmu zachodniego.“

Tonia: „No, ale byliśmy pijani. W ogóle ja nie wiedziałam, co się dzieje. No, wie pan, jak to jest. Nie był pan nigdy pijany?“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Jeśli podpiszecie zeznanie, że działaliście z polecenia Olchy, może ocalicie głowę.“

Tonia: „Ale to był mój pomysł, żeby strzelać. Major Olcha przekazywał przeze mnie wywiadowcom ambasad... Ja tego nie powiedziałam.“

Major: „Przecież to jest prawda. Ja sobie tego z palca nie wyssałem.“

Tonia: „Ja chcę przeczytać moje poprzednie zeznania.“

Major: „Już podpisałaś.“

Tonia: „Ja tego nie podpiszę. Przecież pan sam wie, że to nieprawda.“

Major: „Nieprawda?“

Tonia: „Wspaniale, nie mogłam się tu doprosić o fryzjera.“

Major: „Ja ci zrobię loczki na zimno. No, jak: prawda czy nieprawda? No, może prawda, co?“

Tonia: „Tak.“

Major: „Wyraźnie, tak czy nie?“

Tonia: „Tak.“

Major: „No. Podpisz.“

Tonia: „Nie pisze.“

Major: „Rozpisz.“

Tonia: „Nie pisze.“

Major: „Tu maczaj. Tu. Pisz. By cię krew zalała. Pisz.“

Tonia: „Nie pisze. Stalówka się złamała.“

Major: „Kurwa. Mać pierdolona. Pisz!“

Tonia napisała na zeznaniach słowo „dupa“.

Major: „Strażnik, strażnik, do łaźni.“

Tonia: „Nie no, no proszę cie, puść mnie. To boli. Nie, nie, nie. Ja się boję, ja się boję, nie, proszę, nie.“

Milicjant 5: „Szybciej, szybciej.“

Tonia: „Nie, nie.“

Milicjant 5: „Kurwa, coś.“

Ktoś się modli: „Ojcze nasz, módl się za nami grzesznymi, teraz i w godzinę śmierci naszej.“

Tonia: „Niech mnie pani nie dotyka.“

Witkowska: „Słuchajcie, chłopkę już zabrali.“

Tonia: „Słuchaj, trzeba się myć, rozumiesz? Trzeba się myć i czesać, rozumiesz? Wiesz, że by nie być jak zwierzę. Słyszałaś to? I trzeba dużo jeść, trzeba jeść, bo wtedy wszystko można wytrzymać i trzeba podpisywać, trzeba podpisywać i

trzeba wymyślić sobie winy, im więcej win, tym lepiej bo wtedy nasze dzieci będą żyły w takim wspaniałym, w takim szczęśliwym świecie.“

Ktoś: „Chyba zemdleje.“

Tonia: „I trzeba na każde pytanie dawać jasną szczerą odpowiedź. Nie, bo to nas tak zawalują w pysk, że się nie pozbieramy. Wiecie? We mnie się budzi świadomość klasowa. We mnie się budzi świadomość klasowa, rozumiecie to? Ja głupia strzelam w objekty wojskowe. A takim jak ja, kula w łeb i trzeba należeć do wszystkich organizacji.“

Witkowska: „Cisza!“

Tonia: „A ty będziesz dalej donosić, co?“

Witkowska: „Bardzo proszę, używajcie sobie na mnie. Bardzo proszę. Jestem przyzwyczajona do tego, że wszystkiemu zawsze są winni komuniści. Bardzo proszę.“

Tonia: „No.“

Tonia: „Przestań. Co się stało? Co się stało? Uspokój się, no. Uspokój się. Uspokój się. Jezus Maria, co oni ci zrobili. Już. Uspokój się. Uspokój się. Cicho, cicho bądź, cichutko, no, już.“

Milicjant 3: „Melduję doprowadzenie Dziwisz Antoniny.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Dziękuję. Proszę, siedajcie tam. Żryjcie.“

Tonia: „Ja jestem po śniadaniu.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Wiem, coście mieli na śniadanie.“

Tonia: „Ja nie jestem głodna.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Głupio robicie, nawet z waszego punktu widzenia. Straciecie siłę, co Wam to da?“

Tonia: „Tak, że tak. Jakie fajne bułki ,chyba z miasta, dlaczego tu nie mam noża?“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Bo to nie restauracja. Chcę z Wami porozmówić serio. Pomóc organom bezpieczeństwa jest obowiązkiem każdego obywatela. Zostanówcie się. Po czyjej stronie stoicie? Po stronie zdrajcy i sprzedawczyka, czy uczciwych ludzi?“

Tonia: „Hmh.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „To znaczy ojczyzny, która daje Wam żreć. Dlaczego go chronicie? Mówiliście, że kochacie tylko swojego męża.“

Tonia: „Dlaczego tu nie ma serwetek?“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Mówię poważnie.“

Tonia: „Moja mama mówiła, że nie można mówić o poważnych rzeczach przy jedzeniu, bo to szkodzi na zdrowie.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Słuchajcie, jeśli będziecie z nami współpracować pokażecie minimum dobrej woli, będziecie znacznie łagodniej traktowani.“

Tonia: „Hmh, i co za to dostanę, lizaka?“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Mówię poważnie.“

Tonia: „Ja też, ja bardzo lubię słodycze.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Dostaniecie pozwolenie na wypiszkę, paczki z domu. No i jak wypada taki układ?“

Tonia: „A ty, co za to dostaniesz? Awans na kierownika zakładu kąpielowego?“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Przestańcie do mnie mówić Ty. Nie jestem Waszym kolegą.“

Tonia: „A co ty jesteś taki ważny a gnoju ty.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Faszystowska dziewczko, chciałem z tobą po dobrocie, ale widzię, że lubisz inaczej. Major cię nauczy rozumu.“

Tonia: „To ciebie powinni nauczyć. Wierzysz w to wszystko, współczuję ci.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Panie majorze, przesłuchiwana odmawia zeznań.“

Tonia: „Najlepiej przyłożyć nóż albo maczetę. Na prawdę, to pomaga.“

Major: „Wprowadzić.“

Milicjant: „Obywatelu majorze. Melduję doprowadzenie Szajnert Mirosławy.“

Major: „Czytaj.“

Mirosława Szajnert: „Ja, Mirosława Szajnert.“

Major: „To. I głośniej.“

Mirosława Szajnert: „Razem z Antoniną Dziwisz, kochanką majora Kazimierza Olchy.“

Major: „Nie umiesz głośniej czytać?“

Mirosława Szajnert: „Udałam się na punkt kontaktowy, gdzie na nas czekał łącznik. Przekazał Antoninie Dziwisz polecenie zbieranie informacji w jednostkach wojskowych dla wywiadu francuskiego.“

Major: „No, ona mówi czarne, a ty mówisz białe.“

Tonia: „Mira, dlaczego to zrobiłaś? Zmusili cię?“

Major: „No, mów. Zmusiliśmy cię?“

Mirosława Szajnert: „Przyznaj się. Wyrok nie będzie duży. Tylko parę lat.“

Tonia: „Zmusili cię.“

Mirosława Szajnert: „Musiałam, naprawdę.“

Major: „Strażnik, do łaźni. Co mi to tu pierdolisz? Co musiałaś? Podpisałaś to własną ręką. Nie tą. Tą. No, jak. Podpiszesz? Nie bądź głupia, podpisz i będzie koniec. Wszystko. Władza ludowa nie będzie się pieścić z takimi kurwami jak ty, rozumiesz? Rozbieraj się. Do naga.“

Tonia: „No?“

Major: „Ty dziwko zasrana. Myślisz, że mnie wyprowadzisz z równowagi? Jak teraz nie podpiszesz to, cię zastrzelę jak wściekłego psa. Liczę do pięciu. Raz, dwa, trzy, cztery.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Ubierzcie się.“

Tonia: „Zasrane chamy. Zasrane chamy. Wstrętni, wstrętni prowokatorzy, gnoje. Zasrane gówniarze. Zasrane, wstrętne gówniarze, schamili mi życie w te wszystkie bzdury. Zasrane, zasrane chamy. Sadysta.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Jeszcze się widze do Was odpowiednio nie zabraliśmy, ale i tak powiecie wszystko. Tak to tylko kwestia metody.“

Tonia: „Jakie ty zasrane gnoju możesz mieć metody, żeby mnie do czegokolwiek zmusić. Masz za małą wyobraźnię.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Milczeć.“

Tonia: „Gestapo, essesman, gestapo.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Jeśli się do Was odpowiednio nie zabraliśmy, to tylko dlatego że jesteśmy ludźmi.“

Tonia: „Gestapo, to też byli ludzie?“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Ty bezczelna, głupia dziwko, co ty wiesz o Gestapo? Czy ty wiesz, co to jest obóz? Co to był bunkier, słupek, polewanie wodą na mrozie? Śmierć w komorze gazowej?”

Tonia: „Jestem zmęczona.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Nie wrócisz do celi, póki nie podpiszesz. Możesz sobie trochę pochodzić. Podpiszesz wszystko prędzej czy później. Bo nie masz żadnego powodu, żeby się dalej bronić. Oczywiście lepiej prędzej, bo wtedy oszczędzisz trochę zdrowia. Nie stoi za tobą nic, co by ci dawało siłę, żadna wielka idea. Wydaje ci się pewnie, że zostaniesz bohaterką. Bohaterem nie zostaje się z głupoty, ani z przypadku, ale dzięki wielkiej idei, której się broni. A jakiej ty brónisz idei, chcesz zginąć w porządku, ale w imię czego, dla kogo, dla zdrajcy i sprzedawczyka? Zwyciężają tylko ci, za którymi stoi wielka idea, a ci którzy idą pod prąd historii muszą zginąć. Nikt o nich nie będzie pamiętał. Wszyscy jesteśmy jak w samochodzie na zakręcie. Jeden niewłaściwy ruch i wszyscy wypadamy. Zrozum to. Gdyby teraz, na tym etapie, kiedy nasz system jest jeszcze młody nieokrzepły, naszym wrogom udało by się znaleźć jedną szczelinę, mogłoby się to okazać fatalne. Postaraj się to zrozumieć.“

Pani milicjant: „No jedz.“

Tonia: „Nie mogę. I bez kogoś drogiego, twoje serce dla tego.“

Major: „Wyżej noga. Przestań śpiewać. Nie wiem, nie zawracaj mi głowy. Nie mam czasu.“

Tonia: „Ada, to nie wypada, tak być nie może, trudna rada.“

Major: „Przestań śpiewać, nie mam czasu.“

Tonia: „Na widok twoich fantastycznych psot, mnie oblewa zimny pot.“

Major: „Przestań śpiewać, to nie jest furgonetka ani inny burdel.“

Tonia: „Ada to nie wypada, tak być nie może trudna rada.“

Major: „Ty kretenko, co ty myślisz? Ja tu mogę przyprowadzić człowieka z ulicy i przyzna mi się do wszystkiego, do czego ja będę chciał.“

Tonia: „Ada to nie wypada, tak być nie może. Ada to nie wypada, tak być nie może trud... Ada, Ada, to nie wypada, tak być nie może trudna rada, tak być nie może trudna rada. Ada, to nie wypada.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Telefon do Majora na górze.“

Major: „Co?”

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Na górę.”

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Ty idiotko, ty kretynko, co ty wyprawiasz.”

Major: „Durnia ze mnie robicie. Nie było żadnego telefonu.”

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Był. Widocznie po prostu słuchawkę odłożyli.”

Major: „Co ona tu robi?”

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Nieprzytomna. Trzeba ją ocucić, w tym stanie i tak nic nie powie. Zacząć od znowa wszystko.”

Major: „Zajmijcie się tym.”

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Tak jest.”

Mąż Toni - Konstanty: „No. No, kiciu. No, widzisz.”

Tonia: „Boję się.”

Mąż Toni - Konstanty: „Nie bój się.”

Tonia: „Boję się.”

Mąż Toni - Konstanty: „Nie bój się, kiciu.”

Tonia: „Boję się. To sen?”

Mąż Toni - Konstanty: „Jaki sen?”

Tonia: „Boję się. Boję się. To sen.”

Mąż Toni - Konstanty: „Jaki sen?”

Tonia: „Nie, nie. Ja nie chcę się obudzić. Nie!”

Tonia: „Która godzina?”

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Piąta.”

Tonia: „Piąta wieczór, czy piąta rano?”

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Piąta rano.”

Tonia: „Powiem majorowi, że pozwoliłeś mi spać.”

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Wyznaczy na moje miejsce kogoś, kto nie pozwoli.”

Tonia: „Dlaczego pan to zrobił?”

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Ja nie chcę pani zmuszać do składania zeznań. Chciałbym, żeby się pani przyznała z pełnym przekonaniem do winy.”

Tonia: „No, ale do jakiej winy. Pan wierzy w to wszystko?”

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Chciałbym, żeby pani zrozumiała, że dla spraw ogólnych, dla spraw wagi państwowej, trzeba czasem poświęcić interes jednostkowy, a czasem nawet przyjaźń.“

Tonia: „No, może pan by poświęcił, ale ja naprawdę nie znam nikogo, kto by się tak zachował, kto by tak powiedział.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „A Mira Szajnert?“

Tonia: „Chce mnie pan przekonać, że wszyscy na około to świnie. Jeżeli mnie zdradzili to i ja też powinnam zdradzić. Nie zna pan moich przyjaciół, nie zna pan mojego męża. Są ludzie, którzy nie zdradzają.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Jest pani jeszcze bardzo naiwna. Przecież nie ma bezwzględnej uczciwości. W obozie to, co dla jednego było uczciwe, dla innego było kompletnym draństwem. Zresztą ludzie postępują znacznie gorzej niż pani się wydaje. Wszyscy, bez wyjątku.“

Tonia: „Bał się pan?“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Tak, wtedy tak. Bałem się.“

Tonia: „Ja też się boję.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Czego? Śmierci?“

Tonia: „Nie. Samotności.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Wierzy pani w Boga?“

Tonia: „Nie wiem.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „To w imię czego wytrzymuje to pani wszystko?“

Tonia: „Wie pan, w szkole zawsze źle się uczyłam i rodzice za karę wysłali mnie do Warszawy do pracy. Cała rodzina we Lwowie zginęła, a ja za karę się uratowałam. Potem, kiedy wybuchło powstanie, zakochałam się w takim chłopcu. Miał pseudonim Dzik. Nie wiem. W każdym razie tak mi mówił. Wie pan, strasznie mi imponował. Nosił zawsze błyszczące oficerki i miał automat niemiecki na szyi. Strasznie mi się podobał. I którejś nocy uciekłam z piekarni i poszłam do niego na barykady, poszliśmy do takiego mieszkania. To było w czasie wojny, podczas bombardowania, wleciał na nas gruz. I było naprawdę wspaniale, od pierwszego razu. Wracalam biegiem, miałam wyrzuty sumienia, że wszyscy za mnie pracują, ja spędzam czas przyjemnie, i nagle, kiedy dobiegłam,

zobaczyłam, że piekarni nie mam, że wszystko leży w gruzach, a moje koleżanki, koledzy. I wie pan, co myślę? Że w życiu na przekór wszystkiemu, trzeba robić głupstwa i mieć kaprysy. Że rozsądek i posłuszeństwo wcale nie muszą być wynagrodzone. Hmh, i chyba właściwie w to jedno wierzę. Chciałabym wrócić do celi.“

Jakiś milicjant: „Pani serżant, w porządku, zdrowie solenizanta!“

Major: „Papieroska? Co kochany, co mój.“

Oficer 3: „Panie majorze. Rozbieramy ją?“

Major: „Kogo, złociutki?“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Dajcie spokój na pewno śmierdzi.“

Major: „Co śmierdzi? Co śmierdzi? Cyce ma w porządku, widziałem. Morawski, daj pacjentce, niech się napije.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Szkoda trunku, majorze.“

Major: „Co szkoda trunku, szkoda trunku?“

Pani milicjant: „Panie majorze.“

Milicjant 7: „Chodź Krysia, pomożesz mi. No, napij się dziewczynko. Napij.“

Pani milicjant: „Już lece. No, napij się. Głupia, pij.“

Milicjant 7: „No, panowie. Sto lat, sto lat, sto lat, niech. Teraz będzie rzygać.“

Więzień: „Nie zabijacie mnie, ludzie. Ja chcę żyć. Puśćcie mnie, błagam. Nie, nie. Zostaw.“

Milicjant 8: „Imię, nazwisko, data urodzenia, imię ojca. Imię.“

Tonia: „Antonina.“

Milicjant 8: „Nazwisko.“

Tonia: „Dziwisz.“

Milicjant 8: „Imię ojca.“

Tonia: „Antonina.“

Milicjant 8: „Imię ojca.“

Tonia: „Dziwisz.“

Milicjant 8: „Data urodzenia, data urodzenia.“

Major: „No, jak? Podpiszesz, czy nie. To jest twoja ostatnia szansa.“

Tonia: „Nie, strzelaj. No już, no. No, strzelaj. Ty, no powiedz, żeby do mnie strzelił. Ja już dłużej tego nie wytrzymam. No zrób to. Proszę cię.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Mówiłem, że to nie są metody. Jakieś idiotyczne śniadania, jakiś teatr. Co to jest, burdel, czy śledztwo?“

Tonia: „Gdzie jest Mira?“

Witkowska: „Mirę wypuścili. Wyszła na wolność.“

Tonia: „To dobrze. Ja tego dłużej nie wytrzymam.“

Młoda dziewczyna: „Wypuście mnie, wypuście mnie stąd. Ja jestem niewinna, wypuście mnie, wypuście mnie. Wypuście mnie.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Chciałem Was poinformować, że całkowicie przejmuję Wasze śledztwo. Nie robi Wam to różnicy? Jak się czujecie? Odziałowy? Do mnie.“

Mąż Toni - Konstanty: „Tonia, jak się czujesz? Jesteś zdrowa? Pisałem do ciebie wiele listów. Nie mogłaś, nie mogłaś odpowiedzieć? Co się dzieje, Tonia? Widzisz. To jest tak, przez pierwsze dni, nie wiedziałem, co się stało. Myślałem. Śmierć, jakieś nieszczęście. Myślałem, że dostanę obłądu, a potem nagle po paru dniach rewizję. Wreszcie dostałem wezwanie na Koszykową do bezpieczki. Jeden z oficerów wyjaśnia mi, porucznik, że jesteś podejrzana o szpiegowstwo. Nie wierzyłem im. Tonia, ja nadal nie wierzę. Tonia, ale pokazał mi twoje zeznanie z twoim własnoręcznym podpisem. Tonia, jak mogłaś? Byłaś kochanką Olchy? Spałaś z Witusiem Lewańskim? Było ich tylu jeszcze? Tak na zimno, z taką łatwością? Nie pomyślałaś w tym momencie, że jestem twoim mężem? Nigdy ci nie wybaczę. Tak bezmyślnie zniszczyłaś nasze małżeństwo? Tak na zimno, cynicznie? Tonia, nienawidzę cię, nienawidzę cię, nie chcę cię widzieć w ogóle, i właściwie tylko w tym celu tutaj przyszedłem, żeby ci to powiedzieć. Ponieważ rozwód cywilny i tak możemy otrzymać zaocznie, to wszystko. Tonia, powiedz przynajmniej, że to mnie, że oni... Nic?“

Milicjant 9: „Stój, masz paczkę od męża.“

Witkowska: „O Jezu, o Matko. Ratunku, ratunku. Zabiła się.“

Pacjentka: „Wiesz, przychodzi do mnie i daje trzy paczki. Co miałam go, coś ty z byka spadł, te trzy paczki do mnie z takimi rzeczami. Popatrz, obudziła się.“

Tonia: „Gdzie jestem?“

Pacjentka: „W niebie, królowno, w niebie.“

Tonia: „Jestem w więzieniu?“

Pacjentka: „No, jakżeś myślała? Jasne, że w więzieniu.“

Tonia: „A która godzina?“

Pacjentka: „Tak będzie po obiedzie.“

Tonia: „A rok pięćdziesiąty drugi?“

Pacjentka: „Może pięćdziesiąty drugi. Mnie i tak wszystko jedno. Ja i tak kiwam dożywocie.“

Tonia: „Słuchaj, masz lusterko?“

Pacjentka - młoda brunetka: „Lusterko? Żeby se znów żyły otworzyć?“

Jakiś głos chłopaka: „Jan Woźniak.“

Jakaś kobieta: „To wybierz całkiem wodę z syfonu.“

Jakiś głos chłopaka: „Całuję ciebie. Jan Woźniak.“

Jakaś kobieta: „Całuję ciebie.“

Jakiś głos chłopaka: „Jan Woźniak.“

Jakaś kobieta: „Nóżki, cycuszki.“

Stara pacjentka: „Emilia Banasiak, do ciebie z oddziału męskiego. Całuje ci nóżki, cycuszki.“

Tonia: „Mira, przecież cię wypuścili.“

Mirosława Szajnert: „Tak.“

Tonia: „Ty chyba nie gniewasz się na mnie. Ja nie mam do ciebie żalu.“

Mirosława Szajnert: „Nie.“

Tonia: „Mira, co ci jest? Mira, ty chyba mnie nie poznajesz?“

Mirosława Szajnert: „Dziwisz.“

Tonia: „Mira.“

Stara pacjentka: „Masz królowno, tylko nie mów, że ode mnie dostałaś.“

Pacjentki śpiewają piosenkę: „Lulajże Jezuniu, lulajże, Lulaj, ulubione me pieścidełko. Lulajże Jezuniu, lulajże, lulaj, A Ty Go, Matulu w płaczu utulaj.“

Milicjant 10: „Na literę D.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Wszystkiego dobrego.“

Piosenka: „Płacze z zimna, nie dała mu matula podusi. Bo uboga była, rąbek z głowy zdjęła, którym dziecię owinąwszy, siankiem go okryła, którym dziecię owinąwszy, siankiem go okryła...“

Kobieta z nowego korytarza: „Melduję cele gotową do apelu, stan sześć, obecnych sześć.“

Milicjant 9: „Życzenia są?“

Kobieta z nowego korytarza: „Więzień śledczy, Dziwisz Antonina prosi o widzenie z oficerem śledczym. Chcę złożyć ważne zeznanie.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Nazwisko, imię, data urodzenia.“

Tonia: „Chciałabym ci coś powiedzieć na osobności.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Wasze zeznanie musi być protokołowane. Słucham.“

Tonia: „Żebyś nie żałował.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Wyjdźcie. Co się wygłupiasz, do cholery? Przecież wiesz, że nie mogę być z tobą sam. Mów, o co ci chodzi, potrzebujesz czegoś?“

Tonia: „Jestem w ciąży. Nie derwuj się. Powiem, że mnie zgwałcili w szpitalu, kiedy byłam nieprzytomna. Nie denerwuj się, nie powiedziałam nic o Olsze, nie powiem i o tobie.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „To nie ma znaczenia. On już dawno został rozstrzelany.“

Tonia: „Ty skurwysynu.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Tonia.“

Tonia: „Chcę wrócić do celi.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Tonia, posłuchaj, musimy porozmawiać.“

Tonia: „Nie dotykaj mnie, nie dotykaj mnie.“

Milicjant 10: „Towarzysz, porucznik mnie wzywał?“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Tak, wyprowadzić.“

Milicjant 11: „Celowa do mnie.“

Kobieta z celi: „No zaraz. Poczekajcie. Co jest? No zaraz, no chwileczkę. Stój. Waligórska. Antonina Dziwisz. Dziwisz, słyszysz, no rusz się. Paczka do mnie. Więcej nic nie ma.“

Kobieta w celi 3: „Niech pani pokaże. Ten sweter to wełna?“

Kobieta w celi 1: „Nie. Prawie nowy a miał być stary amerykański zostaw, bo pobrudzisz.“

Kobieta w celi 2: „Dla was trochę za duży. Kupię za stówkę.“

Kobieta w celi 1: „Za stówkę? To się już możesz w dupę pocałować.“

Głos z klozetu: „Wiadomość z Trybuny Ludu. Stalin umarł. Podaj dalej.“

Kobieta w celi 3: „Słuchajcie. Stalin umarł.“

Kobieta w celi 1: „Co? Zaraz.“

Kobieta w celi 2: „Kiedy?“

Kobieta w celi 3: „Tydzień temu.“

Kobieta w celi 1: „Czy to jest prawda?“

Kobieta w celi 3: „Nie jest to możliwe. Słyszałaś? Słyszałyście?“

Tonia: „Co się stało?“

Kobieta w celi 3: „Stalin umarł.“

Pielęgniarka: „Mówiłam: nie krzycz.“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Klozet brudny, wyczyścić. Brudne ręczniki. Zmienić!“

Milicjant 3: „Nazwisko.“

Kalinowska z dzieckiem: „Kalinowska.“

Milicjant 3: „Imię.“

Kalinowska z dzieckiem: „Maria.“

Milicjant 3: „Imię dziecka, imię dziecka.“

Kalinowska z dzieckiem: „Tadeusz.“

Milicjant 3: „Nazwisko.“

Kalinowska z dzieckiem: „Nie, nie.“

Tonia: „Dziwisz.“

Milicjant 3: „Imię.“

Tonia: „Antonina.“

Kalinowska z dzieckiem: „Nie, świnio, nie.“

Milicjant 3: „Imię dziecka.“

Tonia: „Małgorza, ale niech pani uważa, dlatego że to dziecko jest.“

Milicjant 3: „Nazwisko, nazwisko powiedziałem.“

Druga żona z dzieckiem: „Nie. Błagam, błagam, czego chcecie od mojego dziecka?“

Porucznik - Tadeusz Morawski: „Słuchaj. Wyjdiesz stąd za trzy miesiące. Mała jest w domu dziecka na Przybyszewskiego. Wyprowadzić.“

Tonia: „Rozumiem.“

Jakiś milicjant: „Halo centrala, halo.“

Dziewczyna na ulicy: „Niech pani uważa.“

Druga dziewczyna na ulicy: „Chodź, chodź.“

Pani doktor: „Otóż pod naszą opieką dziecku jest bardzo dobrze. Rozwija się prawidłowo. Rośnie. Z resztą odwiedza go ojciec.“

Tonia: „Taki nie wysoki, troszeczke łysiejący?“

Pani doktor: „Nie prosze pani, wysoki, szczupły, w okularach. Proszę pani.“

Tonia: „Ja nie mogę poznać.“

Pani doktor: „Puśćcie panią, puśćcie. Małgosiu.“

Tonia: „Małgosiu, ja jestem twoją mamusią. No. No, chodź. Małgosiu. Chodź do mnie. Małgosiu. Ja jestem twoją mamusią, słyszysz? Małgosiu.“

Pani doktor: „No, słoneczko kochane. No, proszę. Nie płacz. Ona jest naprawdę twoją mamusią. Nie płacz, proszę cię, bo mamusi będzie przykro. Nie płacz.“

Małgosia: „Tata, tata, tata.“

W pozostałych rolach: Tomasz Dedek, Jan Jurewicz, Jarosław Kopaczewski

Oraz: Z. Bałucka, A. Bazak, K. Gosztyła, A. Girycz, O. Jasińska, T. Lengren, K. Łaniewska, K. Meres, W. Mazurkiewicz, M. Miarczyńska, A. Mozolanka, J. Zass i inni

Scenografia: Janusz Sosnowski, Edward Papierski, Magdalena Dipont, Jan Szwagrzyk

Dźwięk: Danuta Zankowska, Tadeusz Wosiński

Konsultacja muzyczna: Agnieszka Hundziak

Montaż: Katarzyna Maciejko, Jacek Pałubiński

Kostiumy: Jolanta Jackowska, Jolanta Generalczyk

Charakteryzacja: Helena Matejska, Barbara Jastrzębska, Jolanta Rebryk

Współpraca reżyserska: Hanna Hartowicz, Wojciech Pasternak, Krzysztof Magowski, Małgorzata Zaliwska

Konsultacja historyczna: prof. dr Maria Turlejska, Wanda Podgórska

Współpraca operatorska: Roman Miastowski, Witold Łucyk, Piotr Obłoz

Współpraca produkcyjna: Halina Cichomska, Wojciech Danowski, Halina Słobodzin, Robert Lipiński, Zbigniew Żmigrodzki, Jadwiga Chynowska

W filmie wykorzystano utwory pt: „Piosenka o mojej Warszawie“ (słowa i muz. A. Harris), „Zgadnij kotku“ (muz. J. Satanowski, słowa J. Janczarski), „Wesoły Longinek“ (muz. I. Bogajewicz), „Ada – to nie wypada“ (muz. Z. Wiehler, słowa J. Jurandot), „Jak w serenadzie“ (muz. A. Buzuk), „Kołysanka“ (muz. D. Zankowska-Marucha)

W realizacji filmu pomogli również: Joanna Bongiovanni, Duncan Dallas, Carl Ginsburg, Edward Harris, Miranda McLeod, Alvin Sargent, Jack Slater, Beth Sunflower, Katharina Svensson, Joan Tewkesbury, Renee Vollen, Lawrence Weschler za co dziękuje reżyser.

Film zrealizowano w Przedsiębiorstwie Realizacji Filmów „Zespoły Filmowe“ Zespół Filmowy „X“

Atelier i laboratorium: Wytwórnia Filmów Dokumentalnych w Warszawie

3.3 Český překlad polské dialogové listiny filmu *Výslech*

Filmové sdružení „X“ uvádí

Písnička: „Milovaná Varšavo, jsi mým snem. Jsi důvod mých šťastných snů. Třpytíš se rámečkem a křikem. Voláš mě. Tvůj šum toužebně volá po mých písničkách. Má Varšavo, toužím tě znovu vidět.“

Toňa: „Má Varšavo. Děkuji mužům za písničku, za srdce i smích.“

Krystyna Janda, Adam Ferenc, Janusz Gajos, Agnieszka Holland, Anna Romantowska, a také Bożena Dykiel, Olgierd Łukaszewicz ve filmu

Manžel Toni: „Líbí se ti to?“

Výslech

Polský film natočený v roce 1982

Scénář: Ryszard Bugajski a Janusz Dymka

Produkce: Tadeusz Drewno

Kamera: Jacek Petrycki

Režie: Ryszard Bugajski

Kamarádka Toni: „Probud'te ji nebo přijde na představení pozdě.“

Toňa: „Hádej kocourku, co mám uprostřed, co sedí v duši mé. Přitul hlavičku ke své mamince, trochu dobré, trochu zlé. Jsem teta, fáma, pomluva nebo divný pták. Hádej kocourku, co mám uprostřed a když uhodneš, povím ano. Hádej kocourku, co mám uprostřed, co sedí v duši mé. Přitul hlavičku ke své mamince, trochu dobré, trochu zlé. Jsem teta, fáma, pomluva nebo divný pták. Hádej kocourku, co mám uprostřed a když uhodneš, povím ano.“

Na plakátu je napsáno: „34. výročí Velkého října“

Voják: „Co je Toňo?“

Toňa: „Nic.“

Hitler: „Kde je moje brada?“

Manžel Toni: „Milování, jak můžete hrát v těchto podmínkách?“

Hitler: „Kde je moje brada?“

Manžel Toni: „Je tu zima. Oblékni se. Půjdeme rychle domů.“

Toňa: „Nepůjdeme domů.“

Manžel Toni: „Oblékej se.“

Toňa: „Prosím tě, odejdi.“

Manžel Toni: „Co se stalo?“

První muž: „Podívej se na ni.“

Toňa: „Běž dál objímat Džuňu.“

Manžel Toni: „Džuňu? Co tě to napadlo?“

Toňa: „Viděla jsem vás.“

Manžel Toni: „Co? Oblékej se.“

Toňa: „Už nikdy nepůjdu domů. Viděla jsem vás z jeviště.“

Manžel Toni: „Miláčku, je to přece tvá nejlepší kamarádka.“

Toňa: „Ke všem mým kamarádkám se tak mile nechováš.“

Manžel Toni: „Nedělej scény.“

Toňa: „Viděla jsem, že máš zájem se s Džuňou lépe poznat, tak běž.“

Manžel Toni: „Miláčku.“

Toňa: „Prosím tě, nech toho.“

Manžel Toni: „Jdu teda sám.“

Toňa: „Běž. Nedávej mi ten kožich.“

Manžel Toni: „Sbohem Toňo.“

První muž „Jste Toňa? To je pro vás. Jsme vaši obdivovatelé. Nechcete jít s námi na skleničku? Stašku, pojd' sem.“

Druhý muž Stašek: „Prosím, pojd'te s námi.“

První muž: „No tak.“

Cirkusák: „Cirkus Trumanillo.“

První muž „Vezmeme si taxi?“

Toňa: „Ano. Kazíku, odcházím. Ahoj.“

Kazík: „Zítra se potkáme na zkoušce.“

První muž: „Kdo to je?“

Toňa: „Můj přítel Kazík Olcha.“

Druhý muž Stašek: „Pij, holčičko.“

Toňa: „Už ne. Jsem opilá. Znáš mého manžela?“

První muž: „Ano, znám.“

Toňa: „Je to ten nejlepší chlap.“

Druhý muž Stašek: „Pijme.“

Toňa: „Na mého muže.“

Druhý muž Stašek: „Na zdraví.“

Toňa: „Pojd'me chlapci. Ádo, tohle se nesluší, tak by to být nemělo, tohle se nesluší.“

Spěváci: „Při pohledu na všechny tvé příšerné žerty, mě polévá mě studený pot.“

Toňa: „Děkuji, že jste za mnou přišli. Kdybyste nepřišli, plakala bych celou noc. Pohádal se mnou, ale proč? Je strašný. Odvezete mě domů? Pamatujete si, kde bydlím? – Widok 6. Haló. Rychle.“

První muž: „Jedeme?“

Toňa: „Ano.“

Toňa: „Widok 6.“

První muž: „Jsme tu. Běž maličká.“

Někdo: „Proč jste tolik pili?“

Toňa: „Pá chlapci.“

Policista: „Příjmení a jméno. Příjmení!“

Toňa: „Nechej mě.“

Policista: „Svlékni ji!“

Někdo 2: „Vstáváme!“

Toňa: „Neviděla jste červenou koženou kabelku s bílým pruhem?“

Žena: „Kdo nemá kabelku?“

Žena 2: „Vstávej a běž do řady nebo tě dozorkyně potrestá.“

Toňa: „Kolik je hodin?“

Žena 3: „Pohni sebou.“

Toňa: „Nevíte, jak se odtud dá zatelefonovat? Manžel totiž neví, že tu jsem. A paní...“

Žena 4: „Uklidni se.“

Toňa: „Jsem umělkyně. Večer vystupuji v divadle a jestli přijdu na představení pozdě...“

Žena 5: „Do řady.“

Žena 6: „Hlásím, že cela je připravena k prohlídce. Je zde 31 žen a všechny jsou přítomny.“

Toňa: „Poslouchej. Buď ticho.“

Policista 2: „Pusťte mě.“

Toňa: „Jmenuji se Dzivišová Antonína. Prosím, řekni někomu, ať si za mnou přijde promluvit. Buď ticho nebo tě kousnu.“

Policista 2: „Krávo.“

Žena 6: „Ticho.“

Policista 3: „Písmeno D. Ne. Ne.“

Toňa: „Pouští mě. Vzbud' se.“

Policista 3: „Písmeno D.“

Toňa: „Karmen Kelner?“

Žena 7: „Dvanáct, druhé patro.“

Toňa: „Neboj se. Všechno řeknu. Pouští mě. Dzivišová Antonína. Ahoj.“

Policista 3: „Nevíš, že je tu zakázáno říkat jméno nahlas?“

Toňa: „Omlouvám se.“

Policista 3: „Stůj!“

Toňa: „Dobrý den.“

Policista 3: „Hlásím přivedení Dzivišové Antoníny.“

Toňa: „Jsem velmi ráda, že se mnou chcete...“

Major: „Tam je židle!“

Toňa: „Jsem ráda, že s vámi mluvím. Prosila jsem už tolik strážných, aby mě zavedli k nějakému důstojníkovi.“

Major: „Příjmení, jméno.“

Toňa: „Antonína Dzivišová, narozená 1. dubna 1926 ve Lvově.“

Major: „Jste dcera Jadwigy a Stanislava?“

Toňa: „Ano, jsem.“

Major: „Sakra. Začíná to dobře.“

Toňa: „Chci vědět, zda byl můj manžel informován. Jsem nevinná. Jistě jste si mě s někým spletli. Když jsem tady já, pak nevíte, že máte ještě někoho hledat. Jaké má být to příjmení?“

Major: „Povídejte teď o sobě.“

Toňa: „Ale konkrétně o čem?“

Major: „O všem.“

Toňa: „Chcete, abych vám povídala o tom, jak jsem se líbala s chlapci ve čtvrté třídě?“

Major: „Proč ne, mluvte.“

Toňa: „Ale o čem?“

Major: „O tom líbání.“

Toňa: „O co jde? Jsem nevinná. Opravdu bych vám chtěla pomoc, jen nevím... Jsem tu tak dlouho. Nikdo se mnou nechce mluvit. Je to opravdu škoda času.“

Major: „Času máme dost, nebojte se.“

Toňa: „Nevěříte, že jsem nevinná?“

Major: „Říkejte mi všechno popořadě, tak jako byste byla u kněze na zpovědi.“

Toňa: „Byl zrzavý, měl velký nos. Zajímá vás to?“

Major: „Ano, a kdo?“

Toňa: „Toho, co jsem líbala.“

Major: „Vy jeho nebo on vás?“

Toňa: „Jaký je v tom rozdíl?“

Major: „Kdy jste ztratila panenství?“

Toňa: „Dávno, ale nevím, k čemu to potřebujete vědět. Co to má společného s mým zatčením?“

Major: „Kdo to byl?“

Toňa: „Kdo? Á ten. Povstalec.“

Major: „Žije?“

Toňa: „Ne, zemřel díky Němcům. Podstrčili mu otrávenou domácí vodku.“

Major: „Znásilnil vás?“

Toňa: „Proč by mě měl znásilnit? Chtěli jsme to oba.“

Major: „Líbí se vám to, ne?“

Toňa: „A vám?“

Major: „Poslouchej, byla jsi u nás už v lázních? Můžeme ti udělat takovou koupel, že na ni budeš vzpomínat do konce života.“

Toňa: „Proč mám o tom mluvit? Vždyť jsou to mé intimní záležitosti.“

Major: „Žádné tvoje a ani intimní. Na každou otázku mám dostat jasnou odpověď. Řekni mi příjmení všech mužů, se kterými jsi spala.“

Toňa: „Nepamatuji si příjmení. V době povstání a po válce nikdo neřekl své pravé jméno.“

Major: „Jak se jmenoval ten povstalec?“

Toňa: „Měl pseudonym Dzik. Nic víc si nepamatuji.“

Major: „Dál.“

Toňa: „Přeložili nás do Pruškova. Bydlel tam i muž, jehož jméno si nepamatuji. Nevím, možná to byl Marian Lišák nebo Lys..., Lyv.... Nepamatuji si jméno. Jednou jsem za ním šla do podkroví, kde vychovával holuba. Našel totiž opuštěné vajíčko v hnízdě a začal se o něj starat. Podařilo se mu to.“

Major: „No dál, dál.“

Toňa: „Nevíte, co bylo dál?“

Major: „Co se stalo po odchodu z Pruškova.“

Toňa: „Dalšího muže jsem poznala v Lodži. Říkal si Tarasiny. Doopravdy se jmenoval Gurka. Všichni ho ve městě znali.“

Major: „Další.“

Toňa: „Pak to byl už můj muž, Konstantin Dziviš.“

Major: „Podvedla jsi ho?“

Toňa: „Ne. A co vás to zajímá!“

Major: „Ptám se.“

Toňa: „Řeknu vám všechno, jen musím vědět, k čemu vám to je.“

Major: „Witolda Lewaňského znáš?“

Toňa: „Znám.“

Major: „Spíš s ním?“

Toňa: „Ne.“

Major: „On tvrdí něco jiného.“

Toňa: „Když to víte lépe než já...“

Major: „Kupovala si od něho valuty?“

Toňa: „Ne.“

Major: „Našli jsme u tebe doma dvě stě dolarů.“

Toňa: „Nemá smysl mě spojovat s valutami a navíc toho muže znám jen od vidění.“

Major: „Byla jsi u něho doma?“

Toňa: „Jednou.“

Major: „Co jste tam dělali?“

Toňa: „Pili jsme kávu.“

Major: „Jak jste vypili mentolový likér a snědli jste Pomianovské koblihy, co bylo dál? Kdo koho začal svlékat?“

Toňa: „Kdo vám řekl o těch koblihách?“

Major: „A majora Olchu znáš?“

Toňa: „Znám.“

Major: „Dobře?“

Toňa: „Moc ne.“

Major: „No?“

Toňa: „Organizoval vystoupení našeho sdružení pro vojenské jednotky. Znáám ho tak dobře jako moji kolegové.“

Major: „Kolegové s ním ale do postele nešli.“

Toňa: „Já také ne.“

Major: „Desátník Sokolovka tvrdí, že tě 15. července 1950 zastihl s majorem v intimní situaci. Mám ti to přečíst?“

Toňa: „Bylo to jen jednou!“

Morawský: „Pane majore, končíte už?“

Major: „Ano. Podepiš to.“

Morawský: „Můžu ho přivést?“

Major: „Říkám, že ano. Jestli mi ještě jednou budeš lhát, dám ti facku, na kterou budeš vzpomínat do konce života.“

Toňa: „Nic nepodepíšu.“

Major: „Co to znamená? Proč to nepodepíšeš?“

Toňa: „Nic nepodepíšu.“

Major: „Vždyť je to přiznání. Poručíku, začněte ji znovu vyslychat.“

Toňa: „Propustíte mě?“

Morawský: „Kdyby to záleželo na mě, takové jako vy bych postavil ke zdi a střelil je do hlavy.“

Toňa: „Kam mě vedete?“

Policista 3: „Do lepší cely. Odtud se jde rychleji. Nahoru.“

Toňa: „Ahoj, jak se jmenuješ? Jsem Toňa.“

Miroslava Šajnert: „Mira Šajnert.“

Toňa: „Co je za tím oknem?“

Miroslava Šajnert: „Nemocnice.“

Toňa: „Za co tě zavřeli?“

Miroslava Šajnert: „A vás?“

Toňa: „Za to že jsem se líbala s chlapci na základní škole. Jak dlouho tu jsi?“

Miroslava Šajnert: „Jeden a půl roku.“

Toňa: „Sakra. Zabíjí někoho v nemocnici nebo co? Dobrý den.“

Miroslava Šajnert: „Hlásím, že cela je připravena k prohlídce. Jsou tu dvě ženy a přítomny jsou obě.“

Policista 3: „Přání jsou?“

Miroslava Šajnert: „Nejsou.“

Toňa: „Dnes děkujeme. Dobrý den.“

Honorata: „Buďte pochváleny. Která polička je volná? Ta první?“

Toni: „Je obsazena, ale polož to na ni. Jak se jmenuješ? Jsem Toňa.“

Honorata: „Honorata.“

Toňa: „Odkud to máš?“

Honorata: „Od nás ze vsi.“

Toňa: „O jej.“

Honorata: „Vemte si.“

Toňa: „Máš? Chceš? No. Co ti je?“

Miroslava Šajnert: „Nemám hlad.“

Toňa: „Chceš? Prosím, dejte si chléb. Prosím.“

Honorata: „Jez. Je potřeba jíst. Když se člověk dobře nají, tak tu všechno vydrží. No, co okouníš. Vem si. Už je mi všechno jedno, i tak mě zabijí.“

Toňa: „A co jsi udělala?“

Honorata: „Byl u nás takový zasraný úředníček, zeměměřič. Vůbec u nás neměřil. Vzal mi pozemek. Vzala jsem na něho sekeru. Vzdale by ses svého pozemku, na kterém tvoji otcové pracovali? Musela jsem to udělat.“

První žena: „Odkud to víš?“

Witkowská: „Z Tribunálu lidu. Byli tam generálové Tatarski a Kikirmajer. Oba dostali doživotí. Plukovníci Łutnik a Nowicki dostali patnáct let a plukovník Roman dvanáct let.“

První žena: „Samí zasloužilí lidé.“

Toňa: „Co to je?“

Honorata: „Pšenice.“

První žena: „Co Spiechalski, Gomółka? Dovolili tu ostudu?“

Witkowská: „Gomółka a Spychalski také sedí. Byl to jeden špionážní gang.“

Toňa: „Co to děláš? Vždyť tu nic neporoste.“

Policista 3: „Písmeno D. Písmeno D.“

Witkowská: „To jste vy.“

Toňa: „Neberte mě prosím na výslech. Jsem unavená.“

Witkowská: „Nebud' hloupá. Vstávej a běž. Jinak budeme mít kvůli tobě potíže všechny. Nech toho.“

Morawský: „Do kterých politických organizací jste patřila před válkou, ve válce a po válce?“

Toňa: „Nepatřím do žádných organizací.“

Morawský: „Hloupost. Musela jste být ve spolku předválečných skautů.“

Toňa: „Ne. Nikdy mě takové věci nezajímaly.“

Morawský: „Vaším prvním milencem byl voják polské armády.“

Toňa: „Ano, ale je to lepší, než kdyby to byl esesman.“

Morawský: „Řeknu vám proč. Táhlo vás to k opoziční straně, na stranu Společenské pravice. To jste z proletářské rodiny? Kde je vaše třídní vědomí?“

Toňa: „Dal byste mi cigaretu?“

Morawský: „Ne. Myslíte jen na sebe. Nažrat se, vyspat se, vzít si chlapa do postele. To je vaše morálka, smysl života. Když jiní pracovali pro lidovou vlast, vy jste byla všedním parazitem.“

Toňa: „Pracovala jsem od 16 let, jen...“

Morawský: „Kroucení zadkem je práce? Spadla jste z věže? Jaký máme politický systém? Co je lidová vláda? V jaké zemi žijete?“

Major: „Příjmení, jméno, datum narození.“

Toňa: „Antonína Dzivišová, narozena 1. dubna 1926, dcera Stanislava.“

Major: „Sed' rovně. Jak to bylo s Olchou?“

Toňa: „Už jsem to řekla.“

Major: „Ale ne všechno.“

Toňa: „Víc nevím.“

Major: „Řekni všechno s detaily, pak se zase vrátíš do cely.“

Toňa: „Bylo horko.“

Major: „Sed' rovně. Hlavu nahoru.“

Toňa: „Naše sdružení vystupovalo pro vojenskou jednotku. Bylo horko, byli jsme ubytováni ve stanech. Šla jsem ven. Viděla jsem ho tam. Řekla jsem mu, aby mi zapálil cigaretu. Byl to Kazimír Olcha. Řekl mi, abychom se šli koupat. Koupali jsme se nazí, ale byla úplná tma. Pak jsme se najednou ocitli v kamionu.“

Major: „Předtím jsi říkala, že to bylo na trávě.“

Toňa: „Potom naše kostýmy.“

Major: „Na trávě nebo v autě?“

Toňa: „Ne. Říkala jsem, že to bylo v autě. Ne.“

Major: „Mně to stačí. Jednou řekneš ano, podruhé ne. Zamilovala ses do něj?“

Toňa: „Ne.“

Major: „Kdy ses rozhodla ke vztahu, v autě nebo před tím?“

Toňa: „Proč se rýpete v mém soukromí?“

Major: „Chyběly ti takové věci nebo manžel není dobrý v posteli?“

Toňa: „Nechte být mého muže.“

Major: „Tak proč? Pro peníze? Platil ti dolary?“

Toňa: „Ne.“

Major: „Odkud měl Olcha dolary?“

Toňa: „Nevím!“

Major: „Sed’ rovně, hlavu nahoru. Za co ti Olcha platil dolary – za lásku nebo za něco jiného?“

Toňa: „Jsem nevinná. Proč nemůžu dostat papír a tužku. Chci napsat svému muži. Proč nedostanu balíček a dopisy od manžela?“

Major: „Na. Podepiš.“

Honorata: „Ježíšmarja.“

Někdo: „Zabili ji?“

Witkowská: „Je v pořádku. Nemá žádné zlomeniny, jen omdlela. Vstávej. Sedni si. Už je dobře.“

Honorata: „Podívej zlatíčko, mám poslední kousíček česnekového chleba.“

Witkowská: „To stačí. Nebude teď jíst.“

Honorata: „Ale musí jíst, musí mít sílu.“

Witkowská: „Otevři očka. Už je dobře?“

Toňa: „Ano.“

Policista 3: „Písmeno Š.“

Toňa: „Drž se. Podepsala jste už něco?“

Witkowská: „Každý něco podepisuje.“

Toňa: „Ale já jsem nevinná.“

Witkowská: „Je jedno, jestli jste vinná nebo nevinná, ale podepsat všechno musíte.“

Toňa: „Nic zlého jsem neudělala.“

Witkowská: „Není možné být nevinný. To se nemůže nikomu povést.“

Toňa: „Ale mně se to povede. Protože já jsem zde omylem.“

Witkowská: „Jak to omylem?“

Toňa: „Prostě si mě s někým spletli. Uvědomí si to.“

Witkowská: „Ale lidová vláda se nikdy neplete. Radím vám, přiznejte se ke všemu, dokud je čas. Protože jinak vás můžou odstranit. Tak jak odstranili plukovníka Wereščiňského. Odmítal vypovídat a rodině řekli, že umřel na infarkt.“

Toňa: „Nemám se k čemu přiznat.“

Witkowská: „Tak si musíte něco vymyslet.“

Toňa: „Proč lhát? Proč si něco vymýšlet? Komu jsou potřebné nějaké falešné přiznání?“

Witkowská: „Není to vaše věc. Musíte pochopit, že vláda ví, co dělá. Odehrává se národní boj a vrací se tam, kde to nikdo neočekává. Nesmíme se bát. A každá metoda, jestli vás vede k vítězství, je dobrá.“

Toňa: „Jsem tu úplně nevinně. Co mě to potkalo?“

Witkowská: „Ale za pět, deset let, když porazíme naše nepřátele, změníme metody. Bude úplně jinak. Chtěla byste, aby vaše děti žily ve spravedlivém a bezpečném světě? Ale není možné toho dosáhnout bez obětí.“

Toňa: „Chcete být takovou obětí? Sedět ve vězení nevinně?“

Witkowská: „Jsem americký špión.“

Toňa: „Opravdový špión?“

Witkowská: „Subjektivní. Celý život jsem vždy byla komunistkou. Řekli mi, že jsem objektivním špiónem, tak jsem se přiznala hned.“

Toňa: „Nerozumím vám.“

Witkowská: „Soudruzi z centrálního výboru mi doporučili, abych provedla po městě důvěryhodného Američana. Vydával se za komunistu, ale byl špión. Ukázala jsem mu všechno, ocelárny, doly, letiště. Posílal informace do Washingtonu a já mu pomáhala.“

Toňa: „Ale vždyť jste to neudělala schválně, nevěděla jste, že jím je.“

Witkowská: „Proto říkám, že jsem špiónem subjektivně, ne objektivně. Jsem špión a musím za to trpět.“

Toňa: „Kostéek.“

Witkowská: „Konečně jsem se umyla. Sakra, přestaňte cákat tu vodu, nejste v této cele sama.“

Miroslava Šajnert: „Umyj se. Učeš si vlasy. Jde jim jen o to, abychom se nechovaly jak zvířata, ale jako lidé.“

Toňa: „Dej mi pokoj, nech mě být.“

Miroslava Šajnert: „Chováš se tak, jak oni chtějí.“

Toňa: „Bože.“

Miroslava Šajnert: „Před rokem jsem dělala přesně to samé.“

Toňa: „Řekla jsem ti, aby jsi mě nechala být.“

Honorata: „Promrhaly jste tolik vody. Raději mluv. Říká, prodej všechno – pozemek, krávy, koně a pojedeme do Brazílie. Postavíme dům. Budeme mít děti. Tady ti všechno vezmou.“

Toňa: „Jela bych do Brazílie.“

Honorata: „Jeden z Ošova byl ve Francii a nic mu tam nechutnalo.“

První žena: „Proč?“

Honorata: „Černý chléb tam nebyl. Kdo by snídal bílý?“

Toňa: „Já bych bílé housky jedla.“

Honorata: „Nejsem hloupá, abych jim dala pozemek, na kterém otcové celý život pracovali. Všude mě okradou. Vztekla se. Šel do stodoly. Opil se a dva dny nevstal.“

Toňa: „Říkala jsem vám, jak jsme jeli s Kazíkem Olchou do Ostrudy na vystoupení?“

Miroslava Šajnert: „Ne.“

Toňa: „Po vystoupení jsem se já, Kazík Olcha, Džuňa a náš kostymér opili. Došli jsme na pole, kde stály tanky a armádní auta. Džuňa chtěla jít do tanku. Když chtěla ona, tak já taky. Tak jsme šli do toho tanku.“

Policista 3: „Nesed'te tam na posteli.“

Toňa: „Chtěla jsem si i zastřílet. Tak Kazík nabil. Jsou tam takové divné páčky, páky. Střílíme. Začne nějaký poplach.. Vojáci běhají, sedají do nákladních vozů. Mysleli jsme si, že vypukla válka. Nakonec, když jsme vylezli, vidíme, že střela byla ostrá a vletěla přímo do latríny. Výkaly se z ní rozstříkly všude, takže ti vojáci běhali ve výkalech a pak nasedali do nákladních vozů. Hrozně jsme s Džuňou smrděly, že jsme ani nemohly na pódium.“

Policista 4: „Kortyňský nepráskne Gomulku.“

Muž: „Ke stěně.“

Policista 4: „Kortyňský nepráskne Gomulku.“

Toňa: „Máš cigaretu? Chtěla bych uvést na pravou míru dřívější výpověď.“

Major: „Prosím.“

Toňa: „Nespala jsem s muži jen tak. Každý pro mě velice znamenal. Vyprávěla jsem vám o detailech a zapomněla jsem na ten nejdůležitější.“

Major: „O lásce.“

Toňa: „O citech. S výjimkou toho holubáře, protože mi ho bylo líto.“

Major: „Co kecáš.“

Toňa: „To není pravda.“

Major: „No tedy ano. Takže mimo holubáře se všemi, s kterými jsi spala, tě něco spojovalo.“

Toňa: „Ano.“

Major: „Můžeš mi říct, jak moc pro tebe Olcha znamenal?“

Toňa: „Ne, já.“

Major: „Co bys například byla schopna pro něho udělat?“

Toňa: „Řekla jsem všechno, co jsem měla říct. Teď chci vědět, proč jsem byla zatčena.“

Major: „Víš, co je nejvyšší výměra trestu?“

Toňa: „Ne.“

Major: „Samozřejmě.“

Toňa: „No.“

Major: „Máš slíbený trest smrti. Kdyby sis měla vybrat – Olcha nebo kulka do hlavy. Co by sis vybrala?“

Toňa: „Raději bych žila.“

Major: „Čili Olcha až tolik pro tebe neznamenal. Pokud nám pomůžeš, pomůžeme ti taky.“

Toňa: „Ale za co mám být trestána?“

Major: „Musíš nám říct o Olchovi všechno. S kým se setkával, o čem jste si povídali. Řekni všechno i nejmenší detaily.“

Toňa: „Ale já jsem si s ním povídala jen o mých osobních záležitostech. Jestli bych vám řekla o mých intimních záležitostech, tak přestanou být intimní.“

Major: „Vždyť jsi mi říkala, jak jsi s každým postupně spala. No, a to byly také intimní záležitosti. Když se řeklo A, tak je nutné říct B.“

Toňa: „Ale co jsem doteď řekla, nemůže nikomu uškodit, nanejvýše mně.“

Major: „Odkud víš, že to, co mi povíš, Olchovi uškodí?“

Toňa: „Nevím, jak to využijete.“

Major: „Dávám ti slovo, že vše zůstane mezi námi. Manžel se to také nedozví.“

Toňa: „Nechte na pokoji mého muže.“

Major: „Budu upřímný, ale upřímnost za upřímnost, ano?“

Toňa: „Opravdu jsem si trochu vymýšlela, ale odkud mám vědět, že teď mluvíte pravdu?“

Major: „Dávám ti slovo, že ti povím celou pravdu.“

Toňa: „Pokud je to tak, souhlasím.“

Major: „Slovo?“

Toňa: „Slovo.“

Major: „Jen upozorňuji, že tato záležitost je pro stát velice důležitá. Olcha byl odhalen orgány bezpečnosti. Je obviněn z nejzávažnějších trestných činů - vlastizrady, špionáže pro západní země, sabotáže.“

Toňa: „Kazík?“

Major: „Ano.“

Toňa: „To je nemožné.“

Major: „Ano.“

Toňa: „Opravdu nemožné.“

Major: „Byl zavřený se všemi svými spoluúčastníky.“

Morawský: „Dobrá. Příležitostně utvořené spiknutí.“

Toňa: „Řekla jsem vám, že to nebylo žádné spiknutí.“

Morawský: „Spiknutí je, když například v pokoji hovoří tři osoby, vstoupí čtvrtá a oni přeruší rozmluvu. Ty tři osoby patří do spiknutí.“

Toňa: „Nikdo nepřerušil rozmluvu, když jsem vstoupila do pokoje.“

Morawský: „Protože také patříte do spiknutí, do toho stejného, do kterého patřil Olcha.“

Toňa: „Do jakého spiknutí? Byli jsme jen skupina přátel, která se přátelí, pije dohromady vodku, vypráví si vtipy. Neměl jste takové přátele? Kdybyste Kazíka

znal, pochopil byste, že to je jen veselý, krásný chlapec, který má rád život, rád pije vodku a má rád holky. No a mimo to je mým přítelem.“

Morawský: „Nazýváte přítelem zrádce vlasti?“

Toňa: „Věřím mu víc než vám.“

Morawský: „Už za to vám patří kulka do hlavy. Ale to ještě není všechno. Účastnila jste se ničení vojenských objektů.“

Toňa: „Jakých objektů?“

Morawský: „Zapomněla jste na incident na Poligonie v Ostrudze?“

Toňa: „Kdo vám to řekl?“

Morawský: „Přiznáte se nebo ne?“

Toňa: „Witkowská? Řekla jsem v cele vymyšlený, vtipný příběh, aby nám bylo příjemněji.“

Morawský: „Máme na to železné důkazy.“

Toňa: „Vybuchla jáma s výkaly. Stalo se. A co má být.“

Morawský: „Latrina je pro armádu stejně tak důležitá jako zbraně. Oslabili jste obrannou schopnost naší vlasti, čili jednali jste ve prospěch západního imperialismu.“

Toňa: „Byli jsme opilí. Nevěděla jsem, co se děje. Nebyl jste nikdy opilý?“

Morawský: „Jestli podepíšete výpověď, že jste to dělala společně s Olchou, můžete si zachránit hlavu.“

Toňa: „Byl to můj nápad, že se bude střílet. Major Olcha podával díky mně informace špionům. To jsem neřekla.“

Major: „Je to pravda. Nevycucal jsem si to z prstu.“

Toňa: „Chci si přečíst moji dřívější výpověď.“

Major: „Už jsi ji podepsala.“

Toňa: „Nepodepíšu ji. Vždyť víte sám, že to není pravda.“

Major: „Není pravda?“

Toňa: „Skvěle, nemohla jsem se tu doprosit kadeřníka.“

Major: „Vytahám tě za vlasy. Je to pravda nebo není? Může to být pravda, co.“

Toňa: „Ano.“

Major: „Jasně, ano nebo ne?“

Toňa: „Ano.“

Major: „No. Podepiš.“

Toňa: „Nepíše to.“

Major: „Rozepiš to.“

Toňa: „Nepíše to.“

Major: „Tady namáčeš, tady. Piš. Sakra. Piš.“

Toňa: „Nepíše. Hrot se zlomil.“

Major: „Kurva. Piš!“

Toňa napsala na papír slovo prdel.

Major: „Strážný, strážný. Do lázní.“

Toňa: „Ne, prosím tě, pusť mě. To bolí. Ne. Bojím se.“

Policista 5: „Rychleji, rychleji.“

Toňa: „Ne.“

Policista 5: „Kurva, co.“

Někdo: „Otčenáš.“

Witkowská: „Poslouchejte, selku už sebrali.“

Toňa: „Poslouchej, je potřeba se mýt, rozumíš? Je potřeba se mýt a česat. Víš, že nemůžeš být jak zvíře. Slyšela jsi to? Je potřeba velmi jíst, je potřeba jíst. Tehdy je možné všechno vydržet a je potřeba podepisovat, potřeba si vymyslet svoji vinu. Čím více, tím lépe. A naše děti budou žít v takovém krásném, v takovém šťastném světě.“

Někdo: „Asi ztratila vědomí.“

Toňa: „A je potřeba na každou otázku dát jasnou, upřímnou odpověď. Ne, protože nás tak zbijí, že se nevzpamatujeme. Probouzí se ve mně třídní svědomí. Probouzí se ve mně třídní svědomí, rozumíte? Byla jsem hloupá a střílela jsem na vojenské objekty. Kulka v hlavě. A možná patřím do všech organizací.“

Witkowská: „Ticho!“

Toňa: „A ty budeš dál donášet, co?“

Witkowská: „Prosím, urážejte mě. Jsem na to zvyklá, že vždy jsou za všechno vinni komunisté. Prosím.“

Toňa: „No. Přestaň. Co se stalo? Uklidni se, no. Uklidni se. Uklidni se. Ježíšmarjá, co ti udělali. Ježíši. Uklidni se. Uklidni se. Ticho, ticho buď, tiše, no, už.“

Policista 3: „Hlásím předvedení Divišové Antoníny.“

Morawský: „Děkuji. Prosím, sedněte si tam. Žerte.“

Toňa: „Jsem po snídani.“

Morawský: „Vím, co jste měli na snídani.“

Toňa: „Nejsem hladová.“

Morawský: „Děláte hloupost, dokonce i z vašeho hlediska. Ztratíte sílu. Co vám to dá?“

Toňa: „Ano, že ano. Jaké dobré housky, asi z města. Proč tu nemám nůž?“

Morawský: „Protože to není restaurace. Chci s vámi upřímně povykládat. Pomoc bezpečnostním orgánům je povinností každého obyvatele. Přemýšlejte o tom. Na čí straně stojíte? Na straně zrádců nebo poctivých lidí?“

Toňa: „Hmm.“

Morawský: „To znamená, že vlasti, která vám dá žrát. Proč ho chráníte? Říkala jste, že milujete jen svého muže.“

Toňa: „Proč tu nemám ubrousek?“

Morawský: „Mluvím vážně.“

Toňa: „Moje máma říkala, že není možné mluvit při jídle vážně, protože to škodí zdraví.“

Morawský: „Poslouchejte, jestli budete s námi spolupracovat, projevíte minimum dobré vůle, bude se s vámi zacházet mnohem mírněji.“

Toňa: „Hm, a co za to dostanu, lízátko?“

Morawský: „Mluvím vážně.“

Toňa: „Já také. Mám ráda sladkosti.“

Moawský: „Dostanete povolení na příjem pošty a balíčků z domova. Co vy na to?“

Toňa: „A co za to dostaneš ty? Budeš povýšen na vedoucího koupelny?“

Morawský: „Přestaňte mi tykat. Nejsem váš kolega.“

Toňa: „A co jsi tak důležitý, ty hňupe.“

Morawský: „Fašistická děvko, chtěl jsem s tebou jednat po dobrém, ale vidím, že to máš ráda jinak. Major už tě přivede k rozumu.“

Toňa: „To tebe to musí naučit. Věříš v to všechno. Mám s tebou soucit.“

Morawský: „Pane majore, vyslýchaná odmítá vypovídat.“

Toňa: „Nejlepší přiložit na stůl nůž anebo mačetu. Opravdu to pomáhá.“

Major: „Přivést.“

Policista: „Majore, hlásím přivedení Šajnert Miroslavy.“

Major: „Čti.“

Miroslava Šajnert: „Já, Miroslava Šajnert.“

Major: „Tohle a hlasitěji.“

Miroslava Šajnert: „Spolu s Antonínou Dzivišovou, milenkou majora Kazimíra Olchy.“

Major: „Neumíš číst hlasitěji?“

Miroslava Šajnert: „Šla jsem na místo setkání, kde na nás čekala spojka. Prikázal Antoníně Divišové sbírat vojenské informace pro francouzskou rozvědku.“

Major: „No, ona říká černé a ty říkáš bílé.“

Toňa: „Mirko, proč jsi to udělala? Donutili tě?“

Major: „No, řekni. Donutili jsme tě?“

Miroslava Šajnert: „Přiznej se. Rozsudek pak nebude tak zlý. Jen pár let.“

Toňa: „Donutili tě.“

Miroslava Šajnert: „Opravdu jsem musela.“

Major: „Strážný. Do lázní. Co mi to tu kecáš? Co jsi musela? Podepsala jsi do vlastní rukou. Ne tu, tuhle. No, tak co. Podepíšeš? Nebuď hloupá, podepiš a bude konec. Všechno. Lidová vláda se nebude mazlit s takovými kurvami, jako jsi ty, rozumíš? Svlékni se. Do naha.“

Toňa: „No?“

Major: „Ty zasraná děvko. Myslíš, že mě vyvedeš z rovnováhy? Když to teď nepodepíšeš, zastřelím tě jak vzteklého psa. Počítám do pěti. Jeden, dva, tři, čtyři.“

Morawský: „Oblékněte se.“

Toňa: „Zasraní sprostáci. Zasraní sprostáci. Odporní provokatéři, hňupi. Zasraný hňupe. Zasraný odporný hňupe, posrali jste mě těmi nesmysly. Zasraní sprostáci. Sadisto.“

Morawský: „Vidím, že na vás netlačíme. Netlačíme, ale i tak povíte všechno. Tak to je jen otázka metody.“

Toňa: „Jaké můžeš mít, ty zasraný hňupe metody, abys mě do čehokoliv donutil. Máš malou představu.“

Morawský: „Mlčte.“

Toňa: „Gestapo, esesman, gestapo.“

Morawský: „Jestli jsme na vás netlačili, to je protože jsme lidé.“

Toňa: „Gestapo, to také byli lidé?“

Morawský: „Ty jedna hloupá bestie, děvko, co ty víš o gestapu. Víš, co je to vojenský tábor? Co to byl bunkr, sloupek, polévání vodou na mraze? Smrt v plynové komoře?“

Toňa: „Jsem unavená.“

Morawský: „Nevrátíš se do cely, dokud nepodepíšeš. Můžeš se trochu projít. Podepíšeš všechno dříve či později. Protože nemáš žádný důvod se dál bránit. Samozřejmě lépe by bylo podepsat dříve, protože tak si ušetříš trochu zdraví. Nestojí za tebou nic, co by ti dávalo sílu, žádná velká idea. Zdá se ti, že budeš hrdinkou. Hrdinou se nestaneš z hlouposti ani z náhody, ale díky veliké ideji, která se brání. A jakou ty bráníš ideji? Chceš zemřít v klidu, ale ve jménu čeho, pro koho, pro zrádce? Vítězí jen ti, za kterými stojí velká idea, a ti, kteří jdou proti proudu historie, musí zemřít. Nikdo si o nich nic nebude pamatovat, jen ti, za kterými nestojí velká idea, ti kteří jdou a musí zemřít. Nikdo si jich nebude pamatovat. Všichni jsme jak automobil v zatáčce. Jeden nesprávný pohyb a všichni se zřítíme. Pochop to. Kdyby se teď v této etapě, kdy náš systém je ještě mladý, nestabilní, našemu nepříteli, povedlo najít jednu mezeru, mohlo by se to projevit neblaze. Snažte se to pochopit.“

Policistka: „No, jez.“

Toňa: „Nemůžu. I bez někoho drahého. Tvé srdce je pro toho.“

Major: „Výš nohu. Přestaň zpívat. Nemám čas.“

Toňa: „Ádo, nesluší se to, tak to být nemůže.“

Major: „Přestaň zpívat, nemám čas.“

Toňa: „Na pohled tvých fantastických žertů, mě polévá studený pot.“

Major: „Přestaň zpívat, tohle není maringotka, ani jiný bordel.“

Toňa: „Ádo, nesluší se to, tak to být nemůže.“

Major: „Přestaň zpívat, ty krávo. Co si myslíš? Můžu tu přivést člověka z ulice a přizná se mi ke všemu, k čemu budu chtít.“

Toňa: Ádo, nesluší se to, tak to být nemůže. Ádo, nesluší se to, tak to být nemůže. Ádo, Ádo nesluší se to, tak to být nemůže, tak to být nemůže. Ádo, nesluší se to.“

Morawský: „Nahoře máte, majore, telefon.“

Major: „Co?“

Morawský: „Nahoře. Ty krávo, co to děláš.“

Major: „Děláte ze mě blázna. Nikdo mi netelefonoval.“

Morawský: „Ale ano. Patrně položili sluchátko.“

Major: „Co tu dělá?“

Morawský: „Je v bezvědomí. Musíme ji probudit. V tomto stavu nám i tak nic neřekne. Začne se zase od znovu.“

Major: „Postarejte se o to.“

Morawský: „Tak to je.“

Manžel Toni: „No, vidíš.“

Toňa: „Bojím se.“

Manžel Toni: „Nemusíš.“

Toňa: „Bojím se.“

Manžel Toni: „Nemusíš.“

Toňa: „Bojím se. Je to sen?“

Manžel Toni: „Jaký sen?“

Toňa: „Bojím se. To je sen. Ne. Nechci se vzbudit. Ne! Kolik je hodin?“

Morawský: „Pět.“

Toňa: „Pět večer nebo pět ráno?“

Morawský: „Pět ráno.“

Toňa: „Řeknu majorovi, že jsi mi dovolil spát.“

Morawský: „Tak dají na mé místo někoho, kdo to nedovolí.“

Toňa: „Proč jste to udělal?“

Morawský: „Nechci vás nutit ke složení výpovědi. Chci, abyste se přiznala s plným přesvědčením o vině.“

Toňa: „No, ale k jaké vině. Věříte v to všechno?“

Morawský: „Chci, abyste pochopila, že pro všeobecné záležitosti, pro záležitosti celostátního významu, někdy budete muset obětovat individuální zájmy nebo dokonce přátelství.“

Toňa: „Vy byste možná obětoval, ale já opravdu neznám nikoho, kdo by se tak zachoval, kdo by to řekl.“

Morawský: „A Mira Šajnert.“

Toňa: „Chcete mě přesvědčit, že všichni okolo jsou svině. Pokud mě zradili, že i já jsem povinna je zradit. Neznáte moje přátele, neznáte mého muže. To jsou lidé, kteří nezradí.“

Morawský: „Ještě jste velice naivní. Přece není jen slušnost. V táboře co bylo pro jednoho slušné, pro jiného bylo naprostým svinstvem. Kromě toho se lidé chovají mnohem hůře, než si myslíte. Všichni bez výjimky.“

Toňa: „Bál jste se?“

Morawský: „Tehdy ano.“

Toňa: „Taky se bojím.“

Morawský: „Čeho? Smrti?“

Toňa: „Ne. Samoty.“

Morawský: „Věříte v Boha?“

Toňa: „Nevím.“

Morawský: „Ve jménu čeho to všechno děláte?“

Toňa: „Víte, ve škole jsem se učila špatně. Rodiče mě za trest poslali pracovat do Varšavy. Celá rodina ve Lvově umřela a já se za trest zachránila. Když vypuklo povstání, zamilovala jsem se do chlapce s pseudonymem Dzik. Imponoval mi. Nosil pořád nablýskané boty a na krku měl německý samopal. Jedné noci jsem utekla z pekárny a šla za ním na barikády. Šla jsem do takového bytu, bylo to v době války během bombardování. Spadli na nás sutiny. Bylo mi opravdu skvěle od první chvíle. Utíkala jsem zpátky. Měla jsem výčitky svědomí, že všichni za mě pracují a já trávím čas příjemně. Když jsem doběhla, uviděla jsem, že pekárna není. Všechno je v sutinách. Moje kolegyně, kolegové. A víte, na co jsem myslela? Že v životě je někdy potřeba dělat hlouposti a mít rozmary. Že rozum a poslušnost nemusí být vždy odměněny. Hmm, a asi právě v to jedno věřím. Chtěla bych se vrátit do cely.“

Nějaký policista: „Seržantko, v pořádku, na zdraví oslavence!“

Major: „Cigaretku? Co můj miláčku?“

Důstojník: „Pane majore. Svlékneme ji?“

Morawský: „Dejte pokoj. Dost smrdí.“

Major: „Co že smrdí, ale prsa má v pořádku. Viděl jsem to. Morawský, dej pacientce napít.“

Morawský: „Škoda alkoholu majore.“

Major: „Co škoda alkoholu?“

Policistka: „Pane majore.“

Policista 7: „Pojď Kristo. Pomůžeš mi. No, napij se děvčátko.“

Policistka: „Už jdu. Jsi hloupá. Pij.“

Policista 7: „Pánové. Sto let, sto let, sto let, ať. Bude zvracet.“

Vězeň: „Nezabíjejte mě lidé. Chci žít. Pusťte mě, zapřísahám se. Ne. Nechej.“

Policista 8: „Jméno, příjmení, datum narození, jméno otce. Jméno, příjmení, datum narození, jméno otce. Jméno.“

Toňa: „Antonína.“

Policista 8: „Příjmení.“

Toňa: „Dzivišová.“

Policista 8: „Jméno otce.“

Toňa: „Antonína.“

Policista 8: „Jméno otce.“

Toňa: „Dzivišová.“

Policista 8: „Datum narození, datum narození.“

Major: „No tak? Podepíšeš nebo ne? To je tvoje poslední šance.“

Toňa: „Ne, střílej. No už střílej. Řekni mu, aby mě zastřelil. Už to déle nevydržím. Udělej to. Prosím tě.“

Morawský: „Řekl jsem, že to nejsou pravé metody – nějaká hloupá snídaň, nějaké divadlo. Co to je? Bordel nebo vyšetřování?“

Toňa: „Kde je Mira?“

Witkowská: „Miru pustili. Šla na svobodu.“

Toňa: „To je dobře. Dlouho tu nevydržím.“

Mladá dívka: „Pusťte mě odsud. Jsem nevinná. Pusťte mě.“

Morawský: „Chtěl jsem vás informovat, že přebírám vaše vyšetřování. Nedělá vám to problémy? Jak se cítíte? Vedoucí? Ke mně.“

Manžel Toni: „Jak se cítíš? Jsi zdravá? Psal jsem ti hodně dopisů. Nemohla jsi odepsat? Co se děje? Myslel jsem, že jsi mrtvá. Myslel jsem, že zešlím a pak... Najednou po pár dnech byla prohlídka. Nakonec jsem dostal pozvání do Košíkova na grilování. Jeden z důstojníků, poručík, mi vysvětlil, že jsi podezřelá ze špionáže. Nevěřil jsem mu, ale ukázal mi tvoji výpověď s tvým vlastnoručním podpisem. Jak jsi mohla? Byla jsi milenkou Olchy? Spala jsi s Witušem Lewaňským? Bylo jich ještě víc? Tak chladně, s takovou lehkostí? Nemyslela jsi v té chvíli na to, že jsem tvým mužem? Nikdy ti neodpustím. Tak lehkomyšlně jsi zničila naše manželství? Tak chladný cynismus? Nenávidím tě, nechci tě vůbec vidět a vlastně jsem sem přišel jen proto, abych ti to řekl. Poněvadž civilní rozvod může být i v tvé nepřítomnosti. Pověz mi alespoň, že... A můžu to vydržet. Řekni, že to oni. Nic?“

Policista 9: „Stůj, máš tu balíček od muže.“

Někdo z věznice: „Pomoc, pomoc.“

Pacientka: „Chodí za mnou a dávají mi tři balíčky. Co jsem ho měla. Spadl jsi z višně? Ty tři balíčky s takovými věcmi. Podívej se, probudila se.“

Toňa: „Kde jsem?“

Pacientka: „V nebi princezno.“

Toňa: „Jsem ve vězení?“

Pacientka: „No, co jsi myslela. Jasně, že ve vězení.“

Toňa: „Kolik je hodin?“

Pacientka: „Bude po obědě.“

Toňa: „A rok padesátý druhý?“

Pacientka: „Možná padesátý druhý. Je mi už všechno jedno. I tak mám doživotí.“

Toňa: Máš zrcátko?

Pacientka - mladá brunetka: „Zrcátko? Že by sis znovu podřezala žíly?“

Hlas nějakého muže: „Jan Horešček.“

Nějaká žena: „Vyber celou vodu ze sifonu.“

Hlas nějakého muže: „Miluji tě. Jan Horešček.“

Nějaká žena: „Miluju tě.“

Hlas nějakého muže: „Jan Horešček.“

Stará pacientka: „Emilie Balaža, pro tebe z mužského oddělení. Políbí ti nožky, prsíčka.“

Toňa: „Miro, vždyť tě propustili.“

Miroslava Šajnert: „Ano.“

Toňa: „Nezlobíš se na mě? Nelituju tě.“

Miroslava Šajnert: „Ne.“

Toňa: „Co ti je? Asi mě nepoznáváš.“

Miroslava Šajnert: „Dzivišová.“

Toňa: „Miro.“

Stará pacientka: „Na princezno. Jen neříkej, že jsi to dostala ode mě.“

Pacientky: „Spinkej Ježíšku, moje perličko. Spinkej, můj oblíbený mazlíčku. Spinkej Ježíšku, spinkej, spi. A ty ho matičko při pláči uklidňuj.“

Policista 10: „Písmeno D.“

Morawský: „Všechno nejlepší.“

Žena z nové cely: „Hlásím, že cela je připravena k prohlídce. Je zde 6 žen a přítomny jsou všechny.“

Policista 9: „Přání jsou?“

Žena z nové cely: „Vyšetřovaný vězeň, Dzivišová Antonína, prosí o setkání s vyšetřujícím důstojníkem. Chce podat důležitou výpověď.“

Morawský: „Příjmení, jméno, datum narození.“

Toňa: „Chtěla bych ti něco říct v soukromí.“

Morawský: „Vaše výpověď musí být protokolovaná. Poslouchám.“

Toňa: „Aby jsi nelitoval.“

Morawský: „Odejdi. Blázníš? Vždyť víš, že nemůžu být s tebou sám. O co ti jde? Potřebuješ něco?“

Toňa: „Jsem těhotná. Nerozčiluj se. Řeknu, že mě znásilnili v nemocnici, když jsem byla v bezvědomí. Nerozčiluj se, neřekla jsem nic o Olchovi, neřeknu nic o tobě.“

Morawský: „Je to nesmyslné. Byl už dávno zastřelený.“

Toňa: „Zkurvysynu.“

Morawský: „Toňo.“

Toňa: „Chci se vrátit do cely.“

Morawský: „Musíme si promluvit.“

Toňa: „Nedotýkej se mě.“

Policista 10: „Soudruhu poručíku, volal jste mě?“

Morawský: „Ano, odvést.“

Policista 11: „Vedoucí cely ke mně.“

Žena z nové cely: „Počkejte. Co je? Chvilku. Stůj. Waligurská. Antonína Dzivišová. Dzivišová, slyšíš? Nenech se rušit. Balíček pro mě. Víc jich nemám.“

Druhá žena z nové cely: „Ukažte. Ten svetr je z vlny?“

Žena z nové cely: „Ne. Skoro nový a měl být starý americký. Nechej ho, nebo ho pošpiníš.“

Třetí žena z nové cely: „Koupím ho za stovku.“

Žena z nové cely: „Za stovku?“

Hlas ze záchodu: „Zpráva z Nowogrodu. Stalin umřel. Řekni to dál.“

Druhá žena z nové cely: „Stalin umřel.“

Žena z nové cely: „Co? Hned.“

Třetí žena z nové cely: „Kdy?“

Žena z nové cely: „Je to pravda?“

Čtvrtá žena z nové cely: „To není možné. Slyšela jsi?“

Toňa: „Co se stalo?“

Třetí žena z nové cely: „Stalin umřel.“

Zdravotní sestra: „Kurva, nekřič.“

Morawský: „Záchod je špinavý. Vyčistit! Špinavé ručníky vyměnit.“

Policista 3: „Příjmení.“

Kalinovská s dítětem: „Kalinovská.“

Policista 3: „Jméno.“

Kalinovská s dítětem: „Marie.“

Policista 3: „Jméno dítěte, jméno dítěte.“

Kalinovská s dítětem: „Tadeáš.“

Policista 3: „Příjmení.“

Kalinovská s dítětem: „Ne, ne.“

Toňa: „Dzivišová.“

Policista 3: „Jméno.“

Toňa: „Antonína.“

Kalinowská s dítětem: „Ne, svině, ne.“

Policista 3: „Jméno dítěte.“

Toňa: „Markéta, ale uvědomte si, že je to dítě.“

Policista 3: „Příjmení, příjmení, řekl jsem.“

Druhá žena s dítětem: „Ne. Pozor. K čemu chceš mé dítě.“

Morawský: „Poslouchej. Vyjdeš odtud za tři měsíce. Malá je v dětském domově v ulici Přeského. Odvést.“

Toňa: „Rozumím.“

Policista: „Haló centráló, haló.“

Muž z ulice: „Najednou.“

Dívka z ulice: „Omlouvám se.“

Druhá dívka z ulice: „Běž, běž.“

Lékařka: „V naší péči je dítěti velmi dobře. Vyvíjí se. Roste. Otec si ho brává domů.“

Toňa: „Je střední postavy a trochu plešatý?“

Lékařka: „Ne, je vysoký, štíhlý. Nosí brýle. Prosím.“

Toňa: „Nemůžu ji poznat.“

Lékařka: „Pusťte paní. Markétko.“

Toňa: „Markétko, jsem tvoje maminka. No. Pojd' Markétko. Pojd' ke mně. Jsem tvoje maminka, slyšíš? Markétko.“

Lékařka: „Milované sluníčko. Neplač. Ona je opravdu tvá maminka. Neplač.“

Tonino dítě: „Táta.“

V dalších rolích: Tomasz Dedek, Jan Jurewicz, Jarosław Kopaczewski

A také: Z. Bałucka, A. Bazak, K. Gosztyła, A. Girycz, O. Jasińska, T. Lengren, K. Łaniewska, K. Meres, W. Mazurkiewicz, M. Miarczyńska, A. Mozolanka, J. Zass a jiní

Výprava: Janusz Sosnowski, Edward Papierski, Magdalena Dipont, Jan Szwagrzyk

Zvuk: Danuta Zankowska, Tadeusz Wosiński

Hudební konzultant: Agnieszka Hundziak

Střih: Katarzyna Maciejko, Jacek Pałubiński

Kostýmy: Jolanta Jackowska, Jolanta Generalczyk

Masky: Helena Matejska, Barbara Jastrzębska, Jolanta Rebryk

Asistent režie: Hanna Hartowicz, Wojciech Pasternak, Krzysztof Magowski,
Małgorzata Zaliwska

Historický konzultant: prof. dr. Maria Turlejska, Wanda Podgórska

Asistent provozovatele: Roman Miastowski, Witold Łucyk, Piotr Obłoz

Asistent produkce: Halina Cichomska, Wojciech Danowski, Halina Słobodzin,
Robert Lipiński, Zbigniew Żmigrodzki, Jadwiga Chynowska

Ve filmu byly použity skladby: „Písnička o mojí Varšavě“ (text i hudba A. Harris), „Hádej kocourku“ (hudba J. Satanowski, text J. Janczarski), „Veselý Longinek“ (hudba I. Bogajewicz), „Ádo –nesluší se to“ (hudba Z. Wiehler, text J. Jurandot), „Jako serenáda“ (hudba A. Buzuk), „Ukolébavka“ (hudba D. Zankowska -Marucha)

K uskutečnění filmu pomohli také: Joanna Bongiovanni, Duncan Dallas, Carl Ginsburg, Edward Harris, Miranda McLeod, Alvin Sargent, Jack Slater, Beth Sunflower, Katharina Svensson, Joan Tewkesbury, Renee Vollen, Lawrence Weschler, *za což jim děkuje režisér*

Film byl zrealizován v Podniku Realizací Filmů „Filmové Sdružení“ Filmové sdružení „X“

Ateliér a laboratoř: Výrobní závod Dokumentárních filmů ve Varšavě

4. ANALÝZA PROBLÉMU PŘEKLADU TEXTU

Tato kapitola bakalářské práce se bude věnovat konkrétním problémům, které nastaly při překladu polských dialogů z filmu *Przestuchanie* do češtiny. Jako první vyvstala otázka, zda přeložit nebo nepřeložit slova písni zaznívajících ve filmu. Další nesnází se ukázal být překlad cizojazyčných rodných jmen. Vyskytly se také potíže s dialekty, vulgarismy a slangovými slovy. Zvláštní pozornost bylo nutné věnovat zrádným slovům, tj. těm polským slovům, která se podobají slovům českým, avšak mají odlišný význam. [K tomuto problému též http://books.google.cz/books/about/Zr%C3%A1dn%C3%A1_slova_v_%C4%8De%C5%A1tin%C4%9B_a_pol%C5%A1tin%C4%9B.html?id=cpcdAQAAMAAJ&redir_esc=y na]

4. 1. Překlad písně

Vzhledem k tomu, že film začíná písní, bylo nutné vyřešit jako první tento překladatelský problém. Josef Vymětal ve svém článku *Hudební překlady* napsal: „*Překlad hudebního překladatele musí co nejvěrněji přilnouti k dané hudební frázi, a pak teprve může býti též přihlíženo k ceně literární; jeho překlad musí býti především zpěvný, a teprve v druhé řadě lze též dbáti zvláštností dikce originálu a jiných stylistických a podobných fines, jimiž literární překladatel přede vším jiným musí věnovati náležitou pozornost.*“¹⁵⁾ V článku se Josef Vymětal zmiňuje i o spojitosti s textem: „*Pro hudebního překladatele je však text pevně, nerozborně fixován hudbou, a to skoro až do posledního slova. Věta nemůže tu býti s dobrým svědomím přehozena na jiné místo, jak by to vyžadoval duch řeči, hladká plynulost překladu nebo jiný stylistický zákon; věta ta je těsným sepětím s hudební frází vázána na určité místo a zde musí býti též přeložena, i kdyby tu literárním požadavkům nemohlo býti plnou měrou vyhověno.*“¹⁶⁾

¹⁵⁾ VYMĚTAL, J.: *Hudební překlad*. in: LEVÝ, J. *Česká teorie překladu 2*. Praha: 1996, s. 85.

¹⁶⁾ *Ibid.*: s. 86.

Nakonec bylo kvůli obsahu písně rozhodnuto, že je vhodné texty skladeb přeložit, i když hned od začátku bylo jasné, že se sloky nebudou rýmovat a nastanou komplikace. Podle rad Josefa Vymětala z jeho článku se ale nepostupovalo, jelikož v době, kdy byl tento článek uveřejněn (rok 1905), nemohl nikdo vědět, že se budou filmy překládat pomocí titulků. Písně byly nakonec přeloženy literárním překladem a význam textu originálu byl i v českém překladu zachován co nejvěrněji.

První písní ve filmu je *Píseň o mojí Varšavě* (Piosenka o mojej Warszawie), kterou napsal a složil Albert Harris, ale jak víme, píseň byla zpívána známým varšavským zpěvákem Mieczysławem Foggem a text byl složen Czesławem Karwowským pro konkurz organizovaný hlavní radou Svazu venkovské mládeže a redakcí týdeníku *Nowa wieś* (Nowa Wieś). Píseň byla v Polsku velmi populární, a to především v letech 1945–1947. Z originálu je ve filmu uveden pouze refrén.

Další písní, u které vznikly obtíže, byla píseň „*Spinkej Ježíšku*“ (Lulajże Jezuniu). Z filmu nebylo možné rozpoznat jednotlivá slova, píseň totiž zpívalo více žen najednou a hudba hrála jakoby v pozadí děje. Dalším důvodem nemožnosti překladu bylo, že tato píseň je vánoční koledou a do jiných jazyků nebyla nikdy přeložena.

Nadto bylo u všech písní v tomto filmu problémem se rozhodnout, jestli budou názvy skladeb přeloženy do českého jazyka, nebo zda je lepší zachovat jejich originální název. Po zralé úvaze byly názvy písní přeloženy, protože polskému titulu skladby by český divák nerozuměl.

4. 2. Překládání rodných jmen z cizího jazyka

Na začátku filmu, kdy je zpívána *Píseň o mojí Varšavě*, se začínají zobrazovat titulky s názvy herců a tvůrců filmu. Dříve u nás sice převládala tendence cizí rodná jména nahrazovat odpovídajícími českými ekvivalenty (např.

Małgorzata – Markéta) nebo je počešťovat, a to zejména v případech formální podobnosti cizojazyčného a českého tvaru (např. Stanisław – Stanislav, Kazimierz – Kazimír, Tadeusz – Tadeáš, Krystyna – Kristýna), v současné době však převažuje tendence rodná jména ponechávat v původní cizojazyčné podobě a začleňovat je do českého kontextu pouze tvarově (skloňováním a přechylováním). Edvard Lotko ve své knize *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi* zdůrazňuje zachování národnostní identifikace: „*V zájmu přesného určení, přesné identifikace příslušníků jiných národností, jejich osobní jména ve všech oblastech veřejného dorozumívání nepřekládáme, tzn. nenahrazujeme je českými protějšky, ani je pravopisně či slovtvorně nepočešťujeme.*“¹⁷⁾ Píšeme tedy např. Ryszard Bugajski (nikoliv Richard), Katarzyna Maciejko (nikoliv Kateřina), Tadeusz Drewno (nikoliv Tadeáš). Dále Lotko říká: „*Do českého kontextu je začleňujeme pouze tím, že je skloňujeme (např. Ryszardem Bugajským). Cizí ženská jména se ovšem přechylují (např. s Katarzynou Maciejkovou, Hannou Hartowiczovou) a pro snazší identifikaci výchozí podoby se v závorce někdy uvádí původní, nepřechýlený tvar.*“¹⁸⁾ Překládání jména a příjmení žijících osob z polského jazyka do jazyka českého se proto v této bakalářské práci nerealizovalo. Příkladem může být překlad jména polské herečky Krystyna Janda na Kristýnu Jandovou. Sice se už několik let vedou spory o tom, zda se mají překládat jména žijících osob z výchozího do cílového jazyka, ale dosud ještě nebylo žádné jednoznačné pravidlo ustanoveno. V této bakalářské práci se ale křestní jména a příjmení nebudou překládat do cílového jazyka. Jména budou pouze skloňována podle gramatiky cílového jazyka. V polském jazyce ale existují problémy s písmeny, které v českém jazyce nemáme. Jsou to písmena - ą, ć, cz, ę, ł, ń, ó, rz, ś, sz, ź, ż. Uvedené příklady byly pro lepší výslovnost českého diváka převedeny následovně, a to jen u smyšlených postav a míst ve filmu – polské cz na české č (Horeszczak na Horeščak), polské sz na české š (Staszek na Stašek), polské ó na u (Waligórska na Waligurská), polské ł na české l (Stanisław na Stanislav),

¹⁷⁾ LOTKO, E.: *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi*. Ostrava: 1986, s. 99.

¹⁸⁾ *Ibid.*: s. 99.

polské rz na české ř (Przeski na Přeský), polskéń na českéň (Kortyński na Kortyňský).

4. 3. Dialekty

Vedle spisovného jazyka existují v každém národním jazyce nespisovné prvky. K nim patří sociolekty a dialekty. Český i polský jazyk mají mnoho druhů různorodých nářečí. V českém jazyce jsou čtyři základní typy nářečí – české nářečí, hanácké nářečí, slezské (jinak řečeno i lašské) nářečí a moravskoslovenské nářečí. Polský jazyk má pět druhů nářečí – malopolské, mazovské, slezské, velkopolské a pomořské nářečí. Slezské nářečí je tedy společné jak pro český, tak pro polský jazyk. V českém jazyce je totiž slezské nářečí smíšeno s polským jazykem a se západotěšínskými nářečími. Jednotlivé typy nářečí se dále dělí na řadu lokálně omezených podskupin. V polském jazyce se tyto podskupiny nazývají „gwary“. Poznatky z praxe podle E. Lotka potvrzují následující: *„V základních nářečních skupinách, z části i přes jejich hranice, vznikají stíráním místních rozdílů oblastní útvary nářeční, tzv. interdialekty. Tato neutralizovaná oblastní nářečí tvoří přechod mezi místními nářečími a spisovným jazykem. Odtud pak pramení i jejich pojmenování v polské sociolingvistice – „pótdialekty“. Na území českého národního jazyka můžeme v současné době odlišit čtyři interdialekty - obecnou češtinu, obecnou hanáctinu, obecnou moravskou slovenštinu a obecnou laštinu.“*¹⁹⁾ O polských interdialektech Lotko píše: *„Na území polského národního jazyka proces nivelizace místních rozdílů rovněž probíhá, ale není zřejmě tak intenzivní jako u nás. Polští sociolingvisté dnes tvrdí, že velká většina dnešních obyvatel, žijících v polských vesnicích, užívá různého typu interdialektů. Jejich různorodost od spisovného polského jazyka spočívá v intenzivnosti kontaktu obyvatel vesnice s městskou kulturou.“*²⁰⁾

Jelikož se ve filmu *Výslech* objevují ukrajinsko-polské interdialekty především při modlitbách ve vězení, bylo nutné rozhodnout, zda vůbec tyto interdialekty překládat, jelikož podle publikace Dagmar Knittlové: *„je nutno vycházet z jazykové situace příslušných jazykových společenství a na základě její*

konfrontace zjistit, které útvary jazyka fungují v daných jazykových společenstvích, jak je zastoupeno a rozloženo jejich fungování v jednotlivých komunikativních sférách, případně na čem závisí, a podle toho volit patřičný rejstřík.“²¹⁾ Protože nebyl nalezen přesný typ ukrajinsko-polského interdialektu odpovídajícího znění ve filmu a tyto modlitby nejsou pro *Výslech* stěžejní, není tento interdialekt překládán.

4. 4. Vulgarismy

K oblasti dialektů a interdialektů se díky stíratelnosti hranic řadí i vulgarismy, slang, žargon a argot. Proto bude v následujících podkapitolách věnována pozornost těmto typům nespisovného jazyka.

Již v teoretické podkapitole o etice překladatele i o tom, zda je vhodné překládat některá slova, konkrétně tabuizovaná slova čili slova hrubá, která jsou odborně nazývána vulgarismy, byl tento problém nastíněn. Pojem vulgarismus je definován například takto: „*hrubý, obhroublý, vulgární výraz, společensky nepřijatelný.*“²²⁾ Zařazují se z hlediska spisovnosti do citově zabarvených slov mající záporný citový vztah. Řadí se i do kategorie hanlivá a zhrubělá slova. Vulgarismy vyjadřují negativní a silně emotivní postoj k věci či k člověku, vůči kterému jsou směřována. Používají se jako nadávka nebo jako prostředek k uvolnění vnitřního napětí. V dnešní době se tyto výrazy objevují ve společnosti čím dál častěji.

Při překladu dialogů z filmu *Výslech* měly být vulgarismy i všechna další nespisována slova nahrazena méně negativně emotivními slovy. Po přečtení definice vulgarismu v publikaci D. Knittlové, kde uvedla, že vulgarismus je nezbytnou součástí překládaného textu, k vypuštění všech vulgarismů nedošlo. „*Vulgarismy patří mezi slova tabuizovaná, záleží ovšem opět na době a společnosti, co je kdy považováno za dovolené a co za zakázané. S tímto*

²¹⁾ KNITTLOVÁ, D., kol.: *Překlad a Překládání*. Olomouc: 2010, s. 98.

²²⁾ KRAUS, J., aj.: *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha: 2005.

aspektem je nutno přistupovat k překladu literárních děl. Konotace vulgárnosti a tabuizovanosti je rovněž nestálá. S frekvencí se vulgárnost oslabuje a stírá a tabuizovanost ustupuje. Proto je při překladu i při jeho analýze a hodnocení nutno přihlížet k značnému širokému kontextu jazykovému i mimojazykovému a respektovat pragmatický aspekt.“²³⁾

V překládaném textu se často objevovala slova jako „kurva“ (kurwa), „kretén“ (kretenka), „idiot“ (idiotka), „hovno“ (gówno), „zasraný“ (zasrany), „žerte“ (żryjcie), „v prdeli“ (w dupie), dát někomu přes držku (strzelić w pysk). V tomto případě bylo nutné kvalifikovat příslušný vulgarismus podle *Šestijazyčného slovníku vulgarismů*, který vytvořil Kryštof Bajger. [K tomuto problému <http://www.academiaknihy.cz/sestijazyчны-slovník-vulgarismu.html>]

Slovník uvádí význam několika slov, která se považují všeobecně za vulgarismy. Prvním slovem je slovo kurva „kurwa“: *„wulgarizm, o kobiecie uprawiające seks, oddająca się mężczyznom za pieniądze; prostytutka“* nebo *„obelżywie o kobiecie, do której ma się skrojnie negatywny stosunek“* a nakonec *„wykrycznik, wulgarne przekleństwo.“²⁴⁾* V dialogové listině se objevila například věta „Kurwa, nie krzyć.“, která je nakonec přeložena do češtiny „Kurva, nekřič.“ Druhým slovem je jednoznačná nadávka „idiotka“: *„lekceważąco o kobiecie uważanej za głupią, bezmyślną, nierozsądzą.“²⁵⁾* „Kretenka“ je třetím vulgarismem: *„forma żeńska od rzeczownika kretyn – człowiek chory na kretenizm, potocznie obraźliwie, pogardliwie o człowieku ograniczonym, skrajnie głupim, także bezmyślnym, bez wyobraźni lub kompromitującym się swoim postępowaniem. Słowo pochodzi z języka francuzskiego.“²⁶⁾* Ve filmu *Výslech* je například tato věta: „Ty idiotko, ty kretynko, co ty wyprawiasz.“ Věta je nakonec přeložena takto: „Ty krávo, co to říkáš?“ Oba vulgarismy jsou tedy úplně z věty vypuštěny a nahrazeny jen jedním a to slovem „kráva“. Přídavné

²³⁾ KNITTLOVÁ, D., aj.: *Překlad a Překládání*. Olomouc: 2010, s. 72.

²⁴⁾ DUNAJ, B., ed.: *Słownik współczesnego języka polskiego*. Warszawa: 1996, s. 447.

²⁵⁾ *Ibid.*: s. 314.

²⁶⁾ *Ibid.*: s. 428.

jméno „zasrany“: „*wulgarizm, taki, który nie przedstawia żadnej wartości; kiepski, marny, nędzny*“.²⁷⁾ V přímé řeči postavy vězeňkyně Honoraty se objevuje tato věta: „Przyjał nas taki zasrany sekretarzyk,...“, která je přeložena takto: „Přijal nás takový zasraný úředníček,...“. Sloveso „žrát“ v polském jazyce „żryjcie“ znamená: „*od czasownika żreć, o zwierzętach – jeść*“ nebo „*potocznie o człowieku: jeść chciwie, żarlocznie, łapczywie, w sposób budzący odrazę*“ nebo „*wytrawiać, przeżerać coś, niszczyć*“ a nakonec „*o wymiszczających, ciężkich doznaniach, stonach emocjonalnych*“.²⁸⁾ Ve scénáři Bugajského filmu se objevuje sloveso jako rozkaz „Żryjcie.“ Vulgarismus je přeložen do podoby českého vulgarismu: „Žerte.“ Sloveso „pierdolić“: „*wulgarizm o mężczyźnie – odkrywać z kimś stosunek seksualny*“ nebo „*mówić głupstwa, niedozręczności, bzdury, pleść*“ a posledním významem je „*traktować kogoś za coś z pogardą, lekceważyc kogoś, coś mieć wrogi stosunek do kogoś, czegoś*“.²⁹⁾ Přídavné jméno „pierdolnięty“ znamená: „*wulgarizm, niepełny rozumu, stuknięty*“.³⁰⁾ V překladu je slovo vynecháno. „Kurwa. Mać, pierdolona. Pisz!“ a překlad je pouze: „Kurva. Piš!“ Podstatné jméno „gówno“, znamenající jako v českém jazyce hrubé slovo „hovno“, je ve filmu uvedeno ve větě: „Wyleciał dół z gównem.“ Slovo bylo přeloženo do méně emotivní formy: „Výkaly se rozstříkly.“ Slovo „dupa“ znamená podle polského slovníku: „*tylek, pośladki*“ nebo „*człowiek niezaradny życiwo fajtlapa, fujara*“ a jeho posledním významem je „*dziewczyna, kobieta postrzegana jako obiekt seksualny*“.³¹⁾ Polské slovní spojení „w dupie“ znamená jako v českém jazyce „v prdeli“. Zajímavostí je, že se slovní spojení „v dupě“ používá jako slang v oblasti českého Slezska, ale Bajger to v *Šestijazyčném slovníku vulgarismů* považuje jednoznačně za vulgarismus. Posledním významným vulgarismem je slovní spojení „zawalić w pysk.“ Věta „Jeżeli jeszcze raz przyłapię cię na jakimś kłamstwie, to strzelę w pysk w ten sposób, że popamiętasz do końca życia.“ je přeložena následovně: „Jestli tě ještě jednou přistihnu při lži, dám ti facku, na kterou budeš vzpomínat do konce

²⁷⁾ Ibid.: s. 1337.

²⁸⁾ Ibid.: s. 1390.

²⁹⁾ Ibid.: s. 741.

³⁰⁾ Ibid.: s. 742.

³¹⁾ Ibid.: s. 206.

života.“ I když podle Bajgera je slovo „pysk“ držka nebo huba. Další příklad, kde se rozebíraný překlad neshodoval s Bajgerem, bylo i „skurwysynu“. On toto slovo překládá jako bastard, ale v našem překladu zůstalo v podobě zkurwysynu, který se v českých vulgarismech objevuje poslední dobou velmi často a je emotivnější než bastard. Jelikož Antonína ve filmu Morawskému vyčítá jeho týrání, myslím, že slovo s emotivnější konotací je na místě.

4. 5. Slangová slova

Dalším problémem, kromě vulgarismů, byla slangová slova. „*Slang chce šokovat, provokovat, je to jistý projev vzpoury či neposlušnosti. Projevuje se to například přexponováním některých výrazových kategorií, nadsázkou, metaforickými frazeologismy, hovorovými metaforami, nadsazenou expresivitou, ironizováním, komičností, ale i lidovým vyjadřováním a zejména hravostí s jazykem,*“³²⁾ takto tedy definovala Dagmar Knittlová slovo slang. Autorka ve své publikaci dále říká, že slang nelze ztotožňovat ani s mluvou nejnižších vrstev obyvatelstva (konkrétně s argotem, který bude definován v následující podkapitole), ani s mluvou ve velkých městech.

V bakalářské práci se vyskytly konkrétně tři slangové výrazy. Prvním slovem je „czapa“, ve slovníku: „*zgrubiałe od rzeczowniku czapa,*“ nebo „*potoczne środowisko, kara śmierci.*“³³⁾ „Trest smrti“ byl použit jako cílová podoba překladu slova „czapa“. Dalším slovem je „bimber“: „*alkohol słabej jakości pędzony nielegalnie sposobem domowym za pomocą prymitywnego sprzętu, samogon, pędzić bimber.*“³⁴⁾ V dialogové listině filmu *Výslech* je použit „bimber“ takto: „Nie, umarudzał od zatrutego bimberu, który podrzucili Niemcy.“ Proto „po domácku vyrobený alkohol“ byl přeložen: „Ne, zemřel díky otrávené domácí vodce, kterou mu podstrčili Němci.“ Třetím slovem je „celowa“. Ve slovníku *Słownik współczesnego języka polskiego* ale takový pojem

³²⁾ KNITTLOVÁ, D., kol.: *Překlad a překládání*. Olomouc: 2010, s. 105.

³³⁾ DUNAJ, B., (ed.): *Słownik współczesnego języka polskiego*. Warszawa: 1996, s. 139.

³⁴⁾ Ibid.: s. 59.

nenalezneme. Je zde jen: „*celowy – służący osiągnięciu określonego celu, przemyślany, zamierzony, umyślny*“ nebo slova „*celownik, celownica, celować*.“

³⁵⁾ Nakonec se muselo slovo „celowa“ popsat pomocí více slov. Takže věta: „Celowa do mnie.“ byla přeložena: „Vedoucí cely, pojd'zte za mnou.“

4. 6. Recepce filmu v českém prostředí

Jelikož jsou překládány filmové dialogy z polského jazyka do jazyka českého (oba jazyky jsou si velice blízké), dochází k výskytu zrádných slov. Příčinou mnoha zrádných slov v polském a českém jazyce je, že mají často společný jazykový základ. Pozdějším samostatným vývojem těchto jazyků se část slovní zásoby diferencovala (především významově a stylově), a tedy i vzdálila. „*Je třeba vzít v úvahu rovněž fakt, že do češtiny v průběhu jejího vývoje (zejména v 19. století) pronikla i některá slova z polštiny. Naopak také v současné polštině jsou některá slova českého původu.*“ ³⁶⁾

Zrádná slova jsou v polském jazyce označovaná jako „złudny odpowiednik“ nebo jako „odpowiednik pozorny“. Lotko chápe zrádná slova jako lexikální jednotky, které jsou v obou jazycích formálně shodné nebo podobné, ale významově nebo i stylově odlišné. „*Polský teoretik překladu Zygmunt Grosbart zdůraznil, že zrádná slova sprawiają pewien kłopot tłumaczom z języków dalekich, jednak przy tłumaczeniu w obrębie języków pokrewnych (w szczególności słowańskich) urasta do problemu o znaczeniu zasadniczym.*“ ³⁷⁾ Důležitými druhy zrádných slov jsou zrádná slova cizího původu a mluvnický (tvarově) zrádná slova.

Zrádná slova cizího původu se v polském jazyce řadí většinou do kategorie neutrální slovní zásoby. V českém jazyce jsou slova cizího původu

³⁵⁾ Ibid.: s. 95.

³⁶⁾ LOTKO, E.: *Zrádná slova v polštině a češtině (Lexikologický pohled a slovník)*. Olomouc: 1992, s. 32.

³⁷⁾ Ibid.: s. 10.

zastaralá, knižní, hovorová nebo expresivní. Jsou to zejména slova, která do českého jazyka pronikla v minulosti z německého jazyka, respektive jeho prostřednictvím z jiných jazyků.

U mluvnicky (tvarově) zrádných slov jsou důležité hned dva rozdíly – mluvnické zařazení podstatných jmen a textové zapojení slov. Gramatická (rodová) zrádnost se projevuje v mluvnickém zařazení podstatných jmen jako základního a nejfrekventovanějšího slovního druhu především u přejatých slov. Příkladem jsou četná přejatá podstatná jména v českém jazyce řazena k ženskému rodu, zato jejich protějšky v polském jazyce patří k mužskému rodu. Tato gramatická zrádnost se pochopitelně ještě zvyšuje u slov stejně zakončených (kde koncovka nebo její nedostatek nemohou signalizovat rodové rozdíly). Při problému s textovým zapojením nastává zrádnost podle Lotka takto: „*Textové zapojení slov vyžaduje tvarovou obměnu a ta může někdy slova obou jazyků formálně ještě více sblížit. Tvarová zrádnost tohoto druhu je vždy závislá na textové realizaci. Tvarová obměna, vyplývající z textového zapojení těchto slov, může zrádnost vytvořit. Při tvarovém zapojení slov může zrádnost vzniknout také tím, že tvar slova v jednom jazyku je mnohoznačný, není schopen vyjádřit přesně ty významy, které se vyjadřují v ekvivalentních tvarech slova druhého jazyka.*“³⁸⁾

Demonstrace problému je uvedena na konkrétním případu z knihy *Synchronní konfrontace češtiny a polštiny* (soubor statí), která zmiňuje jako jeden z příkladů slovo „ziemia“ (země, půda). „*Pojmenování ziemia se vyskytuje v polských textech častěji, a to i tam, kde by rodilý český mluvčí běžně použil slova půda. Na to v naší anketě upozornila zkušená překladatelka z polštiny H. Stachová: „Nedávno televize vysílala film s titulky natočený podle Prusova románu Placówka a od začátku do konce tam překladatelka překládala výraz ziemia jako země, i když tam jednoznačně mělo být půda.*“³⁹⁾ Honorata totiž ve

³⁸⁾ LOTKO, E.: *Zrádná slova v polštině a češtině (Lexikologický pohled a slovník)*. Olomouc: 1992, s. 21.

³⁹⁾ Ibid.: s. 12.

vězení říká: „No dała byś ziemię, swoją ziemię, na której twoji tatusiowie pracowali?“ (Vzdala by ses půdy, která živila tvé otce?).

5. RECEPCE FILMU ČESKÝM DIVÁKEM

Polský film *Przesłuchanie* byl opatřen českým překladem polských dialogových listin, které jsou uvedeny výše, a spolu s nimi byl tento film promítnut českým divákům. Cílem této projekce bylo zjištění, zda jsou české titulky publiku dostatečně srozumitelné.

5. 1. Metoda výzkumu

K výzkumu byla použita jedna ze tří metod marketingového výzkumu, a to dotazování. Forma dotazování může být osobní, písemná, telefonická a elektronická. Nakonec byla vybrána forma osobní a písemná.

U osobní formy byl použit strukturovaný, tj. standardizovaný rozhovor. Respondentovi byly zadány přesně formulované otázky ve stanoveném pořadí podle dotazníku, který byl během rozhovoru vyplňován. Respondenti byli osloveni na různých místech, kde se přirozeně vyskytují. Na těchto místech jsou tedy dotazování běžně k zastižení (například studenti na univerzitě, žurnalisté v redakci jejich webového portálu, učitelé ve škole, muži středních let v hospodě u piva, ženy středních let ve fitness centrech atd.). Vybranými diváky se nakonec stali lidé několika různých věkových skupin, mužského i ženského pohlaví s různými obory zaměstnání a s různým stupněm vzdělání.

Jelikož byl k výzkumu použit dotazník, je potřeba toto slovo nějakým způsobem definovat. Dotazník lze chápat jako soubor otázek (položek), kterými zjišťujeme na základě výpovědi respondenta, jak subjektivně prožívá vztah k danému jevu, předmětu, a to z individuálního pohledu nebo z pozice člena skupiny. Dotazník je nástroj pro získání odpovědí od respondentů ve formě rozhovoru. V dotazníku byly použity dva typy otázek. V prvním typu otázek se objevily otázky podle variant odpovědí (uzavřené a otevřené), dále byly použity otázky alternativní a selektivní. Druhý typ otázek souvisí se vztahem k obsahu; jedná se o otázky prosté, psychotaktické, škály a o otázky asociativní. Kladené

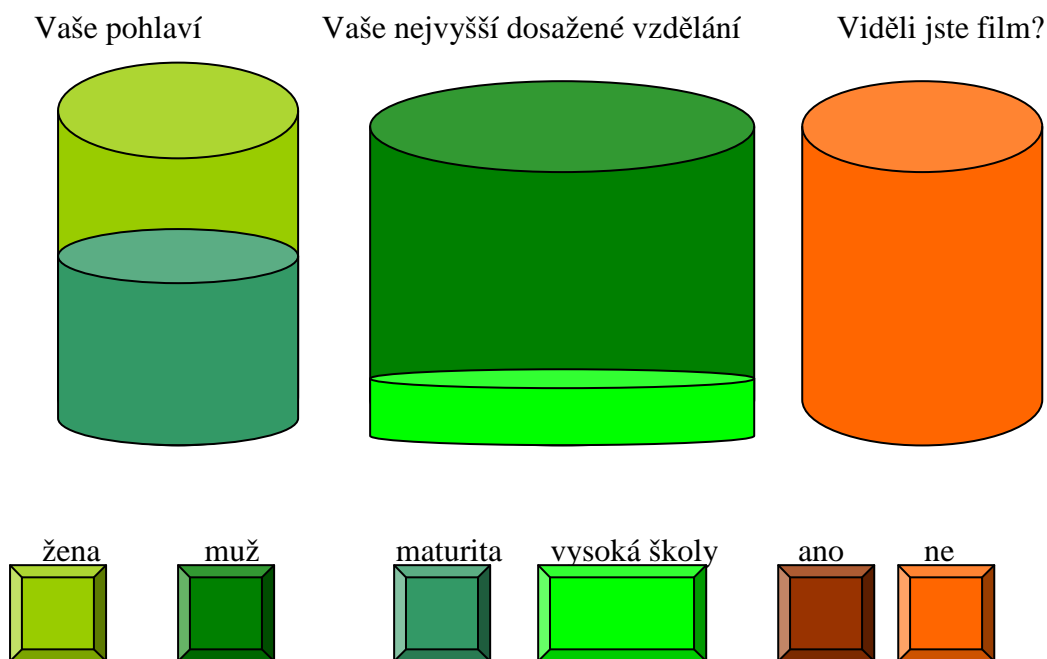
otázky byly jasné, stručné, formulované jednoznačně a neutrálně. Proto dotázaný při porozumění otázek vycházel ze svých vlastních zkušeností a podle nich se řídil při výběru odpovědí. Zodpovídání otázek zabralo respondentovi asi sedm minut času.

Výsledek výzkumu byl nakonec překvapivě velice negativní. Nikdo z dotázaných respondentů totiž film *Výslech* neviděl. Polského režiséra Ryszarda Bugajského tři čtvrtiny dotázaných sice znaly, ale měly ho spojeného pouze s filmem *Výslech* a s tématem komunismu. Tato čtvrtina dotázaných buď studovala či pracovala, nebo bydlela ve městě Olomouc. Důvodem jejich znalosti jména Ryszarda Bugajského a *Výslechu* byla možnost několikrát vidět plakáty, na nichž se toto jméno v souvislosti s filmem objevovalo. Se zmíněnými plakáty se tato skupina dotázaných setkala v rámci olomouckého filmového klubu Pastiche filmz v roce 2006, díky olomoucké Divadelní Floře z roku 2009 a v rámci projektu olomoucké polonistiky v Klubu přátel polského kina z roku 2011. Mimo jiné byl tento film také uveden v jiných filmových klubech nebo na filmových festivalech – na 17. Třineckém filmovém babím létu z roku 2009, na Letní filmové škole v Uherském Hradišti v roce 2005 a také v kině Aero (nacházejícím se v Praze 3) při příležitosti tří denního maratonu polských filmů s názvem *Polský film proti totalitě*. Jenže žádná z těchto vyjmenovaných kulturních akcí neměla na dotazované respondenty potřebný vliv a Bugajského ani *Výslech* si s uvedenými akcemi dostatečně nespojili. Dotazovaní v anketě odpověděli, že by přeložený film Bugajského z polského do českého jazyka měli zájem zhlédnout.

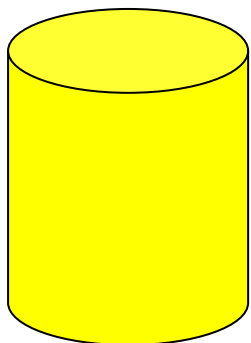
5. 2. Výzkum o znalostech a oblíbenosti filmu

Otázky byly zadány dvaceti respondentům ve věku 21–81 let. Oslovených žen bylo deset a oslovených mužů rovněž deset. Každý z nich měl ukončené střední vzdělání s maturitou. Patnáct z nich studovalo vysokou školu, zbývajících pět mělo vysokou školu již ukončenou. Z pěti vysokoškolsky vzdělaných respondentů čtyři pracovali a jeden byl již v důchodu. Patnáct tázaných bylo

osloveno anketou ve městě Olomouc (s 101 786 obyvateli) a pět ve městě Valašské Klobouky (s 5215 obyvateli). Z dotázaných respondentů film *Výslech* neviděl nikdo. Některé otázky v dotazníku nabízely možnosti odpovědí. U těchto otázek respondenti odpověděli následovně: Na otázku „V které zemi se film natočil?“ osmnáct dotázaných odpovědělo, že v Polsku, jeden dotázaný vybral odpověď v Rusku a jeden zvolil USA. Devatenáct respondentů na otázku „Stal se *Výslech* trezorovým filmem?“ odpovědělo, že ano. Jeden respondent podal zápornou odpověď. Na otázku „Kdy se děj filmu odehrává?“ všech dvacet tázaných zvolilo odpověď v období komunismu. A na otázku „Do jakého období dějin filmu patří *Výslech*?“ patnáct dotázaných odpovědělo *Kino morálního neklidu* a pět *Polská filmová škola*.

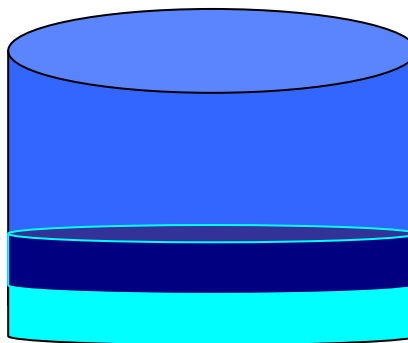
Kdy se děj filmu odehrává?

v období komunismu

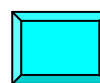
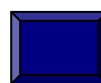
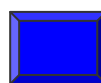
V které zemi se film natočil?

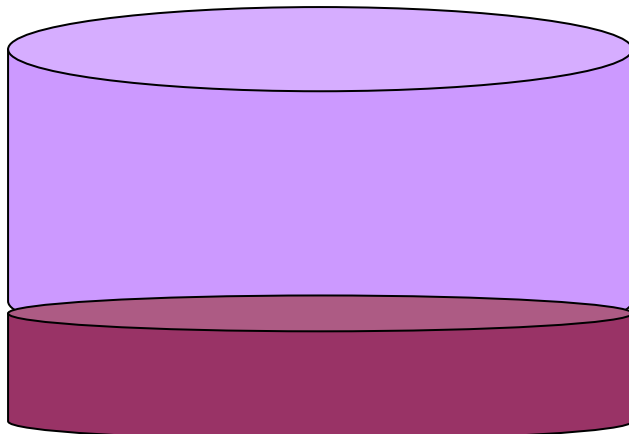
Polsko

Rusko

USA

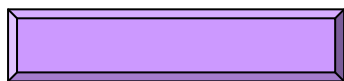

Do jakého období dějin filmu patří *Výslech*?

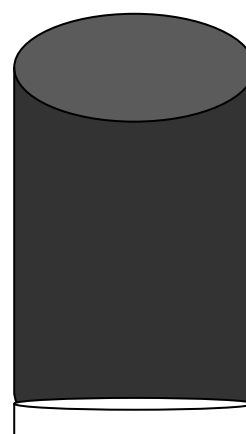

Kino morálního neklidu

Polská filmová škola

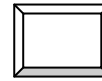

Stal se trezorovým filmem?

ano

ne

5. 3. Projekce filmu

Kvůli negativnímu výsledku ankety bylo uspořádáno promítnutí filmu s přednáškou o filmu a o režisérovi. K rozšíření poznatků a vědomostí diváků byly použity nejzákladnější informace. Záměrně byly vybrány skutečnosti

uváděné v souvislosti s promítáním filmu pro veřejnost. Obsah filmu je popisován převážně PR článkem, jenž poskytla produkce filmu. Jak takový článek vypadá, je možné uvést na příkladu Filmového klubu Chrudim, jenž na své webové stránky www.fkchrudim.unas.cz vyvěsil následující recenzi: „*Legendární vězeňské drama, které sami komunisté označili za nejvíce antikomunistický film v historii Polska. Po jeho natočení režisér Bugajski emigroval a premiéra v kinech se uskutečnila až v roce 1989. Děj se odehrává na počátku 50. let. Lehkomyslná kabaretní zpěvačka vystupuje se souborem pro dělnické publikum. Jednoho večera ji v restauraci opijí dva muži a je převezena do vězení. Začíná dlouhý a děsivý výslech, mučení a vydírání. Vyšetřovatelé na Antoníně požadují výpověď obviňující majora Olchu, jejího kolegu ze souboru, který se údajně dopustil vlastizrady a špionáže.*“⁴⁰⁾ Tento text bývá obměňován jen pár informacemi, jako je tomu i u Kateřiny Surmanové, která na webových stránkách www.divadelniflora.cz uvedla: „*Bugajski vypráví příběh lehkomyslné kabaretní zpěvačky Tonky, která si užívá života a o politické souvislosti se příliš nezajímá. Zlom v jejím životě nastane ve chvíli, kdy je unesena dvěma příslušníky tajné policie, zavřena a soustavně podrobována nelidskému výslechu a týrání. Hrdince jsou podsouvána falešná přiznání (má se stát svědkem v procesu s politicky nepohodlnou osobou) – kromě fyzického nátlaku a mučení navíc vyšetřovatelé zmanipulují i zpěvaččinu manžela a donutí jej, aby se s ní rozvedl... Tonka, ve strhujícím podání Krystyny Jandy, sdílí celou věc vůči režimu loajální spoluvězeňkyní (ztvárněnou významnou polskou režisérkou Agnieszkou Holland) – morálně pevná, apolitická hrdinka tak společně s naivní komunistkou a brutálními vyšetřovateli vytvářejí jakýsi „ideologický trojúhelník“, v jehož rámci dává Bugajski neokázale vyniknout kontrastu mezi silnými a slabými stránkami lidského charakteru. Celý snímek se nese v duchu psychologického naturalismu, vzdává hold lidské statečnosti a nezlomnosti a přesvědčivě reflektuje zřůdnost totalitního režimu.*“⁴¹⁾

⁴⁰⁾ Filmový klub Chrudim. 2009. *Výslech* [online]. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <http://fkchrudim.unas.cz/stranky/stary_program.php>

⁴¹⁾ SURMANOVÁ, Kateřina. 2009. *Výslech* [online]. Divadelní Flora Olomouc [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.divadelniflora.cz/2009/index.php?program019>>

K představení filmu a režiséra byla využita i prezentace hlavní herečky Krystyny Jandy a rozhovor, který poskytla na Letní filmové škole v Uherském Hradišti, kde film návštěvníkům sama představila. Z jejího rozhovoru s Michalem Procházkou z deníku Právo, byly odcitovány odpovědi K. Jandy na dvě konkrétní otázky, a to: „*Ve filmu Výslech jste hrála Antonii, mladou, nejdříve lehkomyšlnou ženu, kterou během procesů zavřou a nutí z ní přiznání k něčemu, co neudělala. Zнала jste někoho, kdo si prošel čímsi podobným, osobně?*“ Na otázku Krystyna Janda odpověděla: „*Bugajski napsal scénář podle skutečných příběhů dvou žen. Jedna z nich byla přítomna na natáčení a dělala mi konzultantku. Povídali jsme si o tom, jaký byl život ve vězení a co tam zažívala. Já jsem se ve filmu snažila ztělesnit ženu v extrémních podmínkách, hrála jsem ji emocionálně, chtěla jsem udělat silný, působivý film. Ale co mi ta žena někdy vyprávěla, bylo nad celý příběh filmu. Tuhle ženu třeba zavřeli na dva tři dny na samotku a ona poté už ani nedovedla rozlišit, jestli si sama pro sebe přemýšlí nebo povídá nahlas. Já jsem si vůbec nedovedla představit, jak bych něco podobného mohla zahrát.*“⁴²⁾ Její odpověď na druhou otázku, zda změnila tato role její život a zda byla za svou účast na filmu potrestaná režimem, zněla: „*My jsme natáčeli osm měsíců v době známých polských událostí osmdesátého prvního roku, měli jsme relativní svobodu. Státní moc měla tehdy jiné starosti než dohlížet na filmaře. Když zjistili, co nakonec vzniklo, nejvíce to odnesl režisér. Bugajski musel opustit Polsko a emigroval do Kanady. Mimochodem natáčel tam pro televizi, například několik dílů z cyklu Alfred Hitchcock uvádí. Já jsem žádné problémy naštěstí neměla. Pro mě to byla ale především moje největší role a zároveň vzácná příležitost zahrát si postavu, která měla tolik různých odstínů a barev. Vždyť na počátku jde o naivní, trochu lehkomyšlnou holku, která byla zatažena do politických procesů. Když jsme tenhle film dokončili, cítila jsem*

⁴²⁾ PROCHÁZKA, Michal. 2005. *Legendární Výslech představila herečka Krystyna Janda* [online]. Novinky.cz [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/kultura/61707-legendarni-vyslech-predstavila-herecka-krystyna-janda.html> >

se, jako bych složila závěrečnou zkoušku na škole. Stala jsem se hotovou herečkou.“⁴³⁾

Posluchačům byl sdělen i účinek filmu na tehdejší politickou vládu, na postkomunistické filmové kritiky a na české diváky 21. století. „*Bugajski točil svůj snímek v době, kdy řešili pohlaváři tehdejší PLR závažnější potíže, než dohled nad tamní kulturní produkcí – režisér si proto mohl dovolit poctivě a bez kompromisů zúčtovat s politickými procesy 50. let. Po dokončení filmu však musel Polsko opustit a Výslech se dostal do kin až v roce 1989 jako poslední uvolněný trezorový film a také jako snímek s pověstí nejvýraznější antikomunistické umělecké výpovědi v dějinách polské kinematografie.*“⁴⁴⁾ Píše se také, že: „*Polský snímek Výslech byl okamžitě po svém dokončení v roce 1982 zakázán. Režisér Bugajski krátce na to emigroval ze země a podařilo se mu s sebou vzít i kopii svého filmu, poprvé ho však diváci viděli až v roce 1990 na festivalu v Cannes. Herečka Krystyna Jandová získala za roli Toni v Cannes cenu za nejlepší herecký výkon, film patří k tomu nejlepšímu z polské kinematografie.*“⁴⁵⁾ Ceny, které se filmu podařilo získat, byly například: v roce 1989 Divácká cena a Zvláštní cena poroty na festivalu polských hraných filmů v Gdyni, dále pak Bugajského Zlatý hrozen z Lagow, Stříbrný Hugo z Chicaga z roku 1990 a cena FIPRESCI z Bělehradu z roku 1991. V roce 1990 se stal nejlepším polským filmem za rok 1989. Názory diváků 21. století byly citovány z chatu webové stránky Československé filmové databáze www.csfd.cz. Účastník chatu Douglas napsal: „*První dvě třetiny jsou vynikající, a to až do scény popravy, kde celý vývoj hlavní postavy z požitkářky k silné hrdince*

⁴³⁾ PROCHÁZKA, Michal. 2005. *Legendární Výslech představila herečka Krystyna Janda* [online]. Novinky.cz [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/kultura/61707-legendarni-vyslech-predstavila-herecka-krystyna-janda.html>>

⁴⁴⁾ SURMANOVÁ, Kateřina. 2009. *Výslech* [online]. Divadelní Flora Olomouc [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.divadelniflora.cz/2009/index.php?program019>>

⁴⁵⁾ ZABLOUDILOVÁ, Táňa. 2011. *Výslech* [online]. Kino ART [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.kinoartbrno.cz/filmovy-typ/vyslech-przsluchanie>>

vyvrcholí a dál už ji zřejmě nelze rozvíjet. Vše poté je jak z hodně blbého harlekýnového románu, dokonce bych řekl v rozporu se vším, co bylo řečeno/ukázáno předtím. Extrémní ironie některých dialogů nutí ke káfkovskému smíchu nad absurditou systému.“⁴⁶⁾ Člověk s nickem Tahit se podělil o tento názor: „*Tak to je to překvapení polské filmové školy. Film, který má už dávno po premiéře a převálcoval u mě i všechny filmové novinky, co jsem letos viděl. Měl jsem možnost tento film vidět pouze na originální VHS kazetě, a to ještě v původním jazyce polsky, ale dojem zanechal, a to velmi silný. Kdo nehovořil řečí bolševika a neuznával jejich víru, běda mu. Hrůzy stalinismu a teroru a totální kontrola nad běžným občanem vymizíkovala lidem hlavy, ale vzala i naději na svobodný projev myšlení. Morbidní příběh o utajovaných skutečnostech polských komunistů, kteří byli učenlivými žáky Moskvy, kteří neznali jiný výklad světa než ten svůj, metody násilí vůči vlastním lidem pro blaho socialismu a jiné. Velkým trumfem filmu je hlavně skvělá herečka Krystyna Janda, hvězda první velikosti na vysoké úrovni. Není nejmenších pochyb, že tento film možná neznajícím dobu ujasní mnohé.*“⁴⁷⁾

5. 4. Ohlasy diváků

Závěr mé bakalářské práce tvoří názory českých diváků, kteří zhlédli polský film Ryszarda Bugajského *Przesłuchanie*, pro který byly nejprve pouze z poslechu pořízeny polské dialogové listiny. Ty pak byly následně přeloženy do češtiny.

Jednadvacetiletá Barbora Zemanová studující na Univerzitě Palackého v Olomouci obor Kulturní antropologie – filmová věda vyjádřila své pocity slovy: „*Je to silný příběh zasazený do skutečných podmínek. Krystyna Janda, Adam Ferency, Janusz Gajos, Agnieszka Holland a vlastně i ostatní podali skvělé*

⁴⁶⁾ Česko-Slovenská filmová databáze. 2010. *Výslech* [online]. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.csfd.cz/film/41188-vyslech> >

⁴⁷⁾ Česko-Slovenská filmová databáze. 2009. *Výslech* [online]. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.csfd.cz/film/41188-vyslech> >

herecké výkony.“ Dvaadvacetiletá Jana Nevrlá studující na UP Olomouc obor Polština se zaměřením na hospodářsko-právní a turistickou oblast byla také z *Výslechu* nadšená: „*Tento film je zajímavý vzhledem k tomu, že pojednává o důležitém celoevropském historickém období. Hlavní hrdinka je popsána jako žena, která se do doby, než byla unesena a tvrdě vyslýchána, vůbec nezajímala o politiku. Při těchto výsleších musela prokázat pevnou vůli a nepromluvit, nesvědčit proti svému kolegovi, i přes psychický a fyzický nátlak. Jde tedy o snímek popisující lidskou odvahu a nezlomnost v těžkých dobách tehdejšího režimu.*“ Dvaapadesátiletý učitel středního odborného učiliště ve Valašských Kloboukách Josef Zvonek přiznal, že se mu film líbil a uvědomil si i pohled žen té doby: „*Pár let jsem si v komunismu prožil, ale jak je vidět, každý národ to prožíval jiným způsobem. Navíc je to také o pohledu ze strany ženy a ze strany muže. Ženy to mají prostě vždy těžší. Musím uznat, že film mě natolik okouznil, že se budu v budoucnu zajímat o historii Polska. Před zhlédnutím filmu jsem se o Polsko nezajímal. Nebral jsem ho v potaz, ale teď to bude jinak.*“ Jednaosmdesátiletý důchodce Jaroslav Jaroš, který si dobu komunismu také prožil, i když ne tak dramatickým způsobem jako hlavní hrdinka filmu, potvrdil, že *Výslech* je velice dobrým filmem: „*Viděl jsem za svůj život dost filmů o komunismu a z dob komunismu, ale ještě žádný nebyl tak emotivní a dobře propracovaný. Je poznat, že je do filmu vložena úcta k člověku jak k sobě samému, tak k jinému.*“

6. ZÁVĚR

Hlavním tématem bakalářské diplomové práce s názvem *Vybrané problémy při překladu polských filmových dialogů do češtiny na příkladu polského filmu *Výslech* (Przesłuchanie) režiséra Ryszarda Bugajského* bylo vytvoření polských dialogových listin filmu, které byly sestaveny pouze z poslechu a poté přeloženy do češtiny (kapitola 3, 3.1, 3.2, 3.3). V následující kapitole byla věnována pozornost problematice překladu vulgarismů, slangu, dialektu, překladu vlastních jmen, příjmení, zvláštní problém pak nastal při překladu slov písní, které ve filmu zazněly. Tyto obtíže byly vyřešeny tak, že jedna z nich byla přeložena jako *Píseň o mojí Varšavě*, kdežto polská koleda/ukolébavka *Lulajże Jezuniu (Spinkej, Ježíšku)* zůstala v polském originálu.

Během vypracovávání bakalářské práce se ukázalo jako nezbytné pro co nejautentičtější a nejkvalitnější překlad řádně nastudovat a vyhledat historické informace, jež velmi úzce souvisejí jednak se samotnou dobou komunismu, jednak s dobou, ve které film vznikl. Správný překladatel nebo tlumočnick totiž musí sám dobře chápat souvislosti svého překladatelského tématu, aby mohl srozumitelně překládat nebo tlumočit pro každého čtenáře a posluchače, jenž se jeho prací bude zabývat.

Ve třetí části bakalářské práce vyšlo najevo, že polský film *Výslech* je sice známý svým dějem a dalšími zajímavostmi s ním spojenými, ale že nebyl téměř vůbec v České republice promítán. Z tohoto důvodu se bakalářská práce věnuje i jednoduchému dotazníkovému šetření, které mělo zjistit, co o filmu čeští diváci vědí, a pokud ho viděli, zda mu porozuměli. Byla tedy zkoumána jejich znalost a oblíbenost filmu *Výslech*. Z výsledků výzkumu vyplynulo, že čeští diváci mají o filmu jen minimální povědomí a že vzhledem k mimořádnosti tohoto filmu je nezbytné, aby se s ním seznámili zvláště proto, že obdobný český film nevznikl. Na základě tohoto negativního zjištění byla uspořádána pro malou skupinu českých diváků různých věkových skupin i různého pracovního zařazení soukromá projekce *Výslechu* (Przesłuchania). Po promítání následovala diskuze,

ze které vyplynuly pozitivní názory na film, z nichž některé jsou v bakalářské práci uvedeny. Došlo i na otázku, zda tito diváci rozuměli všem slovům přeloženým do češtiny. Podle těchto respondentů nikde nenastal problém v porozumění. Lze se tedy domnívat, že tato bakalářská práce, jejíž částí je samostatně vytvořená polská dialogová listina, která byla přeložena do češtiny, tak přispěla k pochopení významného polského filmu českými diváky.

Doufáme také, že řešení některých překladatelských postupů, které byly zvoleny, budou inspirativní i pro další autory diplomových prací s obdobnou tematikou.

7. ANOTACE DIPLOMOVÉ PRÁCE

Kristýna Jarošová

Katedra slavistiky – sekce polonistiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

Název diplomové práce:

Vybrané problémy při překladu polských filmových dialogů do češtiny na příkladu polského filmu *Výslech*

Selected problems with translation polish film dialog to czech demonstrated on polish films *Interrogation*

Problemy translologiczne przy tłumaczeniu listy dialogowej na język czeski na przykładzie filmu polskiego *Przesłuchanie*

Vedoucí diplomové práce: Prof. PhDr. Marie Sobotková, CSc.

Počet znaků: 148225

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 51

Klíčová slova:

translatologie, překlad, polský film, Ryszard Bugajski, *Výslech*, komunismus, problémy překladu, Kino morálního nepokoje

Charakteristika diplomové práce:

Hlavním tématem bakalářské práce jsou problémy při překladu polských filmových dialogů do českého jazyka. Bakalářská práce se soustředí na srozumitelný překlad filmových dialogů pro české diváky ve formě titulků. Aby se ověřila srozumitelnost titulků, uskutečnil se průzkum, který měl ukázat znalost

a oblíbenost filmu *Výslech* u českých diváků. Na základě výsledku byla uspořádána soukromá projekce filmu *Výslech*. Hlavním cílem bakalářské práce tedy bylo poukázat na konkrétní problémy při překladu, vytvoření co nejadekvátnějších českých titulků a jejich správné vložení do filmu a nakonec promítání filmu, který předává českému divákovi zásadní informace o filmu i o polském komunismu vůbec.

Keywords:

translatology, translation, Polish film, Ryszard Bugajski, Hearing, communism, problems of translation, Cinema of moral anxiety

Annotation:

The main topic of this bachelor thesis is problems of translating Polish films to the Czech language. This bachelor thesis deals with the intelligibility of dialogues in the Czech subtitles for the Czech viewer. To verify the intelligibility of subtitles I have conducted a survey among the Czech viewers. This survey should prove the knowledge and popularity of a movie *Výslech*. According to the questionnaire survey results I have prepared a private film projection of *Výslech* for the Czech viewers. The main purpose of this bachelor thesis is to point out particular problems of translating, generate the most adequate Czech language subtitles and insert them appropriately to the movie, and the movie projection, which passes the main information about the movie and polish communism to the viewer.

Univerzita Palackého v Olomouci

Studijní program: Filologie

Filozofická fakulta

Forma: Prezenční

Akademický rok: 2010/2011

Obor/komb.: Polština se zaměřením
na hospodářsko-právní a turistickou oblast (PHP)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
JAROŠOVÁ Kristýna	Hodňov 233, Valašské Klobouky 76601	F08220

TÉMA ČESKY:

Vybrané problémy při překladu polských filmových dialogů do češtiny na příkladu polského filmu Výslech

NÁZEV ANGLICKY:

Selected problems with translation polish film dialog to czech demonstrated on polish films Interrogation

VEDOUcí PRÁCE:

Prof. PhDr. Marie Sobotková, CSc. – KSO

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

1. Úvod
2. Překlad filmového díla
3. Analýza problému překladu textu a konečného porozumění filmu českým divákem
4. Závěr

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- BORDWELL, David, THOMPSONOVÁ, Kristin. Dějiny filmu. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 2007.
- JEWSIEWICKI, Władysław. Historia filmu polskiego (Dějiny polského filmu: Úvod do dějin polské kinematografie 1894 - 1939). 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění.
- PŁAZEWSKI, Jerzy. Historia filmu dla każdego. 1. vyd. Warszawa: Artystyczne i Filmowe, 1986.
- LEVÝ, Jiří. Umění překladu. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1963.
- OLIVA, Karel aj. Polsko-český slovník. 2. vyd. Praha: Academia, 2004.
- SIATKOWSKI, Janusz, BASAJ, Mieczysław. Czesko-polski słownik. 3. vyd. Warszawa: Wiedza Powszechna, 2007.
- DUBISZ, Stanisław. Uniwersalny słownik języka polskiego. 1. vyd. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2003.
- DUNAJ, Bogusław. Słownik współczesnego języka polskiego. 1. vyd. Warszawa: PWN, 1996.
- DUNAJ, Bogusław. Popularny słownik języka polskiego. 1. vyd. Berl.n: Langenscheidt, 2007.
- KURZOWA, Zofia aj. Słownik synonimów polskich. 1. vyd. Warszawa: PWN, 1998.

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ

- BAJGER, Kryštof. *Šestijazyčný slovník vulgarismů*. 1. vyd. Český Těšín: Gabi, 1998. 180s. ISBN 80-85939-13-4.
- BORDWELL, David, THOMPSONOVÁ, Kristin. *Dějiny filmu*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 2007. 827 s. ISBN 978-80-7106-898-3.
- Česká televize. 2006. *Historický magazín – Výjimečný stav v Polsku 13. prosince 1981* [online]. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10095687448-historicky-magazin/206452801280044/>>
- Česko-Slovenská filmová databáze. 2010. *Výslech* [online]. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.csfd.cz/film/41188-vyslech/>>
- DABERT, Dobrochna. *Kino moralnego niepokoju – Wokół wybranych problemów poetyki i etyki*. 3. vyd. Poznaň: Wydawnictwo Naukowe, 2003. 379 s. ISBN 83-232-1256-2.
- DUBISZ, Stanisław. *Uniwersalny słownik języka polskiego*. 1. vyd. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2003. 1313 s. ISBN 83-01-13868-8.
- DUNAJ, Bogusław. *Popularny słownik języka polskiego*. 1. vyd. Berlín: Langenscheidt, 2007. 1161 s. ISBN 978-83-7476-269-4.
- DUNAJ, Bogusław (ed.). *Słownik współczesnego języka polskiego*. 1. vyd. Warszawa: Wilga, 1996. 1393 s. ISBN 83-7156-068-0.
- Filmový klub Chrudim. 2009. *Výslech* [online]. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://fkchrudim.unas.cz/stranky/staryprogram.php>>
- IWANOWICZ, Joanna. *Polský videoart v době totality*. Bakalářská diplomová práce, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity. Brno : Masarykova univerzita, 2007.
- JANDA, Krystyna. 2010. *Przesłuchanie* [online]. Krystyna Janda [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.krystynajanda.pl/przesluchanie>>
- JANDA, Krystyna. 2006. *Ukryliśmy „Przesłuchanie“ pod śniegiem - R. Bugajski* [online]. Krystyna Janda [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.krystynajanda.pl/ukrylismy-przesluchanie-pod-sniegiem--r-bugajski>>
- JENIŠTA, Jan. 2009. *Etika překladu* [online]. Katedra slavistiky FF – sekce polonistiky [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://polonistika.upol.cz/>>
- JENIŠTA, Jan. 2009. *Překlad a překládání* [online]. Katedra slavistiky FF – sekce polonistiky [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://polonistika.upol.cz/>>
- JEWSIEWICKI, Władysław. *Historia filmu polskiego (Dějiny polského filmu: Úvod do dějin polské kinematografie 1894 - 1939)*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění.

- KANIA, Stanisław. *Słownik argotyzmów*. 1. vyd. Warszawa: Wiedza Powszechna, 1995. 274 s. ISBN 83-214-0993-8.
- Kinobox.cz. 2010. Výslech [online], [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.kinobox.cz/film/23085-vyslech>>
- KNITTLOVÁ, Dagmar aj. *Překlad a překládání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. 291 s. ISBN 978-80-244-2428-6.
- KRAUS, Jiří aj. *Nový akademický slovník cizích slov*. 1. vyd. Praha: Academia, 2005. 879 s. ISBN 978-80-200-1351-4.
- KURZOWA, Zofia aj. *Słownik synonimów polskich*. 1. vyd. Warszawa: PWN, 1998. 530 s. ISBN 83-01-12560-8.
- Leccos. 2011. *Polská kinematografie* [online]. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://leccos.com/index.php/clanky/polska-kinematografie>>
- LEPIANKA, Grzegorz. 2011. *Przestuchanie Ryszarda Bugajskiego, zyli najstynniejszy „pólkownik“ – stalinizm w kinematografii i polityka kulturarna lat '80* [online]. Szczerze myśląc [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.lepianka.waw.pl/teksty/bugajski.htm>>
- LEVÝ, Jiří. *Bude literární věda exatní vědou?* 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1971. 459 s. ISBN .
- LEVÝ, Jiří. *Česká teorie překladu 2*. 2.vyd. Praha: Ivo Železný, 1996. 323 s. ISBN 80-2372-952-7.
- LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. 3. vyd. Praha: Ivo Železný, 1998. 386 s. ISBN 80-2373-539-10.
- LOTKO, Edvard. *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi*. 1.vyd. Ostrava: Profil, 1986. 215 s. ISBN
- LOTKO, Edvard. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1999. 113s. ISBN 80-7067-965-4.
- LOTKO, Edvard. *Synchronní konfrontace češtiny a polštiny (Soubor statí)*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1997. 152 s. ISBN 80-7067-739-2.
- LOTKO, Edvard. *Zrádná slova v polštině a češtině*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1987. 53 s. ISBN
- LOTKO, Edvard. *Zrádná slova v polštině a češtině (Lexikologický pohled a slovník)*. vyd. Olomouc: Votobia, 1992. 183s. ISBN
- Maxdorf. 2008. *Argot* [online]. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.slangy.cz/SNC_Argot.html>
- MOUNIN, Georges. *Teoretické problémy překladu*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1999. 263 s. ISBN 80-7184-733-X.
- NAWÓJ, Ewa. 2004. *Ryszard Bugajski* [online]. Polish culture [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <www.culture.pl/en/culture/artykuly/os_bugajski_ryszard>
- OLIVA, Karel aj. *Polsko-český slovník I. díl, Polsko-český slovník II. díl . 2. vyd.* Praha: Academia, 2004. 1452 s. ISBN 80-200-1233-8.

- Onet.pl Film. 2010. *Ryszard Bugajski* [online]. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <film.onet.pl/osoby/katalog/ryszard-bugajski,29001,biografia.html>
- PŁAŻEWSKI, Jerzy. *Historia filmu 1895 – 2005*. 1. vyd. Warszawa: Książka i Wiedza, 2005. 840 s. ISBN 83-05-13416-4.
- PŁAŻEWSKI, Jerzy. *Historia filmu dla każdego*. 3. vyd. Warszawa: Artystyczne i Filmowe, 1986. 418 s. ISBN 83-221-0156-2.
- POPOVIČ, Anton. *Original-preklad: interpretačná terminológia*. 1. vyd. Bratislava: Tatran, 1983. 362 s. ISBN .
- PROCHÁZKA, Michal. 2005. *Legendární Výslech představila herečka Krystyna Janda* [online]. Novinky.cz [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/kultura/61707-legendarni-vyslech-predstavila-herecka-krystyna-janda.html>>
- ROSZKOWSKI, Wojciech. *Najnowsza historia Polski 1980 - 2002*. 1. vyd. Warszawa: Świat Książki, 2003. 296 s. ISBN 83-7391-086-7.
- SIATKOWSKI, Janusz, BASAJ, Mieczysław. *Słownik czesko-polski*. 1. vyd. Warszawa: Wiedza Powszechna, 1991. 1116 s. ISBN 83-2140-575-4.
- Software.informer. 2011. *SubEdit-Player* [online]. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://subedit-player.software.informer.com/>>
- STO LAT POLSKIEGO FILMU. 2009. *Przesłuchanie* [online]. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.100latpolskiegofilmu.pl/pl/filmy/przesluchanie>>
- SURMANOVÁ, Kateřina. 2009. *Výslech* [online]. Divadelní Flora Olomouc [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.divadelniflora.cz/2009/index.php?program019>>
- TABAKOWSKA, Elżbieta. *O przekładzie na przykładzie*. 1. vyd. Kraków: Znak, 1999. 246 s. ISBN 83-7006-814-6.
- VLČEK, Petr. 2010. *Solidarita, solidarita ...* [online]. Filmová databáze. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.fdb.cz/film/64874-solidarita-solidarita-solidarnosc-solidarnosc.html>>
- Wirtualna Polska. 2010. *Ryszard Bugajski* [online]. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <film.wp.pl/id,20292,name,Ryszard-Bugajski,osoba_biografia.html>
- Vulgarismy.cz. 2010. Vulgarismy [online]. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.vulgarismy.cz/vulgarismy>>
- ZABLOUDILOVÁ, Táňa. *Výslech* [online]. Kino ART [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.kinoartbrno.cz/filmovy-tip/vyslech-przesluchanie>>
- Zbroiowisko. 2010. *Ryszard Bugajski- Przesłuchanie* [online]. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.zbroiowisko.pl/viewtopic.php?f=90&t=36&p=36&hilit=przes%C5%82uchanie#p36>>
- Zbroiowisko. 2010. *Ryszard Bugajski- Przesłuchanie* [online]. [citováno 04. 04. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.zbroiowisko.pl/viewtopic.php?f=45&t=1936&p=2083&hilit=przes%C5%82uchanie#p2083>>

9. SEZNAM PŘÍLOH

Jako příloha k této diplomové práci slouží CD-ROM. Jeho obsahem je kompletní diplomová práce, soubor s podkladem pro filmové titulky, film Ryszarda Bugajského *Výslech* a otázky ankety ohledně sledovanosti *Výslechu*.